

CARU COMMV. Torhoutsesteenweg 2A/0502 8400 OOSTENDE

VORMINGEN

FORMATIONS

CONSULTANCY

info@caru-commv.be

<https://www.caru-commv.be>

CARU OVERHEIDSOPDRACHTEN 2024

NIEUWSBRIEF JULI 24

WETGEVING

25 MEI 2024. - Koninklijk besluit tot wijziging van het Wetboek V V wat betreft de groottecriteria voor micro- en kleine verenigingen en stichtingen

3 MEI 2024. - Wet betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van een daad van terrorisme en betreffende de verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme

12 MEI 2024. Koninklijk besluit vaststelling van de modaliteiten bedoeld in de wet van 6/11/ 2022 betreffende verbetering van "binnenluchtkwaliteit" in gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn

3 MEI 2024. - Wet wijziging van de wet 1939 op de bescherming van titel en beroep van architect

15 MEI 2024 Wet wijziging van het sociaal strafrecht en diverse arbeidsrechtelijke bepalingen

RECHTSPRAAK EUROPEES HOF

ARREST 6 juni 2024 In zaak C-547/22, Het gevrijwaard recht op schadevergoeding

RECHTSPRAAK RAAD VAN STATE

DE VEREISTE VAN ZORGVULDIG ALGEMEEN PRIJNSNAZICHT ARREST nr. 259.723 van 14 mei 2024

BEROEP OP ONDERAANNEMER inzake beroepsbekwaamheid ARREST nr. 259.724 van 14 mei 2024

GELIJKE BEHANDELING EN TRANSPARANTIE ARREST nr. 259.768 van 17 mei 2024

INFO VARIA :

Omzendbrief nr. 735. - maatregelen BELANGENCONFLICTEN NA DRAAIDEURCONSTRUCTIES

INDEXCIJFER CONSUMPTIEPRIJZEN JUNI 2024

ONS OPLEIDINGSAANBOD :

OVERZICHT VAN INTERNE OPLEIDINGSMOGELIJKHEDEZIE <https://www.caru-commv.be>

AANBOD HANDBOEKEN

HANDBOEK MASTERCLASS 2022 DELEGATIE EN STRUCTURERING VAN DE AANKOOPDIENST

HANDBOEK MASTERCLASS 2023 VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING WOO **EERSTE DEEL**

HANDBOEK MASTERCLASS 2023 VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING WOO **TWEDE DEEL**

HANDBOEK MASTERCLASS 2024 VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING WOO **DERDE DEEL**

VERGEET UW INSCHRIJVING NIET VOOR:

MASTERCLASS 2024 DEEL IV : van administratieve ergernis naar performanter BESTEK

DINSDAG 22 OKTOBER 2024 GENT Hotel VANDERVALK (GHELAMCO)

DONDERDAG 24 OKTOBER HASSELT Hotel HILIDAY INN

inschrijvingen via info@caru-commv.be

Ed. 07/2024 VEWA Copyright © 2024

PROF RUDI CLAEYS

BELGISCH STAATSBLAD.

25 MEI 2024. - KONINKLIJK BESLUIT TOT WIJZIGING VAN HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN EN VERENIGINGEN WAT BETREFT DE GROOTTECRITERIA VOOR MICRO- EN KLEINE VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

Artikel 1. In artikel 1:28, § 1, van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen wordt het cijfer "9 000 000" vervangen door het cijfer "11 250 000" en wordt het cijfer "4 500 000" vervangen door het cijfer "6 000 000".

Art. 2. In artikel 1:29, § 1, van hetzelfde Wetboek wordt het cijfer "700 000" vervangen door het cijfer "900 000" en wordt het cijfer "350 000" vervangen door het cijfer "450 000".

Art. 3. In artikel 1:30, § 1, van hetzelfde Wetboek wordt het cijfer "9 000 000" vervangen door het cijfer "11 250 000" en wordt het cijfer "4 500 000" vervangen door het cijfer "6 000 000".

Art. 4. In artikel 1:31, § 1, van hetzelfde Wetboek wordt het cijfer "700 000" vervangen door het cijfer "900 000" en wordt het cijfer "350 000" vervangen door het cijfer "450 000".

Art. 5. Dit besluit is van toepassing op de boekjaren die een aanvang nemen na 31 december 2023, waarbij de regels die zijn opgenomen in de artikelen 1:28, § 2, 1:29, § 2, 1:30, § 2, en 1:31, § 2, van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, voor één keer niet van toepassing zijn op eerste boekjaar dat een aanvang neemt na 31 december 2023.

Art. 6. De minister bevoegd voor Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

CONCLMUSIE SCHEMA BOEKHOUDKUNDIGE INDELING VZW EN VERENIGINGEN

	V.T.	JAAROMZET	BALANSTOTAAL	OVERSCHRIJDING
MICRO VZW	<10	< 900.000	<450.000	Niet meer dan één overschreden
KLEINE	<50	<11.250.000	<6.000.000	Niet meer dan één overschreden
Middel GROTE	< 50	>11.250.000	>6.000.000.	Meer dan één overschreden
ZEER GROTE				

IMPACT OP VOORSCHOTREGELING

1. Voor een micro-onderneming: 20% van de referentiewaarde
2. Voor een kleine onderneming: minimum 10% en maximum 20%
3. Voor een middelgrote onderneming: minimum 5% en maximum 20%

3 MEI 2024. - Wet betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van een daad van terrorisme en de verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme

HOOFDSTUK 1. - Algemene bepaling

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2. - Doel en toepassingsgebied

Art. 2. Deze wet heeft tot doel een kader op te zetten voor de schadeloosstelling van schade veroorzaakt door een daad van terrorisme, waaronder een kader voor solidariteit met **slachtoffers die zich niet op een verzekeringsdekking kunnen beroepen, of van wie de verzekeringsdekking niet toelaat alle schade te dekken.** Daarnaast regelt deze wet de dekking die verzekeringsovereenkomsten bieden voor schade veroorzaakt door terrorisme.

Art. 3. Onverminderd de artikelen 10, § 3, 28, 29 en 34 tot 37 is deze wet **niet van toepassing op:**

- 1° verzekeringsovereenkomsten die uitsluitend schade dekken veroorzaakt door terrorisme;
- 2° verzekeringsovereenkomsten die de aansprakelijkheid dekken krachtens de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie;
- 3° verzekeringsovereenkomsten die de schade aan een kerninstallatie dekken bedoeld in de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie;
- 4° verzekeringsovereenkomsten die casco rollend spoorwagemateriaal, luchtvaartcasco, casco zeeschepen, de burgerlijke aansprakelijkheid van luchtvaartuigen, de burgerlijke aansprakelijkheid van rollend spoorwagemateriaal, onder voorbehoud van artikel 6, § 2, eerste lid, 2°, of de burgerlijke aansprakelijkheid van zeeschepen dekken.

HOOFDSTUK 3. - Definities

Art. 4. Voor de toepassing van deze wet en haar uitvoeringsbesluiten en -reglementen, wordt verstaan onder:

1° terrorisme: een clandestien georganiseerde actie met ideologische, politieke, etnische of religieuze bedoelingen, individueel of door een groep uitgevoerd, waarbij geweld wordt gepleegd op personen of waarbij de economische waarde van een materieel of immaterieel goed geheel of gedeeltelijk wordt vernield, ofwel om indruk te maken op het publiek, een klimaat van onveiligheid te scheppen of de overheid onder druk te zetten, ofwel om het verkeer of de normale werking van een dienst of een onderneming te belemmeren;

2° daad van terrorisme: een daad die als dusdanig is erkend krachtens artikel 5;

3° slachtoffer: elke persoon die schade veroorzaakt door een daad van terrorisme heeft geleden, op voorwaarde dat hij noch dader van, noch mededader van, noch medeplichtige is aan de daad van terrorisme, en de bedoelde schade niet intrinsiek samenhangt met de dood van of de lichamelijke schade geleden door de dader van, de mededader van of de medeplichtige aan de daad van terrorisme;

4° begunstigde van een verzekeringsovereenkomst: de persoon bedoeld in artikel 5,

18°, van de wet van 4 april 2014;

5° benadeeld persoon: het slachtoffer aan wie schade is toegebracht waarvoor de verzekerde van een aansprakelijkheidsverzekering gesloten bij of gedekt door een verzekeraar aansprakelijk is;

6° lichamelijke schade: alle schade die verband houdt met lichamelijke letsels en/of een trauma, inclusief zuiver morele schade of de economische schade die het rechtstreekse gevolg is van deze lichamelijke letsels en/of dit trauma;

7° materiële schade: alle andere schade dan lichamelijke schade;

8° verzekeringsovereenkomst: een overeenkomst bedoeld in artikel 5, 14°, van de wet van 4 april 2014 of een dekking die wordt geboden door een rechtspersoon die, krachtens een wetgeving of een reglementering, gemachtigd is om zelf deze dekking van die verplichte verzekering te bieden:

a) met uitzondering van de in artikel 3 bedoelde overeenkomsten; en

b) voor zover deze overeenkomst of deze dekking een Belgisch risico of een Belgische verbintenis betreft;

9° levensverzekeringsovereenkomst: een verzekeringsovereenkomst bedoeld in artikel 160 van de wet van 4 april 2014;

10° verzekeringsovereenkomst die voorziet in vergoedende prestaties: een verzekeringsovereenkomst waarbij de verzekeraar zich ertoe verbindt de prestatie te verstrekken die nodig is voor de schadeloosstelling van de schade geleden door het slachtoffer dat zich op deze overeenkomst kan beroepen;

11° verzekeringsovereenkomst die voorziet in forfaitaire prestaties: een verzekeringsovereenkomst waarbij de prestatie van de verzekeraar niet afhangt van de omvang van de schade;

12° persoonlijke verzekeringsovereenkomst die voorziet in forfaitaire prestaties: alle verzekeringsovereenkomsten die voorzien in forfaitaire prestaties, met uitzondering van collectieve verzekeringen;

13° verzekeraar:

a) elke persoon of onderneming die als contractspartij één of meerdere verzekeringsovereenkomsten aanbiedt, ongeacht de beroepshoedanigheid van deze persoon en ongeacht of al dan niet actuariële technieken worden gebruikt bij het sluiten van de overeenkomst; of

b) elke andere rechtspersoon die een dekking biedt krachtens een wetgeving of een reglementering die deze rechtspersoon machtigt om zelf de dekking van die verplichte verzekering te bieden;

14° persoonlijke verzekeraar: elke verzekeraar tot wie het slachtoffer zich, op grond van een verzekeringsovereenkomst die geen aansprakelijkheidsverzekeringsovereenkomst is, als begunstigde van die verzekeringsovereenkomst kan wenden;

15° aangestelde verzekeraar: elke verzekeraar bedoeld in artikel 21 die, in de hoedanigheid van deelnemer, de door het slachtoffer geleden schade beoordeelt en vergoedt krachtens deze wet;

16° deelnemer: elke rechtspersoon die lid is van de vzw TRIP en deze vzw financiert;

17° verzekeraar BA Privéleven: een verzekeraar die activiteiten uitoefent in verband met verzekeringsovereenkomsten bedoeld in artikel 2 van het koninklijk besluit van 12 januari 1984 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privé-leven;

18° Belgische risico's of verbintenissen: risico's of verbintenissen bedoeld in artikel

15, 36° en 37°, van de wet van 13 maart 2016;

19° vzw TRIP: de rechtspersoon die door deelnemers is opgericht krachtens artikel 4 van de wet van 1 april 2007 en van wie de wettelijke grondslag voortaan in artikel 32 is vervat;

20° Bank: de Nationale Bank van België bedoeld in de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België;

21° Comité: het Comité voor schadeafwikkeling bedoeld in artikel 13;

22° Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders: de Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders bedoeld in artikel 30 van de wet van 1 augustus 1985;

23° Gemeenschappelijk Waarborgfonds: het fonds bedoeld in artikel 19bis-2 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen;

24° FSMA: de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten bedoeld in artikel 44 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten;

25° OCAD: het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse bedoeld in artikel 5 van de wet van 10 juli 2006 betreffende de analyse van de dreiging;

26° wet van 1 augustus 1985: de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen;

27° wet van 3 juli 1967: de wet van 3 juli 1967 betreffende de preventie van of de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector;

28° wet van 10 april 1971: de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971;

29° gecoördineerde wet van 14 juli 1994: de gecoördineerde wet van 14 juli 1994 betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen;

30° wet van 1 april 2007: de wet van 1 april 2007 betreffende de verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme;

31° wet van 4 april 2014: de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen;

32° wet van 13 maart 2016: de wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen;

33° wet van 18 juli 2017: de wet van 18 juli 2017 betreffende de oprichting van het statuut van nationale solidariteit, de toekenning van een herstelpensioen en de terugbetaling van medische zorg ingevolge daden van terrorisme;

34° wet van 21 juli 2017: de wet van 21 juli 2017 houdende schadeloosstellingen ten voordele van de personeelsleden van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de daarmee gelijkgestelde personen die slachtoffer zijn van schade veroorzaakt door buitengewone risico's in het buitenland.

HOOFDSTUK 4. - Daad van terrorisme

Art. 5. § 1. Rekening houdend met de omvang en de ernst van de schade die het gevolg is van een actie die verband houdt met terrorisme, alsook van de omstandigheden van die actie, kan de Koning bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad en genomen op voordracht van de minister bevoegd voor Justitie en na voorafgaand advies van het OCAD en het federaal parket, deze daad erkennen als een daad van terrorisme.

Wanneer de in het eerste lid bedoelde actie buiten België heeft plaatsgevonden, wordt het in het eerste lid bedoelde koninklijk besluit, in afwijking van dat lid, genomen op gezamenlijke voordracht van de minister bevoegd voor Justitie en de minister bevoegd voor Buitenlandse Zaken, na voorafgaand advies van het OCAD en het federaal parket. De in het eerste en tweede lid bedoelde voorafgaande adviezen worden binnen vijf dagen na het verzoek van de betrokken minister of ministers verstrekt. De Ministerraad beraadslaagt over het voorstel van de betrokken minister of ministers uiterlijk tien dagen na ontvangst van het voorstel met daarbij de adviezen van het OCAD en het federaal parket.

§ 2. Het in paragraaf 1 bedoelde koninklijk besluit kan bepalen dat een combinatie van feiten of gebeurtenissen eenzelfde daad van terrorisme vormt wanneer die feiten of gebeurtenissen met elkaar gelinkt zijn qua organisatie, nagestreefde doelstellingen of enig ander relevant element dat in het in paragraaf 1 bedoelde koninklijk besluit wordt geïdentificeerd.

§ 3. De erkenning als daad van terrorisme krachtens dit artikel heeft geen impact op de strafrechtelijke kwalificatie van de betrokken feiten of gebeurtenissen.

HOOFDSTUK 5. - Dekking van de schade veroorzaakt door terrorisme

Afdeling 1. - Dekking van terrorisme door de verzekeringsovereenkomsten

Art. 6. § 1. De verzekeringsovereenkomsten kunnen schade veroorzaakt door terrorisme in duidelijke en nauwkeurige bewoordingen uitsluiten.

§ 2. In afwijking van paragraaf 1 bevatten de verzekeringsovereenkomsten met betrekking tot de hierna vermelde risico's **verplicht een dekking voor de schade veroorzaakt door terrorisme:**

1° de risico's **arbeidsongevallen;**

2° de risico's bedoeld in de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte **aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen;**

3° de risico's bedoeld in de wet van 30 juli 1979 betreffende de preventie van **brand en ontploffing** en betreffende de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in dergelijke gevallen;

4° de risico's **brand eenvoudige risico's** gedefinieerd door de Koning ter uitvoering van artikel 121 van de wet van 4 april 2014;

5° de risico's die behoren tot de takken 1 en 2 bedoeld in bijlage I bij de wet van 13 maart 2016, of de risico's die behoren tot de **takken 21, 22 en 23** bedoeld in bijlage II bij dezelfde wet.

Bovendien dekt de verzekeringsovereenkomst, in afwijking van paragraaf 1, verplicht de schade veroorzaakt door terrorisme voor de risico's en onder de voorwaarden die de Koning bepaalt bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

§ 3. Niettegenstaande paragraaf 2 kan de schade veroorzaakt door wapens of tuigen, die bestemd zijn om te ontploffen door de structuurwijziging van de atoomkern, in duidelijke en nauwkeurige bewoordingen uitgesloten worden in de verzekeringsovereenkomsten.

§ 4. Bij gebrek aan een te verzekeren bedrag bij of krachtens een wet en/of een reglementering voorzien de in de paragrafen 1 en 2 bedoelde verzekeringsovereenkomsten in hetzelfde verzekerde bedrag, ongeacht of de schade al dan niet uit terrorisme voortvloeit. De Koning kan bepalen dat andere regels gelden voor

bepaalde risico's of verzekeringsovereenkomsten.

Art. 7. Niettegenstaande eventuele andersluidende bepalingen genomen bij of krachtens een wet en/of een reglementering, dekken de in artikel 6, § 2, bedoelde verzekeringsovereenkomsten die, op het ogenblik van de inwerkingtreding van deze wet of van het in artikel 6, § 2, tweede lid, bedoelde koninklijk besluit, de schade veroorzaakt door terrorisme uitsluiten, die schade vanaf de eerstvolgende jaarlijkse premievervaldag, of, indien de verzekeringsovereenkomst geen jaarlijkse vervaldag heeft, vanaf de eerstvolgende jaardag van de ingangsdatum van de overeenkomst. Schade veroorzaakt door wapens of tuigen, die bestemd zijn om te ontploffen door de structuurwijziging van de atoomkern, kan van deze dekking uitgesloten blijven. De verzekeringnemer kan de verzekeraar verzoeken de in het eerste lid bedoelde dekking vanaf een vroegere datum te verkrijgen.

Art. 8. Indien de in artikel 12 bedoelde plafonds worden opgeheven, beschikt de verzekeraar over een periode van één jaar na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van de wet tot opheffing van de plafonds, om de in artikel 6 bedoelde dekking voor terrorisme geheel of gedeeltelijk op te zeggen. De opzegging gaat in één maand na het versturen van de opzegging of, indien deze gebeurtenis eerder plaatsvindt, één maand na de ondertekening van het ontvangstbewijs van de opzegging. De opheffing van de in artikel 12 bedoelde plafonds kan niet in werking treden voor de opzegging van de dekkingen met betrekking tot terrorisme van kracht wordt krachtens het eerste lid.

Afdeling 2. - Solidariteit met betrekking tot de lichamelijke schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 9. § 1. Er wordt een **solidariteitsregeling** bedoeld in artikel 10 ingevoerd voor **slachtoffers die zich niet op een verzekeringsdekking kunnen beroepen, of van wie de verzekeringsdekking niet toelaat alle schade overeenkomstig het gemeen recht te vergoeden.**

Deze solidariteitsregeling geldt uitsluitend voor de lichamelijke schade veroorzaakt door de daden van terrorisme, met uitsluiting van alle materiële schade.

Afdeling 3. - Plafonds voor de algemene dekking van schade veroorzaakt door daden van terrorisme

Onderafdeling 1. - Toepassingsgebied

Art. 11. Deze afdeling is van toepassing op schadeloosstelling van schade veroorzaakt door een daad van terrorisme krachtens een verzekeringsovereenkomst die bij een deelnemer is onderschreven of krachtens de in de artikelen 9 en 10 bedoelde solidariteitsregeling.

In afwijking van het eerste lid is deze afdeling niet van toepassing op de theoretische afkoopwaarde van de levensverzekeringsovereenkomsten.

Onderafdeling 2. - Regeling van de plafonds

Art. 12. § 1. Alle bedragen waarvan sprake in dit artikel worden elk jaar op 1 januari aangepast aan de ontwikkeling van het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk. Het basisindexcijfer is dat van november 2022 en het nieuwe indexcijfer is dat van de maand november van het jaar voorafgaand aan het jaar van de berekening.

De Koning kan die bedragen wijzigen bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

§ 2. Voor elk kalenderjaar wordt een totaalbedrag van 1,7 miljard euro ter beschikking gesteld voor het schadeloosstellingsstelsel voor schade veroorzaakt door een daad van terrorisme. Dit totaalbedrag vormt **het absolute plafond** en wordt toegepast voor alle daden van terrorisme die zich tijdens dat kalenderjaar hebben voorgedaan.

§ 3. Aangezien het in paragraaf 2 bedoelde absolute plafond niet mag worden overschreden, geldt bovendien **een voorlopig relatief plafond van 565 miljoen euro per daad van terrorisme** in de loop van een kalenderjaar.

Indien de geraamde schadeloosstelling voor één of meer daden van terrorisme het voorlopige relatieve plafond heeft overschreden, wordt, op 31 december van het betrokken kalenderjaar, het eventuele verschil tussen het absolute plafond en de geraamde schadeloosstelling voor alle daden van terrorisme die zich tijdens hetzelfde kalenderjaar hebben voorgedaan, zoals, in voorkomend geval, begrensd overeenkomstig het eerste lid, proportioneel verdeeld onder de daden van terrorisme waarvoor de geraamde schadeloosstelling het voorlopige relatieve plafond heeft overschreden. De toewijzing van dat eventuele verschil gebeurt uiterlijk op 28 februari van het kalenderjaar dat volgt op de bekendmaking van de erkenning van de daad van terrorisme in het Belgisch Staatsblad.

HOOFDSTUK 6. - Schadeafwikkeling bij een daad van terrorisme

Afdeling 1. - Comité voor schadeafwikkeling

Art. 13. § 1. Er bestaat een Comité voor schadeafwikkeling dat is samengesteld uit een lid aangewezen op voordracht van de minister bevoegd voor Economie, een lid aangewezen op voordracht van de minister bevoegd voor Begroting, een lid aangewezen op voordracht van de minister bevoegd voor Arbeid, een lid aangewezen op voordracht van de minister bevoegd voor het Openbaar ambt, een lid aangewezen op voordracht van het OCAD, en twee leden aangewezen op voordracht van de vzw TRIP. De leden worden door de Koning benoemd voor een hernieuwbare periode van zes jaar. De Koning wijst voor elk lid ook een plaatsvervanger aan op voordracht van dezelfde instanties als voor de effectieve leden.

Afdeling 2. - Bevoegdheden van het Comité voor schadeafwikkeling

Art. 15. § 1. Binnen veertien dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het in artikel 5 bedoelde koninklijk besluit, bepaalt het Comité of de voorlopige relatieve plafonds bedoeld in artikel 12, § 3, of het absolute plafond bedoeld in artikel 12, § 2, zouden kunnen worden bereikt bij de schadeloosstelling van de schade die uit de betrokken daad van terrorisme voortvloeit, rekening houdend met de niet-geplafonneerde geraamde schadeloosstelling. In dat geval brengt het Comité de minister voor Begroting en de minister voor Economie daarvan onmiddellijk op de hoogte.

§ 2. Binnen dezelfde termijn bepaalt het Comité het voorlopige percentage van schadeloosstelling voor deze daad van terrorisme, rekening houdend met, enerzijds, de voorlopige relatieve plafonds of het absolute plafond bedoeld in artikel 12 en, anderzijds, de niet-geplafonneerde geraamde schadeloosstelling, als volgt:

1° indien de daad van terrorisme wellicht niet tot een overschrijding van de voorlopige relatieve plafonds of het absolute plafond bedoeld in artikel 12 leidt, stelt het Comité een voorlopig percentage van schadeloosstelling ten belope van 100 procent vast;

2° indien de daad van terrorisme tot een overschrijding van de voorlopige relatieve plafonds of het absolute plafond bedoeld in artikel 12 kan leiden, stelt het Comité een voorlopig percentage van schadeloosstelling vast dat passend is in het licht van de toepasselijke plafonds en de niet-geplafonneerde geraamde schadeloosstelling.

Dat voorlopige percentage van schadeloosstelling wordt afzonderlijk vastgesteld naargelang het om lichamelijke schade dan wel om materiële schade gaat, rekening houdend met artikel 17, § 2, in fine.

Dat voorlopige percentage van schadeloosstelling geldt voor de schadeloosstelling in het kader van de betrokken daad van terrorisme.

Als het Comité geen beslissing neemt krachtens paragraaf 1 en/of het eerste en het tweede lid, wordt het voorlopige percentage van schadeloosstelling op 100 procent vastgesteld, tenzij de daad van terrorisme, volgens de door de deelnemers uitgevoerde raming, duidelijk resulteert in een overschrijding van de voorlopige relatieve plafonds of het absolute plafond bedoeld in artikel 12.

Zolang er in eenzelfde kalenderjaar niet meer dan drie daden van terrorisme worden gepleegd, wordt het voorlopige percentage van schadeloosstelling automatisch op 100 procent vastgesteld voor elke daad van terrorisme waarvoor de voorlopige raming van de schade niet meer dan 300 miljoen euro bedraagt.

Afdeling 3. - Bepalingen over de hoogte van schadeloosstellingen voor schade veroorzaakt door daden van terrorisme

Art. 16. Deze afdeling is van toepassing op de schadeloosstellingen van schade veroorzaakt door daden van terrorisme, die worden uitgekeerd krachtens een bij een deelnemer onderschreven verzekeringsovereenkomst of krachtens de in de artikelen 9 en 10 bedoelde solidariteits-regeling.

In afwijking van het eerste lid is deze afdeling niet van toepassing op de theoretische afkoopwaarde van de levensverzekeringsovereenkomsten.

Art. 17. § 1. De deelnemers betalen de schadeloosstellingen die zij moeten uitkeren ten belope van het krachtens artikel 15, § 2, bepaalde voorlopige percentage van schadeloosstelling.

Wijzigt het Comité het voorlopige percentage van schadeloosstelling, dan geldt het nieuwe percentage voor alle schadeloosstellingen die verband houden met de desbetreffende daad van terrorisme.

De verlaging van de schadeloosstelling die uit het nieuwe percentage van schadeloosstelling voortvloeit, geldt echter niet voor de reeds uitgekeerde schadeloosstellingen, noch voor de in het kader van de betrokken daad van terrorisme nog uit te keren schadeloosstellingen waarvoor de deelnemer zijn beslissing al aan het slachtoffer heeft meegedeeld.

De eventuele verhoging van het percentage van schadeloosstelling leidt tot een verhoging van de schadeloosstellingen die reeds zijn uitgekeerd in het kader van de betrokken daad van terrorisme, alsook van de in het kader van de betrokken daad van terrorisme nog uit te keren schadeloosstellingen waarvoor de deelnemer zijn beslissing al aan het slachtoffer heeft meegedeeld.

HOOFDSTUK 7. - Procedure voor het verkrijgen van een schadeloosstelling voor lichamelijke schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Afdeling 1. - Toepassingsgebied

Art. 19. In het kader van een daad van terrorisme die recht geeft op een schadeloosstelling voor lichamelijke schade krachtens een verzekeringsovereenkomst of krachtens de in de artikelen 9 en 10 van de wet bedoelde solidariteitsregeling, bepaalt dit hoofdstuk de schadeloosstellingsprocedure die de slachtoffers moeten volgen. Dit hoofdstuk is niet van toepassing op de verzekeringsprestaties die voortvloeien uit een persoonlijke verzekeringsovereenkomst die voorziet in forfaitaire prestaties. Wat betreft de schadeloosstelling van de slachtoffers bedoeld in artikel 9, § 3, bepaalt de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de praktische nadere regels volgens dewelke de bepalingen van dit hoofdstuk van toepassing zijn op deze slachtoffers. Deze praktische nadere regels hebben minstens betrekking op de inhoud en de wijze van de mededeling aan de aangestelde verzekeraar van alle noodzakelijke informatie over de schadeloosstellingen, schadevergoedingen, tussenkomsten of uitkeringen die het slachtoffer, naar aanleiding van de daad van terrorisme, heeft ontvangen of recht heeft te ontvangen in de Staat van zijn gewone verblijfplaats.

Afdeling 2. - Algemeen beginsel

Art. 20. § 1. Buiten de verzekeringsprestaties die voortvloeien uit een verzekeringsovereenkomst die voorziet in forfaitaire prestaties, heeft elke schadeloosstelling die krachtens de in dit hoofdstuk voorziene procedure wordt betaald, een schadevergoedend karakter.

De bevoegde instellingen van sociale zekerheid alsook iedere verzekeraar en/of iedere instelling, ook wanneer zij tussenbeide komen op basis van een wetgeving van een andere Staat dan België die de schadeloosstelling van de slachtoffers tot doel heeft, delen aan de aangestelde verzekeraar alle noodzakelijke informatie mee over de schadeloosstellingen, schadevergoedingen, tussenkomsten of uitkeringen die ze, naar aanleiding van de daad van terrorisme, aan de slachtoffers hebben gestort.

§ 2. De schadeloosstellingen die verschuldigd zijn krachtens de in de artikelen 9 en 10 bedoelde solidariteitsregeling, worden niet verminderd met de prestaties die verschuldigd zijn ter uitvoering van een verzekeringsovereenkomst die voorziet in forfaitaire prestaties.

§ 3. De krachtens de wet van 18 juli 2017, de wet van 1 augustus 1985 en de wet van 21 juli 2017 verschuldigde schadeloosstellingen, schadevergoedingen, tussenkomsten of uitkeringen worden, in voorkomend geval, slechts aanvullend toegekend indien en voor zover de krachtens de artikelen 9 en 10 toegekende schadeloosstellingen niet toelaten het slachtoffer integraal te vergoeden.

Afdeling 3. - Persoonlijke verzekeraar en aangestelde verzekeraar

Art. 21. § 1. Onverminderd de mogelijkheid voor elk slachtoffer om zich tot zijn persoonlijke verzekeraars te wenden overeenkomstig de gesloten verzekeringsovereenkomst en overeenkomstig de voor die overeenkomst geldende bepalingen, wordt, krachtens artikel 22, een verzekeraar aangesteld om over te gaan tot de beoordeling van de lichamelijke schade en, in voorkomend geval, tot de

schadeloosstelling ervan overeenkomstig deze wet.

§ 2. Het slachtoffer mag zich enkel tot de krachtens artikel 22 aangestelde verzekeraar richten voor de beoordeling en, in voorkomend geval, de schadeloosstelling van de lichamelijke schade, onverminderd de voorlopige tussenkomst van de bevoegde instellingen van sociale zekerheid en de mogelijkheid om zich, overeenkomstig paragraaf 1, tot zijn eventuele persoonlijke verzekeraars te richten.

Wanneer het slachtoffer zich, naast de mogelijkheid om zich, overeenkomstig paragraaf 1, tot zijn persoonlijke verzekeraars te richten, tot een andere dan de krachtens artikel 22 aangestelde verzekeraar richt, vergoedt de benaderde verzekeraar het slachtoffer niet en verwijst hij hem door naar het Uniek contactpunt terrorisme, dat het slachtoffer, in voorkomend geval, de contactgegevens van de aangestelde verzekeraar bezorgt en hem verzoekt om zijn schadeaangifte bij de aangestelde verzekeraar in te dienen krachtens artikel 23.

Afdeling 4. - Aangestelde verzekeraar en schadeloosstelling van de lichamelijke schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 22. § 1. Wanneer het slachtoffer van een daad van terrorisme zich, krachtens een bij een deelnemer onderschreven verzekeringsovereenkomst, kan beroepen op een dekking "arbeidsongeval" of "ongeval op de weg naar en van het werk" in de zin van de artikelen 7 en 8 van de wet van 10 april 1971, is de aangestelde verzekeraar de verzekeringsonderneming bedoeld in artikel 49 van de wet van 10 april 1971.

De in het eerste lid bedoelde verzekeraar kan de schadeloosstelling van de niet door voornoemde wet van 10 april 1971 gedekte schade en de toekenning van voorschotten voor die schade, in voorkomend geval, aan een verzekeringsonderneming of een schaderegelingskantoor uitbesteden.

§ 2. Wanneer het slachtoffer van een daad van terrorisme zich niet kan beroepen op een in paragraaf 1 bedoelde dekking, maar wel op een door een deelnemer geboden dekking "arbeidsongeval" of "ongeval op de weg naar en van het werk" in de zin van artikel 2 van de wet van 3 juli 1967, is de aangestelde verzekeraar de werkgever of zijn eventuele verzekeraar.

De werkgever of zijn eventuele verzekeraar bedoeld in het eerste lid kan de schadeloosstelling van de niet door de wet van 3 juli 1967 gedekte schade en de toekenning van voorschotten voor die schade, in voorkomend geval, aan een verzekeringsonderneming of een schaderegelingskantoor uitbesteden.

§ 3. Wanneer het slachtoffer van een daad van terrorisme zich niet op een in de paragrafen 1 en 2 bedoelde dekking kan beroepen, maar een verzekerde is van een bij een deelnemer onderschreven verzekeringsovereenkomst BA Privéleven, is de aangestelde verzekeraar de verzekeraar BA Privéleven.

§ 4. Als het slachtoffer van een daad van terrorisme zich niet op een in de paragrafen 1 tot 3 bedoelde dekking kan beroepen, stelt het Gemeenschappelijk Waarborgfonds een verzekeraar BA Privéleven als aangestelde verzekeraar aan krachtens zijn huishoudelijk reglement, en stelt het Uniek contactpunt terrorisme daarvan in kennis. Dit contactpunt bezorgt het slachtoffer de contactgegevens van de aangestelde verzekeraar en verzoekt hem zijn schadeaangifte bij de aangestelde verzekeraar in te dienen.

§ 5. Voor de toepassing van deze wet kan de aangestelde verzekeraar in België door het slachtoffer worden gedagvaard, hetzij voor de rechter van de plaats van het feit waaruit de schade is ontstaan, hetzij voor de rechter van zijn woonplaats, hetzij voor de rechter van de zetel van de aangestelde verzekeraar.

Afdeling 5. - Procedure voor de schadeloosstelling van lichamelijke schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 23. Het slachtoffer, of in voorkomend geval de werkgever, dient de schadeaangifte zo spoedig mogelijk in bij de verzekeraar.

In voorkomend geval kan de verzekeraar er zich niet op beroepen dat de in de overeenkomst gestelde termijn niet in acht is genomen, indien die schadeaangifte zo spoedig als redelijkerwijze mogelijk is, is geschied.

Het slachtoffer verstrekt alle inlichtingen en documenten die het mogelijk maken om de schade te beoordelen en te vergoeden.

De verzekeraar stelt onverwijld de schade vast krachtens artikel 25.

Art. 24. De verjaringstermijn voor de indiening van elke vraag voor schadeloosstelling bedraagt tien jaar na de bekendmaking van het in artikel 5 bedoelde koninklijk besluit in het Belgisch Staatsblad.

De verjaring tegen minderjarigen, onbekwaamverklaarden en andere onbekwamen loopt niet tot de dag van de meerderjarigheid of van de opheffing van de onbekwaamheid.

De verjaring loopt niet tegen het slachtoffer dat zich door overmacht in de onmogelijkheid bevindt om binnen de voorgeschreven termijn op te treden. Wordt vermoed zich door overmacht in de onmogelijkheid te bevinden om op te treden, het slachtoffer dat lijdt aan een door een aanslag veroorzaakte posttraumatische stressstoornis.

Indien het schadegeval tijdig is aangemeld, wordt de verjaring gestuit tot op het ogenblik dat de verzekeraar schriftelijk kennis heeft gegeven aan het slachtoffer van zijn beslissing over het bedrag en de modaliteiten van de schadeloosstelling.

Art. 25. § 1. Als een expertise moet worden uitgevoerd, stelt de verzekeraar binnen tien dagen na de ontvangst van de in artikel 23 bedoelde schadeaangifte de expert aan die optreedt in het kader van de schadeloosstelling van alle lichamelijke schade van het slachtoffer. In het geval bedoeld in artikel 22, § 2, wordt de expert aangesteld door de bevoegde medische dienst overeenkomstig de wet van 3 juli 1967 en haar uitvoeringsbesluiten.

Deze expert contacteert het slachtoffer binnen tien dagen na zijn aanstelling en stelt alles in het werk om zijn expertise onverwijld uit te voeren, rekening houdend met de lichamelijke schade van het slachtoffer.

De verzekeraar brengt de bevoegde instelling van sociale zekerheid onverwijld op de hoogte van de aanstelling van een expert overeenkomstig het eerste lid. Het staat de bevoegde instelling van sociale zekerheid vrij om al dan niet aan de expertise mee te werken en zij stelt de expert en de verzekeraar tijdig van haar beslissing in kennis.

§ 2. Het slachtoffer kan beslissen om een eigen expert aan te stellen om eventueel een aanvullende expertise of tegenexpertise uit te voeren. Het slachtoffer informeert onmiddellijk de verzekeraar hierover.

§ 3. Als de in de paragrafen 1 en 2 bedoelde experts van mening verschillen, kunnen zij in onderlinge overeenstemming beslissen om een expert-arbiter aan te stellen. De expertise van de expert-arbiter doet geen afbreuk aan de mogelijkheid om een vordering voor de hoven en rechtbanken in te stellen.

§ 4. De verzekeraar draagt de kosten van zijn eigen expert, de kosten van de eventuele expert van het slachtoffer krachtens paragraaf 2 voor zover deze kosten redelijk zijn, de

kosten van de eventuele expert-arbiter krachtens paragraaf 3, alsook de kosten van de op bevel van de experts uitgevoerde bijzondere onderzoeken.

De bevoegde instelling van sociale zekerheid betaalt de kosten van de expert die zij heeft aangeduid alsook de kosten van de op bevel van deze expert uitgevoerde bijzondere onderzoeken.

§ 5. De verzekeraar informeert het slachtoffer in duidelijke en nauwkeurige bewoordingen over de in dit artikel vastgelegde procedure.

§ 6. In afwijking van paragraaf 1 kan de minister bevoegd voor Economie, wanneer een daad van terrorisme een groot aantal slachtoffers maakt, andere dan de in die paragraaf vermelde termijnen vaststellen, rekening houdend met het aantal slachtoffers van die daad van terrorisme.

Art. 26. De expertises alsook de aan de slachtoffers uitgekeerde bedragen zijn tegenstelbaar aan alle deelnemers en aan alle derden tegen wie een subrogatie wordt uitgeoefend krachtens artikel 34, en kunnen niet door hen worden betwist.

De expertises en de aan de slachtoffers uitgekeerde bedragen zijn ook tegenstelbaar in het kader van een schadeloosstelling toegekend krachtens artikel 20, § 3.

Art. 27. § 1. Dit artikel is van toepassing niettegenstaande enige andersluidende bepaling bij of krachtens een wet en/of een reglementering.

§ 2. De verzekeraar kent een voorschot toe binnen vijfenveertig dagen na ontvangst van de schadeaangifte en de eventueel vereiste bewijsstukken.

Het bedrag van het voorschot wordt vastgesteld rekening houdend met de voorlopig geraamde lichamelijke schade.

Bij de uitkering van het voorschot deelt de verzekeraar het slachtoffer duidelijk mee dat de ontvangst van de betaling van het voorschot niet geldt als aanvaarding van de voorlopige raming van de lichamelijke schade.

De voorschotten zijn definitief toegekend, ongeacht het resultaat van de definitieve beoordeling van de lichamelijke schade.

§ 3. Onverminderd paragraaf 2 worden de definitieve kosten die niet in aanmerking zijn genomen voor het voorschot, binnen vijftien dagen na ontvangst van de vereiste bewijsstukken vergoed.

§ 4. Binnen dertig dagen na de ontvangst van de instemming van het slachtoffer met het expertiseverslag over de definitieve consolidatie van de lichamelijke schade en over de schadeloosstellingsbedragen keert de verzekeraar het vastgestelde bedrag van de definitieve schadeloosstelling uit, rekening houdend met het bedrag van de voorschotten die eerder zijn uitgekeerd krachtens paragraaf 2, alsook met het bedrag van de definitieve kosten dat eerder aan de slachtoffers is uitgekeerd krachtens paragraaf 3.

§ 5. De in de paragrafen 2 en 3 bedoelde bewijsstukken zijn redelijk en relevant met het oog op het regelen van de uitkering van de voorschotten.

De verzekeraar vraagt geen bewijsstukken waarvan hij al kennis heeft.

De Koning kan bepalen welke bewijsstukken de verzekeraar al dan niet kan vragen.

HOOFDSTUK 8. - Uniek contactpunt terrorisme

Afdeling 1. - Toepassingsgebied

Art. 28. Dit hoofdstuk geldt voor de daden van terrorisme die zijn gepleegd:
1° in België, ongeacht de gewone verblijfplaats van de slachtoffers;
2° buiten België, voor de slachtoffers die hun gewone verblijfplaats in België hebben, alsook voor slachtoffers die de Belgische nationaliteit hebben op het ogenblik dat de terroristische daad wordt gepleegd maar die hun gewone verblijfplaats niet in België hebben.

Dit hoofdstuk geldt ook voor de schadeloosstellingen van schade veroorzaakt door een daad van terrorisme krachtens een in artikel 3 bedoelde verzekeringsovereenkomst of krachtens een verzekeringsovereenkomst die geen betrekking heeft op een Belgisch risico of een Belgische verbintenis.

Afdeling 2. - Opdrachten van het Uniek contactpunt terrorisme

Art. 29. § 1. Binnen tien dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van het eerste koninklijk besluit dat met toepassing van artikel 5, § 1, zal worden goedgekeurd, richt de minister bevoegd voor Justitie een Uniek contactpunt terrorisme op.

Het Uniek contactpunt terrorisme verleent elke persoon met een belang bijstand bij elke vraag over alle mechanismen tot schadeloosstelling, schadevergoeding, tussenkomst of uitkering waarvoor die persoon in aanmerking zou kunnen komen, en, in voorkomend geval, over de formaliteiten met het oog daarop.

In voorkomend geval verwijst het een slachtoffer naar de bevoegde instanties door.

HOOFDSTUK 9. - Samenwerking en medewerking

Afdeling 1. - Toepassingsgebied

Art. 30. Dit hoofdstuk is van toepassing op de schadeloosstellingen van schade veroorzaakt door een daad van terrorisme krachtens een bij een deelnemer onderschreven verzekeringsovereenkomst of krachtens de in de artikelen 9 en 10 bedoelde solidariteitsregeling.

In afwijking van het eerste lid is dit hoofdstuk niet van toepassing op de theoretische afkoopwaarde van levensverzekeringsovereenkomsten.

Afdeling 2. - Samenwerking tussen de Belgische Staat en de deelnemers bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 31. § 1. De vzw TRIP en de Belgische Staat dekken gezamenlijk de schade veroorzaakt door daden van terrorisme binnen de in artikel 12 bedoelde grenzen.

§ 2. Het aandeel van het bedrag van het absolute plafond dat de Belgische Staat ten laste neemt, wordt jaarlijks vastgelegd in onderling overleg met de vzw TRIP.

Als hierover geen akkoord wordt bereikt, kan de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, het aandeel bepalen ten laste van de Belgische Staat.

Als geen akkoord wordt bereikt of geen koninklijk besluit wordt vastgesteld krachtens het tweede lid, wordt het aandeel van de Belgische Staat vastgesteld op 400 miljoen euro. Dit bedrag wordt jaarlijks op 1 januari aangepast aan de ontwikkeling van het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk. Het basisindexcijfer is dat van november 2022 en het nieuwe indexcijfer is dat van de maand november van het jaar voorafgaand aan het jaar van de berekening.

§ 3. De Belgische Staat komt met toepassing van paragraaf 2 slechts tussen na uitputting van het aandeel van de plafonds ten laste van de vzw TRIP.

Afdeling 3. - Samenwerking tussen de deelnemers bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 32. § 1. Met inachtneming van de bepalingen van deze wet, verdeelt de vzw TRIP de schadeloosstellingen die haar deelnemers aan de slachtoffers uitkeren krachtens deze wet, onder haar deelnemers volgens een schijvensysteem:

1° de vzw TRIP verdeelt de schadeloosstellingen onder de verzekeraars;

2° als de schijf die bestemd is voor de verzekeraars is opgebruikt, verdeelt de vzw TRIP de schadeloosstellingen onder de herverzekeraars.

Als het niet mogelijk blijkt om op de markt een adequate herverzekeringsdekking te verkrijgen, kunnen de deelnemers zich tot de Belgische Staat wenden met het verzoek om dekking te verlenen als herverzekeraar in laatste instantie, tegen betaling van een herverzekeringsprovisie tegen marktvoorwaarden.

De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de bepalingen en voorwaarden vaststellen voor het verlenen van een herverzekeringswaarborg.

De Koning bepaalt de herverzekeringsprovisie bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, genomen op gezamenlijk voorstel van de minister bevoegd voor Begroting en de minister bevoegd voor Financiën, na het advies van de Algemene Administratie van de Thesaurie te hebben ingewonnen.

Alle bedragen van de schijven bedoeld in dit artikel worden op 1 januari van elk jaar aangepast aan de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk. Het basisindexcijfer is dat van november 2022 en het nieuwe indexcijfer is dat van de maand november van het jaar voorafgaand aan het jaar van de berekening.

Afdeling 4. - Compensatie

Art. 33. De deelnemers melden aan de vzw TRIP de bedragen die ze aan de slachtoffers hebben uitgekeerd in het kader van de schadeloosstelling van de schade veroorzaakt door een daad van terrorisme krachtens artikel 30.

Onder voorbehoud van artikel 34 gaat de vzw TRIP over tot de compensatie van deze bedragen tussen de deelnemers, overeenkomstig haar statuten en haar huishoudelijk reglement.

Afdeling 5. - Subrogatie van de vzw TRIP bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 34. Als de schade veroorzaakt door een daad van terrorisme waarvoor een deelnemer, krachtens deze wet, een schadeloosstelling aan de slachtoffers heeft uitgekeerd, contractueel is gedekt door een rechtspersoon die geen deelnemer is, wordt de vzw TRIP of een persoon die zij daartoe machtigt, tegen deze rechtspersoon gesubrogeerd, ten belope van de bedragen die hij aan slachtoffers verschuldigd zou zijn op basis van de verzekeringsovereenkomst, een internationale overeenkomst, een Europese reglementering of deze wet.

In afwijking van de artikelen 3 en 4, 8°, verwijst "verzekeringsovereenkomst", voor de

toepassing van dit artikel, naar elke overeenkomst bedoeld in artikel 5, 14°, van de wet van 4 april 2014 of naar elke dekking die wordt geboden door een rechtspersoon die, krachtens de wetgeving of de reglementering, gemachtigd is om zelf de dekking van die verplichte verzekering te bieden en aldus van het sluiten van een overeenkomst is vrijgesteld.

De subrogatie mag niet nadelig zijn voor het slachtoffer dat slechts gedeeltelijk zou zijn vergoed.

Indien de subrogatie, door toedoen van het slachtoffer, geen gevolg meer kan hebben ten voordele van de vzw TRIP, kan deze van het slachtoffer de terugbetaling vorderen van de voor de geleden schade uitgekeerde schadeloosstelling.

HOOFDSTUK 10. - Beperking en spreiding in de tijd van schadeloosstellingen bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 35. In afwijking van artikel 3 is dit hoofdstuk van toepassing op alle Belgische risico's of verbintenissen, voor zover die risico's worden verzekerd door verzekeringsondernemingen naar Belgisch recht of door verzekeringsondernemingen met maatschappelijke zetel buiten de Europese Economische Ruimte waarvan de activiteiten in België onder het toezicht van de Bank vallen.

Art. 36. Op voordracht van de minister bevoegd voor Economie, na advies van de Bank, kan de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de prestaties beperken die de deelnemers, krachtens deze wet, bij een daad van terrorisme moeten verlenen. Aldus kan de Koning die prestaties beperken tot een welbepaald bedrag of percentage van de prestatie. Hij kan ook bepalen dat geen schadeloosstelling wordt verleend voor prestaties onder een door Hem vast te leggen bedrag. Bovendien kan Hij bepalen dat de prestaties gespreid in de tijd worden verleend.

Art. 37. Zodra de minister bevoegd voor Economie, met toepassing van artikel 36, het advies van de Bank heeft ingewonnen, kan de Koning, gedurende maximum vier maanden, de uitvoering van prestaties die de deelnemers bij een daad van terrorisme moeten verlenen, beperken en spreiden in de tijd.

HOOFDSTUK 11. - Subrogatie van de verzekeringsinstelling bedoeld in de gecoördineerde wet van 14 juli 1994 bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 38. Met betrekking tot de schadeloosstellingen die krachtens deze wet zijn verschuldigd, kan de subrogatie die aan de verzekeringsinstelling is toegekend krachtens artikel 136, § 2, van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994, slechts worden uitgeoefend ten belope van het bedrag van de schadeloosstellingen die aan de begunstigden, de benadeelde personen of hun rechthebbenden zijn verschuldigd door de verzekeraar ter uitvoering van een verzekeringsovereenkomst die voorziet in vergoedende prestaties, en pas nadat het betrokken slachtoffer krachtens deze wet volledig is vergoed. De subrogatie mag niet nadelig zijn voor het slachtoffer dat slechts gedeeltelijk zou zijn vergoed.

Deze rechten kunnen ten vroegste worden uitgeoefend vanaf de derde maand die volgt op het einde van het kalenderjaar waarin de daad van terrorisme is gepleegd.

De uitoefening van die rechten wordt opgeschort tot het betrokken slachtoffer volledig

is vergoed krachtens deze wet.

Indien de subrogatie, door toedoen van het slachtoffer, geen gevolg meer kan hebben ten voordele van de in het eerste lid bedoelde verzekeringsinstelling, kan zij van het slachtoffer de terugbetaling vorderen van de voor de geleden schade uitgekeerde tussenkomst.

HOOFDSTUK 12. - Subrogatie van de overheid bij schade veroorzaakt door een daad van terrorisme

Art. 39. In het geval van een daad van terrorisme worden de Staat, de gemeenschappen en de gewesten die, om solidariteitsredenen, het slachtoffer geheel of gedeeltelijk hebben vergoed vóór een verzekeraar de schadeloosstelling vrijwillig of gedwongen heeft uitgekeerd, gesubrogeerd, ten belope van het bedrag van die schadeloosstelling, in de rechten en de rechtsoverdrachten van het slachtoffer tegen de verzekeraar, en dit enkel na de volledige schadeloosstelling van het betrokken slachtoffer krachtens deze wet.

De subrogatie mag niet nadelig zijn voor het slachtoffer dat slechts gedeeltelijk zou zijn vergoed.

Dit recht kan pas worden uitgeoefend na de publicatie en binnen de grenzen van de in artikel 15 bedoelde percentages van schadeloosstelling.

De uitoefening van die rechten wordt opgeschort tot het betrokken slachtoffer volledig is vergoed krachtens deze wet.

Indien de subrogatie, door toedoen van het slachtoffer, geen gevolg meer kan hebben ten voordele van de Staat, de gemeenschappen of de gewesten, kunnen zij van het slachtoffer de terugbetaling vorderen van de voor de geleden schade uitgekeerde schadeloosstelling.

HOOFDSTUK 13. - Diverse bepalingen

HOOFDSTUK 14. - Opheffingsbepalingen

HOOFDSTUK 15. - Overgangsbepalingen

Art. 49. De vzw TRIP beschikt over een termijn van een jaar vanaf de inwerkingtreding van deze wet om haar statuten en haar huishoudelijk reglement, in voorkomend geval, aan deze wet aan te passen.

Het Comité beschikt over een termijn van een jaar vanaf de inwerkingtreding van deze wet om zijn huishoudelijk reglement, in voorkomend geval, aan deze wet aan te passen.

AANDACHTSPUNT: controleer de nodige uitbreidingen in uw verzekeringspolissen rond de impact van terrorisme

**KONINKLIJK BESLUIT 12 MEI 2024. TOT VASTSTELLING VAN DE MODALITEITEN
BEDOELD IN DE ARTIKELEN 3 EN 4 VAN DE WET VAN 6 NOVEMBER 2022
BETREFFENDE DE VERBETERING VAN DE BINNENLUCHTKWALITEIT IN GESLOTEN
PLAATSEN DIE PUBLIEK TOEGANKELIJK ZIJN**

HOOFDSTUK 1. - Algemene bepalingen in uitvoering van de wet van 6/11/2022

Artikel 1. Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder:

1° ventilatiesysteem: systeem dat zorgt voor de ventilatie bedoeld in artikel 2, 11°, van de wet van 6 november 2022 betreffende de verbetering van de binnenluchtkwaliteit in gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn;

2° luchtzuiveringssysteem: systeem bedoeld in artikel 2, 7°, van de wet van 6 november 2022 betreffende de verbetering van de binnenluchtkwaliteit in gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn;

3° plaats: voor het publiek toegankelijke gesloten plaats bedoeld in artikel 2, 1° en 2°, van de wet van 6 november 2022 betreffende de verbetering van de binnenluchtkwaliteit in gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn;

4° FOD Volksgezondheid: Federale overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Art. 2. Dit besluit beoogt:

1° de **voorwaarden voor de plaatsing van de luchtkwaliteitsmeters voor de luchtkwaliteit** en de zichtbaarheid van de meetgegevens of prestaties van de ventilatie- of luchtzuiveringssystemen vast te stellen;

2° het bepalen van de structuur van de **risicoanalyse en het actieplan**;

3° de **eisen voor de installatie**, goede werking en onderhoud van de ventilatie- en luchtzuiveringssystemen vast te stellen.

Art. 3. § 1. De **luchtkwaliteitsmeters** bedoeld in artikel 4, eerste lid, 1, van de wet van 6 november 2022 **voldoen aan volgende bepalingen**:

1° Elke luchtkwaliteitsmeter voldoet aan de bepalingen voor de CO₂-meters die worden vastgelegd in toepassing van het koninklijk besluit van 7 februari 2024 tot bepaling van de voorwaarden voor het op de markt brengen van draagbare en vervoerbare CO₂-meters in het kader van de opvolging van de binnenluchtkwaliteit, uitgevaardigd in uitvoering van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu, de volksgezondheid en de werknemers.

2° De uitbater zorgt ervoor dat de luchtkwaliteitsmeters regelmatig worden nagekeken, conform de technische handleiding van de fabrikant en volgens de praktische gids voor de keuze, installatie, het gebruik en onderhoud van luchtkwaliteitsmeters.

§ 2. In elke plaats wordt er ten minste één luchtkwaliteitsmeter geïnstalleerd:

1° Als de plaats niet is uitgerust met mechanische afvoer van verontreinigde lucht via een kanaal, dan moet elke luchtkwaliteitsmeter geïnstalleerd worden in de plaats zelf.

De metingen gebeuren:

- verwijderd van ramen, deuren en andere openingen die regelmatig of langdurig open staan en van de luchttoevoer van het ventilatiesysteem;

- waar gewoonlijk mensen aanwezig zijn en waarbij rekening wordt gehouden met de bevindingen van de risicoanalyse zoals bepaald in artikel 4, § 1, 5°, van onderhavig besluit opdat minstens op die locatie wordt gemeten die bepaald werd als locatie waar

met name de luchtkwaliteitsmetingen het minst gunstig zijn.

2° Als de plaats is uitgerust met mechanische afvoer van verontreinigde lucht via één of meerdere kanalen, dan wordt of worden de luchtkwaliteitsmeter(s) geïnstalleerd:

- a) ofwel in de plaats zelf, overeenkomstig de bepalingen van § 2, 1° ;
- b) ofwel in het afvoerkanaal of de afvoerkanalen.

Indien de plaats beschikt over één enkel punt van mechanische afvoer van verontreinigde lucht, dan meet de luchtkwaliteitsmeter de luchtkwaliteit van de afgevoerde lucht. Indien de plaats beschikt over meerdere punten van mechanische afvoer van de verontreinigde lucht, dan wordt er ten minste één luchtkwaliteitsmeter geïnstalleerd teneinde de debietsgewogen gemiddelde CO₂-concentratie te bepalen.

§ 3. De uitbater zal het publiek dat de plaats bezoekt, sensibiliseren betreffende de binnenluchtkwaliteit in deze plaats, ofwel (i) op basis van de waarden gemeten door de luchtkwaliteitsmeter zoals bepaald in paragraaf 2, waarbij minstens de CO₂-concentratie zal worden weergegeven, ofwel (ii) op basis van de verklaring van de uitbater met betrekking tot de realiseerbare debieten door het aanwezige ventilatie- en/of luchtzuiveringssysteem. Deze gegevens zijn op verzoek beschikbaar voor het publiek.

Indien de modaliteiten van de uitbating of de modaliteiten van de plaats de uitbater niet toelaten om te voldoen aan de sensibilisering van het publiek in overeenstemming met het vorige lid, moeten de redenen hiervoor worden vermeld door de uitbater in de opgemaakte risicoanalyse en dienen de maatregelen die moeten worden genomen om deze sensibilisering in de toekomst te realiseren, te worden beschreven in het actieplan.

§ 4. Indien de uitbater verkiest om aan sensibilisering van de bezoekers van de plaats te doen op basis van de waarden gemeten door de luchtkwaliteitsmeter, dient deze sensibilisering te gebeuren door minstens de CO₂-concentratie weer te geven op een van de volgende wijzen:

1° Ofwel word(t)(en) de meetwaarde(n) ter beschikking gesteld in de plaats door middel van een scherm dewelke niet noodzakelijk verlicht is, dan wel door middel van een QR-code of vergelijkbare technologie. De meetwaarden vermeld in onderhavig lid mogen maximaal 5 minuten oud zijn;

2° Ofwel worden de meetwaarden op een daaraan gewijde pagina op de officiële website of in een applicatie of een vergelijkbare technologie van de uitbater geplaatst. De meetresultaten worden gepubliceerd met een interval van hoogstens 15 minuten en voor een periode van minstens drie dagen.

§ 5. Indien de uitbater verkiest om het publiek van de plaats te sensibiliseren door middel van het weergeven van de realiseerbare debieten door een aanwezig ventilatie- en/of luchtzuiveringssysteem, dient deze sensibilisering te gebeuren door:

1° zodra er minstens één ventilatiesysteem in de plaats aanwezig is:

- b) het totale realiseerbare debiet aan buitenlucht in deze plaats;
- c) het maximaal aantal personen dat is toegelaten in de plaats, alsook bij deze maximale bezetting het totaal realiseerbare debiet per persoon aan buitenlucht in deze plaats;
- d) de garantie dat het ventilatiesysteem wordt beheerd en op regelmatige tijdstippen wordt gecontroleerd;
- e) de datum waarop de laatste controle van het ventilatiesysteem werd uitgevoerd en de naam van de organisatie die die controle heeft uitgevoerd.

2° zodra er minstens één luchtzuiveringssysteem in de plaats aanwezig is:

- a) de totale realiseerbare hoeveelheid aan gezuiverde lucht in deze plaats;
- b) het maximaal aantal personen dat is toegelaten in de plaats, alsook bij deze maximale bezetting de totale hoeveelheid aan gezuiverde lucht dat gerealiseerd kan worden per persoon;

- c) de garantie dat het luchtzuiveringssysteem wordt beheerd en op regelmatige tijdstippen wordt gecontroleerd;
  - d) de datum waarop de laatste controle van het luchtzuiveringssysteem werd uitgevoerd en de naam van de organisatie die die controle heeft uitgevoerd.
- De in 1° en 2° vermelde debieten en hoeveelheden gezuiverde lucht worden uitgedrukt in m³ per uur.

De uitbater zorgt ervoor dat, zodra er publiek aanwezig is in de plaats, de CO₂-concentratie permanent wordt gemonitord in overeenstemming met onderhavig artikel in functie van de controle met betrekking tot de goede werking van de systemen.

§ 6. Voor elke plaats met een oppervlakte van minder dan 15 m² en/of waar het publiek minder dan vijftien minuten aanwezig is, moet niet worden voorzien in de installatie en het gebruik van een luchtkwaliteitsmeter noch in de sensibilisering vermeld in §§ 3 tot en met 5 van onderhavig artikel.

Art. 4. § 1. **De risicoanalyse** omvat minstens de volgende punten:

1° De beschrijving van elke plaats, in het bijzonder de oppervlakte en het volume van elke plaats, evenals het aantal ramen, deuren en andere openingen die kunnen bijdragen tot de aanvoer van verse lucht;

2° Voor elke plaats, de beschrijving van de activiteiten die er georganiseerd kunnen worden:

a) De aard en intensiteit van de activiteiten;

b) Het voorziene maximaal aantal personen die de plaats kan ontvangen. In het geval dat er verschillende soorten activiteiten plaatsvinden, kan het voorziene aantal personen per activiteit variëren;

3° Voor elke plaats, een beschrijving van de bestaande ventilatie- en luchtzuiveringssystemen;

4° Voor elke plaats, de mogelijke bronnen van vervuiling van de binnenlucht;

5° Voor elke plaats, de resultaten van een reeks representatieve luchtkwaliteitsmetingen volgens artikel 3 van onderhavig besluit en desgevallend debietsmetingen. Zo moeten de omstandigheden waarin deze metingen plaats vonden vermeld worden: het tijdstip, de precieze plaatsing van de meettoestellen en de activiteiten die bezig waren. Deze metingen vinden plaats op verschillende locaties om een inschatting te kunnen maken van de mate waarin de verse lucht in de plaats verdeeld wordt.

§ 2. **Het actieplan**, dat wordt opgemaakt indien de risicoanalyse de noodzaak tot corrigerende acties aan het licht brengt, omvat minstens de volgende punten:

1° Het binnenluchtkwaliteitsniveau dat de uitbater en/of de eigenaar willen bereiken op korte, middellange en lange termijn, niettegenstaande de vereisten van de artikelen III.1-34 - III.1-37 van de Codex over het welzijn op het werk;

2° Een beschrijving van de geplande acties rond ventilatie en luchtzuivering, en de capaciteit per type van activiteit op korte, middellange en lange termijn;

3° Desgevallend, het aantal extra luchtkwaliteitsmeters en de plaatsing daarvan overeenkomstig artikel 3 van onderhavig besluit om het publiek te informeren over de luchtkwaliteit op andere specifieke locaties in de plaats;

4° De beoogde acties om de bronnen van vervuiling van de binnenlucht te beperken;

5° De acties die ondernomen moeten worden om te voorzien in een goed onderhoud van de eventueel aanwezige ventilatie- en luchtzuiveringssystemen.

§ 3. De risicoanalyse en het actieplan zijn gedateerd en ondertekend door de uitbater en desgevallend de persoon die het heeft opgesteld.

§ 4. Ingeval er bijkomende informatie ter beschikking is of ingeval van wijzigingen in

verband met de informatie uit §§ 1 en 2 van huidig artikel, garandeert de uitbater de actualisering van deze documenten.

Art. 5. De uitbater garandeert de goede werking van de ventilatie- en de luchtzuiveringssystemen en treft de nodige maatregelen opdat die systemen regelmatig worden gecontroleerd door een door de uitbater aangeduide bevoegde persoon en rekening houdend met de instructies omtrent de systemen van de fabrikant, zodat die systemen te allen tijde gebruiksklaar zijn.

Art. 6. § 1. De FOD Volksgezondheid voorziet op zijn website één of meerdere praktische gidsen met toelichting over de toepassing van onderhavig besluit, in het bijzonder over de keuze, installatie, het gebruik en onderhoud van luchtkwaliteitsmeters, het uitwerken van een risicoanalyse en een actieplan en het opvolgen van de goede werking van de systemen voor ventilatie en luchtzuivering.

§ 2. De praktische gidsen bedoeld in paragraaf 1 en eventuele bijkomende praktische gidsen over de overige artikelen van onderhavig besluit worden geactualiseerd telkens wanneer de technische bepalingen dat vereisen. De FOD Volksgezondheid publiceert op zijn website de nieuwe versies van deze praktische gidsen.

HOOFDSTUK 2. - Bepalingen betreffende de inwerkingtreding en het toepassingsgebied

Art. 7. Dit besluit treedt in werking op de **tiende dag na de bekendmaking** ervan in het Belgisch Staatsblad en uiterlijk op 1 oktober 2024.

Art. 8. § 1. De uitbaters van de plaatsen die onder het toepassingsgebied van de wet van 6 november 2022 vallen, kunnen op vrijwillige basis voorzien in het gebruiken van een luchtkwaliteitsmeter, het uitvoeren van een risicoanalyse en, desgevallend, het opmaken van een actieplan, conform hetgeen bepaald in onderhavig besluit.

§ 2. Wanneer de Koning de plaatsen die onder het toepassingsgebied van de wet van 6 november 2022 vallen, aanduidt overeenkomstig artikel 12, tweede lid van die wet, zal onderhavig besluit op die plaatsen en dus voor die uitbaters verplicht van toepassing zijn, conform de modaliteiten voorzien in het door de Koning genomen besluit.

Art. 9. De Minister bevoegd voor Volksgezondheid is belast met de uitvoering van dit besluit.

3 MEI 2024. - WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 20 FEBRUARI 1939 OP DE BESCHERMING VAN DE TITEL EN VAN HET BEROEP VAN ARCHITECT EN VAN DE WET VAN 26 JUNI 1963 TOT INSTELLING VAN EEN ORDE VAN ARCHITECTEN

HOOFDSTUK 1. - Algemene bepaling

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2. - Wijzigingen van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van den titel en van het beroep van architect

Art. 2. In artikel 2 van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van den titel en van het beroep van architect, hersteld bij de wet van 15 februari 2006 en laatstelijk gewijzigd bij de wet van 9 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 2 wordt vervangen als volgt:

" § 2. Een **rechtspersoon** die over rechtspersoonlijkheid beschikt, mag het beroep van architect uitoefenen indien hij aan de volgende voorwaarden beantwoordt:

1° **meer dan vijftig procent** van het geheel van de leden van het bestuursorgaan die optreden in naam en voor rekening van de rechtspersoon, **zijn natuurlijke personen die gemachtigd zijn het beroep van architect uit te oefenen en die ingeschreven zijn** op één van de tabellen van de Orde van architecten of op een lijst van stagiairs en/of rechtspersonen die gemachtigd zijn het beroep van architect uit te oefenen en ingeschreven zijn op één van de tabellen van de Orde van architecten en van wie de vaste vertegenwoordiger in de zin van artikel 2:55 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen zelf ook gemachtigd is het beroep van architect uit te oefenen en ingeschreven is op één van de tabellen van de Orde van architecten of op een lijst van stagiairs; geen enkel lid van het bestuursorgaan is aannemer van openbare of private werken of architect-ambtenaar;

2° overeenkomstig het Wetboek van vennootschappen en verenigingen vermeldt zijn **voorwerp het verlenen van diensten die behoren tot de uitoefening van het beroep van architect en**, in voorkomend geval, de andere activiteiten die mogen uitgeoefend worden en die niet onverenigbaar mogen zijn met de uitoefening van het beroep van architect;

3° **meer dan vijftig procent van de aandelen en van de stemrechten zijn in het bezit van natuurlijke personen die gemachtigd zijn het beroep van architect uit te oefenen** en die ingeschreven zijn op één van de tabellen van de Orde van architecten of op een lijst van stagiairs en/of van rechtspersonen die gemachtigd zijn het beroep van architect uit te oefenen en die ingeschreven zijn op één van de tabellen van de Orde van architecten; de aandelen mogen in het bezit zijn van natuurlijke of rechtspersonen met uitsluiting van de aannemers van openbare of private werken en van de architecten-ambtenaren, die gemeld zijn bij de raad van de Orde van architecten;

4° de rechtspersoon bezit **geen deelnemingen in andere vennootschappen en/of rechtspersonen waarvan het voorwerp en/of de activiteiten onverenigbaar zijn** met het beroep van architect;

5° de rechtspersoon is ingeschreven op één van de tabellen van de Orde van architecten. Wanneer wegens het overlijden van een natuurlijke persoon bedoeld in het eerste lid, 1° of 3°, de rechtspersoon niet meer beantwoordt aan de voorwaarden om het beroep van architect uit te oefenen maar ten minste een van de natuurlijke personen bedoeld in het

eerste lid, 1° of 3°, gemachtigd is het beroep van architect uit te oefenen en ingeschreven is op één van de tabellen van de Orde van architecten of op een lijst van stagiairs of een zelfstandige architect is die gemachtigd is het beroep van architect uit te oefenen en ingeschreven is op één van de tabellen van de Orde van architecten of op een lijst van stagiairs, de handelingen uitoefent die tot het beroep behoren, beschikt die rechtspersoon over een termijn van zes maanden om zich in regel te stellen met die voorwaarden. Gedurende die termijn mag de rechtspersoon het beroep van architect verder uitoefenen.

Onverminderd het tweede lid, trekt de raad van de Orde van architecten de toelating om het beroep van architect uit te oefenen in indien de rechtspersoon niet langer voldoet aan de voorwaarden om het beroep van architect uit te oefenen. De intrekking van de toelating om het beroep van architect uit te oefenen, heeft de weglating van de tabel van de Orde van architecten tot gevolg.";

2° paragraaf 3 wordt vervangen als volgt:

" § 3. Onder de leden van het bestuursorgaan van de rechtspersoon mogen enkel de personen bedoeld in paragraaf 2, eerste lid, 1°, voor de toepassing van deze wet, in het kader van hun mandaat bestuurshandelingen verrichten die rechtstreeks verband houden met de uitoefening van het beroep van architect of de rechtspersoon vertegenwoordigen in rechtshandelingen die het beroep van architect betreffen.

Onverminderd de verplichtingen van de rechtspersoon om de deontologische regels na te leven, zijn die personen ook onderworpen aan de deontologische regels in het kader van de verrichting van die handelingen "

Art. 3. In dezelfde wet wordt een artikel 6/1 ingevoegd, luidende:

"Art. 6/1. § 1. Elke architect die de activiteiten van vastgoedmakelaar bedoeld in artikel 2, 5° en 7°, van de wet van 11 februari 2013 houdende organisatie van het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent, maakt een onderscheid tussen zijn eigen gelden en derdengelden.

De gelden die architecten in de uitoefening van het beroep van vastgoedmakelaar ontvangen ten behoeve van cliënten of derden, worden gestort op een of meer rekeningen geopend op hun naam of op naam van hun vennootschap, met vermelding van hun of haar hoedanigheid. Die rekening of rekeningen worden geopend overeenkomstig de regels vastgesteld door het Beroepsinstituut van vastgoedmakelaars voor de architecten die ook ingeschreven zijn bij het Beroepsinstituut van vastgoedmakelaars, met toepassing van artikel 34 van het door de nationale raad van de Orde van architecten vastgestelde Reglement van beroepsplichten zoals goedgekeurd door het koninklijk besluit van 16 november 2022, of door de Orde van architecten voor de architecten die enkel ingeschreven zijn bij de Orde van architecten overeenkomstig hetzelfde artikel 34.

De architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent, verhandelt de gelden van cliënten of derden via de in het tweede lid bedoelde rekening. Hij verzoekt cliënten en derden steeds om deze gelden uitsluitend op deze rekening te storten.

Het beheer van de in het tweede lid bedoelde rekening berust uitsluitend bij de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent, onverminderd de aanvullende regels inzake verhandeling van gelden van cliënten of derden vastgesteld, naargelang het geval, overeenkomstig de bevoegdheidsverdeling bepaald in het tweede lid, door het Beroepsinstituut van vastgoedmakelaars of door de Orde van architecten.

§ 2. De in paragraaf 1 bedoelde rekeningen omvatten de derdenrekeningen en de rubriekrekeningen.

De derdenrekening is een globale rekening waarop gelden worden ontvangen of beheerd die naar cliënten of derden doorgestort moeten worden.

De rubriekrekening is een geïndividualiseerde rekening geopend met betrekking tot een bepaald dossier of voor een bepaalde cliënt.

§ 3. De derdenrekening en de rubriekrekening zijn rekeningen geopend bij een door de Nationale Bank van België op grond van de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen vergunde instelling of bij de Deposito- en Consignatiekas en die minstens voldoen aan de volgende voorwaarden:

1° de derdenrekening en de rubriekrekening mogen nooit een debetsaldo vertonen;

2° op een derdenrekening of een rubriekrekening mag geen krediet, in welke vorm ook, worden toegestaan; die rekeningen kunnen nooit tot zekerheid dienen;

3° elke schuldvergelijking, fusie of bepaling van eenheid van rekening tussen de derdenrekening, de rubriek-rekening en andere bankrekeningen is uitgesloten; nettingovereenkomsten kunnen op deze rekeningen geen toepassing vinden.

Naargelang het geval, overeenkomstig de bevoegdheidsverdeling bepaald in paragraaf 1, tweede lid, kan het Beroepsinstituut van vastgoedmakelaars of de Orde van architecten aanvullende regels inzake de verhandeling van gelden van cliënten of derden vaststellen.

§ 4. Behoudens uitzonderlijke omstandigheden of, wat de architect die het beroep van vastgoedmakelaar-rentmeester uitoefent betreft, andersluidende overeenkomst, stort de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent de op zijn derdenrekening ontvangen gelden zo vlug als mogelijk door aan de rechthebbende.

Ingeval de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent om gegronde redenen de gelden niet binnen vier maanden na ontvangst aan de rechthebbende kan overmaken, stort hij ze op een rubriekrekening.

Onverminderd de toepassing van dwingende rechtsregels, is het tweede lid niet van toepassing indien het totaal van de bedragen ontvangen voor rekening van eenzelfde persoon of bij gelegenheid van eenzelfde verrichting of per dossier 2.500 euro niet te boven gaat. De Koning kan dit bedrag om de twee jaar aanpassen, rekening houdend met de economische toestand. Die aanpassing geldt vanaf 1 januari van het jaar volgend op de bekendmaking van het aanpassingsbesluit.

§ 5. De Koning kan de nadere regels vaststellen met betrekking tot het beheer, de toegang, de controle en het toezicht op de in paragraaf 2 bedoelde rekeningen.

Naargelang het geval, overeenkomstig de bevoegdheidsverdeling bepaald in paragraaf 1, tweede lid, wordt door het Beroepsinstituut van vastgoedmakelaars of de Orde van architecten een toezichtregeling ingevoerd en georganiseerd, waarin minstens wordt bepaald door wie, waarop, wanneer en hoe toezicht wordt gehouden op de naleving van de paragrafen 1 tot 4, voor wat de rubriekrekeningen en de derdenrekeningen betreft, met uitzondering van de rekeningen die beheerd worden in het kader van een gerechtelijk mandaat. Die toezichtregeling bepaalt in het bijzonder de sancties en maatregelen die in geval van overtreding genomen kunnen worden. Ze doet geen afbreuk aan andere wettelijke bepalingen die voorzien in een toezicht op de gelden ontvangen op de in paragraaf 2 bedoelde rekeningen.

§ 6. Alle sommen, ongeacht het bedrag ervan, die door de gerechtigde niet zijn teruggevorderd, noch aan hem zijn overgemaakt twee jaar na de afsluiting van het dossier naar aanleiding waarvan zij door de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent werden ontvangen, worden door de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent in de Deposito- en Consignatiekas gestort. De termijn wordt geschorst zolang deze sommen het voorwerp uitmaken van een

rechtsgeding.

De in het eerste lid bedoelde deposito's worden ingeschreven op naam van de gerechtigde(n) die door de architect die het beroep van vastgoedmakelaar uitoefent, worden aangewezen. Ze worden door de Deposito- en Consignatiekas ter beschikking van de gerechtigde(n) gehouden tot het verstrijken van de termijn bedoeld in artikel 22 van de wet van 11 juli 2018 op de Deposito- en Consignatiekas."

HOOFDSTUK 3. - Wijziging van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een Orde van architecten

Art. 4. In artikel 8, § 2, derde lid, 2°, van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een Orde van architecten, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 29 augustus 2021, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden "tot en met 2/3" worden vervangen door de woorden "tot en met 3";

2° de bepaling wordt aangevuld met de woorden ", of een andere beroepskwalificatie bedoeld in artikel 9, § 2, c), van de wet van 12 februari 2008 tot instelling van een algemeen kader voor de erkenning van EU-beroepskwalificaties".

Kondigen deze wet af, bevelen dat zij met 's Lands zegel zal worden bekleed en door het Belgisch Staatsblad zal worden bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, 3 mei 2024.

WET 15 MEI 2024 HOUDENDE WIJZIGING VAN HET SOCIAAL STRAFRECHT EN DIVERSE ARBEIDSRECHTELIJKE BEPALINGEN

AANDACHTSPUNT: Naast de invoering van het begrip sociale dumping en de gevolgen zijn vooral de wijzigingen in het kader van onderaanneming belangrijk

HOOFDSTUK 11. - Organisatie van de aannemingsketen en de **hoofdelijke aansprakelijkheid voor loonschulden**

Afdeling 1. - Inleidende bepaling

Art. 144. Dit hoofdstuk voorziet in de gedeeltelijke omzetting van richtlijn 2014/67/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 inzake de handhaving van richtlijn 96/71/EG betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten en tot wijziging van verordening (EU) nr. 1024/2012 betreffende de administratieve samenwerking via het informatiesysteem interne markt ("de IMI-verordening").

Afdeling 2. - Definities en finaliteit

Art. 145. Voor de toepassing van de afdelingen 1 tot en met 4 en 7 wordt verstaan onder:

1° werkzaamheden in **de bouwsector**: de werken bedoeld in artikel 30bis, § 1, 1°, a), van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders;

2° werkzaamheden van **de vleesnijverheid**: de werken of diensten bedoeld in artikel 2 van het koninklijk besluit van 27 december 2007 tot uitvoering van het artikel 53 van het Wetboek van de minnelijke en gedwongen invordering van fiscale en niet-fiscale schuldvorderingen en van de artikelen 12, 30bis en 30ter van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders en van artikel 6ter van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk;

3° werkzaamheden in **de verhuissector**: de activiteiten bepaald in artikel 4/2, eerste, tweede en derde lid, van het koninklijk besluit van 22 januari 2010 tot oprichting van de paritaire subcomités voor het vervoer en de logistiek en tot vaststelling van hun benaming en bevoegdheid evenals de activiteiten die in het kader van voornoemde activiteiten worden uitgevoerd met hef- of hijsmiddelen of goederenbehandeling van allerlei aard;

4° opdrachtgever: eenieder die aan een aannemer de opdracht geeft tot het uitvoeren of doen uitvoeren van werkzaamheden tegen betaling;

5° aannemer: eenieder die zich rechtstreeks ten opzichte van een opdrachtgever verbindt om tegen betaling werkzaamheden uit te voeren of te doen uitvoeren ten behoeve van deze opdrachtgever;

6° intermediaire aannemer: elke onderaannemer ten opzichte van de onmiddellijk na hem volgende onderaannemer;

7° onderaannemer: eenieder die zich rechtstreeks, in welk stadium dan ook, ten opzichte van, naar gelang het geval, de aannemer of de intermediaire aannemer verbindt

om tegen betaling werkzaamheden die aan voornoemde aannemer of intermediaire aannemer toevertrouwd zijn, uit te voeren of te doen uitvoeren;
8° loon dat verschuldigd is: het loon in de zin van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers dat aan de werknemer verschuldigd is, maar dat nog niet betaald werd, noch door zijn werkgever, noch door degene die gehouden is om het te betalen voor rekening van deze werkgever, met uitzondering van de vergoedingen waarop de werknemer recht heeft als gevolg van de verbreking van zijn arbeidsovereenkomst.

Afdeling 3. - Toepassingsgebied

Art. 146. Behoudens uitdrukkelijke afwijking zijn afdelingen 1 tot en met 4 en 7 van toepassing op de werkzaamheden in de bouw, werkzaamheden van de vleesnijverheid en de werkzaamheden in de verhuissector.

Afdeling 4. - Organisatie van de onderaannemingsketen

Art. 147. **Het is verboden voor een onderaannemer om het geheel van de uitvoering van de overeenkomst die hij gesloten heeft met zijn eigen medecontractant, in onderaanneming te geven. Het is eveneens verboden voor een onderaannemer om alleen de coördinatie van de uitvoering van de overeenkomst te behouden.**

Art. 164. De inbreuken op de bepalingen van "Afdeling 4. Organisatie van de onderaannemingsketen" en van de uitvoeringsbesluiten ervan worden opgespoord, vastgesteld en bestraft overeenkomstig het Sociaal Strafwetboek.
De sociaal inspecteurs beschikken over de in de artikelen 23 tot 39 van het Sociaal Strafwetboek bedoelde bevoegdheden wanneer zij, ambtshalve of op verzoek, optreden in het kader van hun opdracht tot informatie, bemiddeling en toezicht inzake de naleving van de bepalingen van deze afdeling en de uitvoeringsbesluiten ervan.

Art. 175. In het boek 2 van hetzelfde Wetboek wordt een hoofdstuk 5/3 ingevoegd, met als opschrift "De organisatie van de onderaanneming".

Art. 176. In het voornoemde hoofdstuk 5/3 wordt een artikel 184/1/3 ingevoegd, luidende:

"Art. 184/1/3. De organisatie van de onderaanneming in het kader van overheidsopdrachten

§ 1. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft, de onderaannemer, zijn aangestelde of zijn lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten, het geheel van de uitvoering van de overeenkomst die hij gesloten heeft met zijn eigen medecontractant, in onderaanneming heeft gegeven aan een andere onderaannemer, of alleen de coördinatie van de uitvoering van deze overeenkomst heeft behouden.

§ 2. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft de onderaannemer van het derde niveau, elke onderaannemer in de onderaannemingsketen na de onderaannemer van het derde niveau, hun aangestelde of hun lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten, in strijd met het verbod op onderaanneming op een bijkomend

niveau, de in artikel 12/3, § 2, 1°, van het voormelde koninklijk besluit, bedoelde werken, toegewezen door de aanbestedende overheid aan de aanbesteder, in onderaanneming hebben gegeven, buiten de door de Koning toegestane situaties.

§ 3. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft de onderaannemer van het tweede niveau, elke onderaannemer in de onderaannemingsketen na de onderaannemer van het tweede niveau, hun aangestelde of hun lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten, in strijd met het verbod op onderaanneming op een bijkomend niveau, de in artikel 12/3, § 2, 2° of 3°, van het voormelde koninklijk besluit, bedoelde werken of diensten, toegewezen door de aanbestedende overheid aan de aanbesteder, in onderaanneming hebben gegeven, buiten de door de Koning toegestane situaties."

Art. 177. In het voornoemde hoofdstuk 5/3 wordt een artikel 184/1/4 ingevoegd, luidende:

"Art. 184/1/4. De organisatie van de onderaanneming in het kader van concessieovereenkomsten

§ 1. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft, de onderaannemer, zijn aangestelde of zijn lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten, het geheel van de uitvoering van de concessie die hij gesloten heeft met zijn eigen medecontractant, in onderaanneming heeft gegeven aan een andere onderaannemer, of alleen de coördinatie van de uitvoering van deze concessie heeft behouden.

§ 2. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft de onderaannemer van het derde niveau, elke onderaannemer in de onderaannemingsketen na de onderaannemer van het derde niveau, hun aangestelde of hun lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten, in strijd met het verbod op onderaanneming op een bijkomend niveau, een in artikel 53, § 2, 1°, van het voormelde koninklijk besluit, bedoelde concessie voor werken, toegewezen door de aanbestedende overheid aan de aanbesteder, in onderaanneming hebben gegeven, buiten de door de Koning toegestane situaties.

§ 3. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft de onderaannemer van het tweede niveau, elke onderaannemer in de onderaannemingsketen na de onderaannemer van het tweede niveau, hun aangestelde of hun lasthebber, die, in strijd met het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten, in strijd met het verbod op onderaanneming op een bijkomend niveau, een in artikel 53, § 2, 2°, van het voormelde koninklijk besluit, bedoelde concessie voor werken of een in artikel 53, § 2, 3°, van het voormelde koninklijk besluit, bedoelde concessie voor diensten, toegewezen door de aanbestedende overheid aan de aanbesteder, in onderaanneming hebben gegeven, buiten de door de Koning toegestane situaties."

Art. 178. In het voornoemde hoofdstuk 5/3, wordt een artikel 184/1/5 ingevoegd, luidende:

"Art. 184/1/5. De organisatie van de onderaanneming buiten het kader van overheidsopdrachten

§ 1. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft, de onderaannemer, zijn aangestelde of zijn lasthebber, die, in strijd met de wet van 15 mei 2024 houdende wijziging van het

sociaal strafrecht en diverse arbeidsrechtelijke bepalingen, het geheel van de uitvoering van de overeenkomst die hij gesloten heeft met zijn eigen medecontractant, in onderaanneming heeft gegeven aan een andere onderaannemer, of alleen de coördinatie van de uitvoering van deze overeenkomst heeft behouden.

§ 2. Met een sanctie van niveau 4 wordt bestraft de onderaannemer van het derde niveau, elke onderaannemer in de onderaannemingsketen na de onderaannemer van het derde niveau, hun aangestelde of hun lasthebber, die, in strijd met de wet van 15 mei 2024 houdende wijziging van het sociaal strafrecht en diverse arbeidsrechtelijke bepalingen, in strijd met het verbod op onderaanneming op een bijkomend niveau, de werkzaamheden in de verhuissector, uitgevoerd in opdracht van de opdrachtgever, in onderaanneming hebben gegeven, buiten de door de Koning toegestane situaties."

Afdeling 8. - Slotbepalingen

Art. 179. De artikelen 149 tot 174 van dit hoofdstuk treden in werking op een door de Koning bepaalde datum, die echter niet later mag zijn dan 1 juli 2025.

De artikelen 175 tot 177 van dit hoofdstuk treden in werking één maand na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

De afdelingen 2, 3 en 4, en artikel 178 van dit hoofdstuk treden in werking op een door de Koning bepaalde datum, die echter niet later mag zijn dan 1 januari 2025.

AANDACHT: een aangepaste regeling van de onderaanneming in. uw bestekteksten is een absolute noodzaak. We komen hierop uitvoerig terug in onze masterclass van oktober 2024 met voorbeelden van ontwerp clausules welke de performantie van de uitvoering ten goede komen

(inschrijvingsformulieren vindt u op het einde van deze nieuwsbrief)

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer) 6 juni 2024 In zaak C-547/22, Het gevrijwaard recht op schadevergoeding

„Prejudiciële verwijzing – Beroepsprocedures inzake het plaatsen van overheidsopdrachten voor leveringen en voor de uitvoering van werken – Richtlijn 89/665/EEG – Artikel 2, lid 1, onder c) – **Schadevergoeding die wordt toegekend aan een inschrijver die op onrechtmatige wijze is uitgesloten** van een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten – Omvang – **Verlies van een kans**”

Artikel 2 van die richtlijn heeft als opschrift „Voorschriften voor beroepsprocedures” en bepaalt:

„1. De lidstaten zorgen ervoor dat de maatregelen betreffende de in artikel 1 bedoelde beroepsprocedures voorzien in de nodige bevoegdheden om:

- a) zo snel mogelijk en in kort geding voorlopige maatregelen te nemen om de beweerde inbreuk ongedaan te maken of te voorkomen dat de betrokken belangen verder worden geschaad, met inbegrip van maatregelen om de gunningsprocedure voor een overheidsopdracht of de tenuitvoerlegging van enig door de aanbestedende diensten genomen besluit, op te schorten dan wel te doen opschorten;
- b) onwettige besluiten nietig te verklaren c.q. nietig te doen verklaren, met inbegrip van het verwijderen van discriminerende technische, economische of financiële specificaties in oproepen tot inschrijving, bestekken dan wel in enig ander stuk dat verband houdt met de aanbestedingsprocedure;
- c) schadevergoeding toe te kennen aan degenen die door een inbreuk schade hebben geleden.

[...]

6. De lidstaten kunnen bepalen dat, wanneer schadevergoeding wordt gevorderd omdat het besluit onwettig is genomen, het aangevochten besluit eerst nietig moet worden verklaard door een instantie die daartoe bevoegd is.

Aangezien deze procedure inmiddels was afgesloten door de sluiting van een raamovereenkomst met de enige inschrijver die na de uitsluiting van deze vereniging was overgebleven, heeft verzoekster in het hoofdgeding bij de verwijzende rechter, de Okresný súd Bratislava II (rechter in eerste aanleg Bratislava II, Slowakije), een vordering ingesteld tot vergoeding van de schade die zij stelt te hebben geleden als

gevolg van de onrechtmatige besluiten van verweerster in het hoofdgeding en van haar raad van bestuur.

17 Voor deze rechter voert verzoekster in het hoofdgeding aan **dat deze schade voortvloeit uit de onrechtmatige uitsluiting** van de vereniging die heeft ingeschreven op de betrokken opdracht, aangezien de geselecteerde inschrijver deze opdracht enkel wegens die uitsluiting heeft verkregen. In wezen is zij van mening dat deze opdracht aan die vereniging zou zijn gegund indien die vereniging niet van de betrokken aanbestedingsprocedure was uitgesloten, aangezien haar inschrijving voordeliger was dan die van de geselecteerde inschrijver en zij aan alle voorwaarden van de betrokken oproep tot mededinging voldeed.

18 Teneinde het bedrag van de beweerdelijk geleden schade te bepalen heeft verzoekster in het hoofdgeding een deskundigenverslag laten opmaken om de winstderving in verband met de niet-verkregen opdracht te berekenen. Op basis van dit deskundigenverslag voert zij een winstderving aan van 819 498,10 EUR, exclusief belasting over de toegevoegde waarde, uit hoofde van de niet-verkregen opdracht, alsook schade ten belope van 2 500 EUR uit hoofde van de kosten voor het opstellen van het deskundigenverslag.

19 Verweerster in het hoofdgeding merkt voor de verwijzende rechter op dat de inschrijvende vereniging aan het einde van de eerste fase van de betrokken aanbestedingsprocedure is uitgesloten en dat haar heropname in die procedure niet automatisch zou hebben betekend dat die opdracht aan haar was toegewezen, aangezien de aanbestedende dienst haar inschrijving grondiger had moeten beoordelen en met name had moeten nagaan of de prijs ervan niet abnormaal laag was.

20 Bovendien is verweerster in het hoofdgeding, in dit verband onder verwijzing naar het arrest van 17 maart 2005, AFCon Management Consultants e.a./Commissie (T-160/03, EU:T:2005:107), van mening dat het verzoek van verzoekster in het hoofdgeding louter hypothetisch is. Zij stelt dat het door verzoekster overgelegde deskundigenverslag is gebaseerd op fictieve gegevens, met name omdat de in de betrokken aanbesteding vastgestelde hoeveelheid bouwwerkzaamheden in werkelijkheid niet noodzakelijkerwijs zouden worden uitgevoerd.

21 In deze context merkt verzoekster in het hoofdgeding op dat een vordering die om objectieve redenen niet met zekerheid is vastgesteld, niet zonder meer als hypothetisch kan worden aangemerkt. Anders dan de reële schade, bestaat de winstderving niet in een vermindering van het vermogen van de benadeelde partij, maar in een verlies van de verwachte winst, die redelijkerwijs voorzienbaar moet zijn, rekening houdend met de normale gang van zaken indien de betrokken onrechtmatige handeling niet zou bestaan. Wat de uitvoering van de overheidsopdracht betreft, merkt verzoekster in het hoofdgeding op dat indien een aanbestedende dienst een aanbesteding uitschrijft, mag worden aangenomen dat hij belang heeft bij de uitvoering van de betrokken opdracht en dat hij de intentie heeft om een overeenkomst te sluiten met de geselecteerde inschrijver, wat in casu overigens het geval was, aangezien de aanbestedende dienst een overeenkomst heeft gesloten met de geselecteerde inschrijver voor alle werkzaamheden die opgenomen waren in de betrokken aanbesteding.

22 Gelet op de argumenten van partijen in het hoofdgeding vraagt de verwijzende rechter zich af of § 17 van wet nr. 514/2003 verenigbaar is met richtlijn 89/665. Hij wijst erop dat verzoekster in het hoofdgeding in de loop van de voor hem aanhangige procedure schadevergoeding heeft gevorderd wegens verlies van een kans door gebruik te maken van het begrip „winstderving”, aangezien dit het dichtst lag bij het door haar aangevoerde recht op vergoeding van schade wegens het verlies van een kans. Het

Slowaakse recht maakt namelijk geen onderscheid tussen de verschillende categorieën schade die voor vergoeding in aanmerking komen, zodat het verlies van een kans tot de categorie van winstderving behoort. Verzoekster in het hoofdgeding voegt daar vervolgens aan toe **dat het Hof reeds sinds geruime tijd en volgens vaste rechtspraak heeft geoordeeld dat wanneer een inschrijver op onrechtmatige wijze is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht, hij het recht heeft om vergoeding te vorderen van de schade die hij heeft geleden wegens het verlies van een kans, die niet kan worden gelijkgesteld met winstderving en waarvoor niet is vereist dat er een hoge mate van waarschijnlijkheid op een vermogensvoordeel bestaat. Het gaat om een vergoeding wegens verlies van de mogelijkheid om winst te maken, en niet om een vergoeding voor de winst zelf.**

23 Daarop heeft de Okresný súd Bratislava II de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

„1) Is de praktijk van een nationale rechterlijke instantie die moet oordelen over een geding betreffende een vordering tot vergoeding van schade die is berokkend aan een inschrijver die op onrechtmatige wijze is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht, waarbij de toekenning van een vergoeding voor het verlies van een kans (*loss of opportunity*) wordt geweigerd, verenigbaar met artikel 2, lid 1, onder c), [van richtlijn 89/665], gelezen in samenhang met [artikel 2], leden 6 en 7, van [die richtlijn], vanuit het oogpunt van de verhoging van de doeltreffendheid van de beroepsprocedures inzake het plaatsen van overheidsopdrachten?

2) Is de praktijk van een nationale rechterlijke instantie die moet oordelen over een geding betreffende een vordering tot vergoeding van schade die is berokkend aan een inschrijver die op onrechtmatige wijze is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht, waarbij de schadevordering zich niet uitstrekt tot de winst die is gederfd ten gevolge van het verlies van een kans om aan een overheidsopdracht deel te nemen, verenigbaar met artikel 2, lid 1, onder c), [van richtlijn 89/665] gelezen in samenhang met artikel 2, leden 6 en 7, van [die richtlijn], vanuit het oogpunt van de verhoging van de doeltreffendheid van de beroepsprocedures inzake het plaatsen van overheidsopdrachten?”

Ten gronde

30 Met zijn twee vragen, die gezamenlijk moeten worden onderzocht, wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling of een nationale praktijk op grond waarvan een inschrijver die is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten op grond van een onrechtmatig besluit van de aanbestedende dienst, niet de mogelijkheid heeft om vergoeding te ontvangen voor de schade die hij heeft geleden wegens het missen van de kans om deel te nemen aan die procedure om de betrokken opdracht te krijgen.

31 Uit het verzoek om een prejudiciële beslissing blijkt dat de verwijzende rechter meer specifiek van het Hof wenst te vernemen of die bepaling aldus moet worden uitgelegd dat onder de personen die schade hebben geleden wegens de schending van het Unierecht inzake overheidsopdrachten en die daardoor recht hebben op een schadevergoeding, niet alleen de personen vallen die schade hebben geleden omdat zij een overheidsopdracht niet hebben gekregen, te weten hun winstderving, maar eveneens de personen die schade hebben geleden wegens het verlies van een kans om

deel te nemen aan de procedure voor het plaatsen van die overheidsopdracht en door die deelname winst te realiseren.

32 Volgens vaste rechtspraak van het Hof dient bij de uitlegging van een Unierechtelijke bepaling niet alleen rekening te worden gehouden met de bewoordingen ervan, maar ook met de context ervan en de doelstellingen van de regeling waarvan zij deel uitmaakt (arrest van 20 april 2023, DIGI Communications, C-329/21, EU:C:2023:303, punt 41 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

33 Wat ten eerste de bewoordingen van artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 betreft, moet worden vastgesteld dat de lidstaten er volgens deze bepaling, die ruim geformuleerd is, voor moeten zorgen dat aan personen die schade hebben geleden door een schending van het Unierecht inzake het plaatsen van overheidsopdrachten, schadevergoeding wordt toegekend, hetgeen, bij gebreke van een aanwijzing die onderscheid maakt tussen verschillende categorieën schade, op alle soorten door deze personen geleden schade kan slaan, daaronder begrepen de schade die voortvloeit uit het verlies van een kans om deel te nemen aan de procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht.

34 Ten tweede wordt deze vaststelling bevestigd door de context van die bepaling.

35 Volgens vaste rechtspraak hebben particulieren die schade lijden ten gevolge van inbreuken op het Unierecht die aan een lidstaat kunnen worden toegerekend namelijk recht op schadevergoeding wanneer voldaan is aan drie voorwaarden, te weten dat de geschonden Unierechtelijke regel ertoe strekt hun rechten toe te kennen, dat het om een voldoende gekwalificeerde schending van die regel gaat en dat er een rechtstreeks causaal verband bestaat tussen deze schending en de door die particulieren geleden schade (arrest van 29 juli 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, punt 35 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Voorts heeft het Hof herhaaldelijk geoordeeld dat de vergoeding van de schade die particulieren hebben geleden door schendingen van het Unierecht adequaat dient te zijn ten opzichte van de geleden schade, in die zin dat de daadwerkelijk geleden schade in voorkomend geval volledig kan worden vergoed [arrest van 28 juni 2022, Commissie/Spanje (Schending van het Unierecht door de wetgever), C-278/20, EU:C:2022:503, punt 164 en aldaar aangehaalde rechtspraak]. Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 geeft uitdrukking aan deze beginselen, die inherent zijn aan de rechtsorde van de Unie (zie in die zin arrest van 9 december 2010, Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie e.a., C-568/08, EU:C:2010:751, punt 87).

36 In dat verband moeten de in deze richtlijn neergelegde beroepsprocedures, overeenkomstig artikel 1, lid 3, van richtlijn 89/665, ten minste toegankelijk zijn voor eenieder die belang heeft of heeft gehad bij de gunning van een bepaalde overheidsopdracht voor leveringen of voor de uitvoering van werken en die door een beweerde schending is of dreigt te worden gelaedeerd. Bovendien volgt uit overweging 36 van richtlijn 2007/66 dat het bij richtlijn 89/665 ingevoerde systeem van beroepsmogelijkheden met name beoogt de volledige eerbiediging te waarborgen van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op toegang tot een onpartijdig gerecht, overeenkomstig artikel 47, eerste en tweede alinea, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (zie in die zin arrest van 14 juli 2022, EPIC Financial Consulting, C-274/21 en C-275/21, EU:C:2022:565, punt 88 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

37 Deze laatste richtlijn voorziet niet in enige mogelijkheid om deze toegang te beperken. Integendeel, de lidstaten kunnen krachtens artikel 2, lid 7, tweede alinea, van deze richtlijn bepalen dat na het sluiten van de overeenkomst volgende op het besluit tot

gunning, de bevoegdheden van de voor de beroepsprocedures verantwoordelijke instantie zich beperken tot het toekennen van schadevergoeding aan eenieder die door een inbreuk schade heeft geleden. De vordering tot schadevergoeding die is neergelegd in artikel 2, lid 1, onder c), van deze richtlijn is dus door de wetgever van de Unie bedoeld als het laatste rechtsmiddel dat moet openstaan voor degenen die door een inbreuk op het Unierecht zijn gelaedeerd, wanneer zij feitelijk geen enkele mogelijkheid hebben om gebruik te maken van de nuttige werking van een van de andere rechtsmiddelen waarin laatstgenoemde bepaling voorziet.

38 Dit is met name het geval voor een inschrijver die onrechtmatig is uitgesloten en wiens uitsluiting van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht als aan de orde in het hoofdgeding overeenkomstig zijn vordering nietig is verklaard, maar die, omdat deze procedure ondertussen is beëindigd, niet meer de mogelijkheid heeft om de gevolgen van die nietigverklaring te genieten.

39 Hoewel schade kan voortvloeien uit het feit dat als zodanig geen overheidsopdracht is verkregen, moet namelijk worden vastgesteld dat in een geval als in het vorige punt is genoemd, de onrechtmatig uitgesloten inschrijver afzonderlijke schade kan lijden die overeenkomt met de verloren kans om aan de betrokken aanbestedingsprocedure deel te nemen met het oog op de gunning van die opdracht (zie in die zin arrest van 21 december 2023, *United Parcel Service/Commissie*, C-297/22 P, EU:C:2023:1027, punt 69). In het licht van de overwegingen in punt 37 van het onderhavige arrest moet dergelijke schade op grond van artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 kunnen worden vergoed.

40 Ten derde vindt de ruime uitlegging van artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 steun in de doelstelling van deze richtlijn, die erin bestaat om geen enkele vorm van schade van de werkingssfeer van deze richtlijn uit te sluiten.

41 In het bijzonder moet in herinnering worden gebracht dat richtlijn 89/665 weliswaar niet kan worden geacht te strekken tot volledige harmonisatie en bijgevolg niet kan worden geacht zich uit te strekken tot alle mogelijke beroepsprocedures op het gebied van overheidsopdrachten (arrest van 26 maart 2020, *Hungeod e.a.*, C-496/18 en C-497/18, EU:C:2020:240, punt 73), maar dat dit niet eraan in de weg staat dat die richtlijn, zoals is uiteengezet in overweging 6 ervan, is gebaseerd op de wil van de Uniewetgever om te zorgen voor adequate procedures om niet alleen onrechtmatige besluiten nietig te kunnen verklaren, maar ook om een schadevergoeding te kunnen toekennen aan degenen die door schending van het Unierecht zijn gelaedeerd.

42 Deze doelstelling zou echter in gevaar worden gebracht indien artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 aldus zou moeten worden uitgelegd dat het in beginsel de mogelijkheid biedt om in artikel 1, lid 3, van deze richtlijn bedoelde personen uit te sluiten van de mogelijkheid om vergoeding te verkrijgen van schade die zij stellen te hebben geleden als gevolg van een schending van het Unierecht inzake overheidsopdrachten.

43 Zoals het Hof met betrekking tot winstderving heeft geoordeeld, is het niet aanvaardbaar dat het verlies van een kans om deel te nemen aan een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht teneinde deze opdracht te verkrijgen, volledig wordt uitgesloten als voor vergoeding in aanmerking komende schade in geval van een inbreuk op het Unierecht, aangezien een dergelijke volledige uitsluiting van dat verlies van een kans, in het bijzonder bij geschillen van economische of commerciële aard, het feitelijk onmogelijk zou maken om de schade te vergoeden (zie naar analogie arresten van 5 maart 1996, *Brasserie du pêcheur en Factortame*, C-46/93 en C-48/93, EU:C:1996:79, punt 87; 13 juli 2006, *Manfredi e.a.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461,

punt 96 en aldaar aangehaalde rechtspraak, en 17 april 2007, AGM-COS.MET, C-470/03, EU:C:2007:213, punt 95).

44 Bijgevolg moet artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 aldus worden uitgelegd dat de schadevergoeding die personen die zijn gelaedeerd door een inbreuk op het Unierecht inzake overheidsopdrachten krachtens die bepaling kunnen vorderen, de schade kan dekken die is geleden als gevolg van het verlies van een kans.

45 Opgemerkt zij echter dat artikel 2, lid 1, onder c), weliswaar vereist dat schadevergoeding kan worden toegekend aan personen die door een inbreuk op het Unierecht inzake overheidsopdrachten zijn gelaedeerd, maar dat bij gebreke van Unierechtelijke bepalingen ter zake de interne rechtsorde van elke lidstaat de criteria dient vast te stellen aan de hand waarvan de schade die voortvloeit uit het verlies van een kans om deel te nemen aan een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht om die opdracht te krijgen, moet worden vastgesteld en begroot, mits het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel in acht worden genomen (zie in die zin arrest van 9 december 2010, Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie e.a., C-568/08, EU:C:2010:751, punt 90 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

46 In casu komt uit het verzoek om een prejudiciële beslissing naar voren dat § 17 van wet nr. 514/2003 uitdrukkelijk enkel „reële schade” en „winstderving” noemt als vergoedbare schade. Ter terechtzitting heeft de Slowaakse regering aangegeven dat, volgens vaste rechtspraak van de Slowaakse rechterlijke instanties, een „winstderving” moet worden vergoed wanneer het zeer waarschijnlijk of zelfs nagenoeg zeker is dat de betrokkene, gelet op de omstandigheden van het concrete geval, winst zou hebben gemaakt. Onder verwijzing naar het standpunt van de Europese Commissie dat de Slowaakse rechterlijke instanties alle nationale middelen moeten aanwenden om een onrechtmatig uitgesloten inschrijver in staat te stellen daadwerkelijk schadevergoeding te vorderen wegens een verloren kans, heeft deze regering ter terechtzitting evenwel verklaard dat niets eraan in de weg staat dat een verzoeker gebruikmaakt van de hem ter beschikking staande beroepsprocedures om zijn recht te doen gelden en het bewijs daarvan te leveren.

47 In dit verband volstaat het dus eraan te herinneren dat volgens de rechtspraak van het Hof het voorrangsbeginsel, om de doeltreffendheid van alle Unierechtelijke bepalingen te waarborgen, de nationale rechterlijke instanties met name verplicht om hun nationale recht zo veel mogelijk in overeenstemming met het Unierecht uit te leggen (arrest van 4 maart 2020, Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, punt 60 en aldaar aangehaalde rechtspraak) en dat het vereiste van Unierechtconforme uitlegging voor de nationale rechterlijke instanties de verplichting inhoudt om in voorkomend geval regelmatige, of zelfs vaste rechtspraak, te wijzigen wanneer deze berust op een met de doelstellingen van een richtlijn onverenigbare uitlegging van het nationale recht (zie in die zin arrest van 3 juni 2021, Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario, C-726/19, EU:C:2021:439, punt 86 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

48 Gelet op een en ander dient op de gestelde vragen te worden geantwoord dat artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665 aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling of een nationale praktijk op grond waarvan een inschrijver die is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten op grond van een onrechtmatig besluit van de aanbestedende dienst, in beginsel niet de mogelijkheid heeft om vergoeding te ontvangen voor de

schade die hij heeft geleden wegens het missen van de kans om deel te nemen aan die procedure om de betrokken opdracht te krijgen.

Het Hof (Vijfde kamer) verklaart voor recht:

Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 89/665/EEG van de Raad van 21 december 1989 houdende de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende de toepassing van de beroepsprocedures inzake het plaatsen van overheidsopdrachten voor leveringen en voor de uitvoering van werken, zoals gewijzigd bij richtlijn 2007/66/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2007, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling of een nationale praktijk op grond waarvan een inschrijver die is uitgesloten van een procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten op grond van een onrechtmatig besluit van de aanbestedende dienst, in beginsel niet de mogelijkheid heeft om vergoeding te ontvangen voor de schade die hij heeft geleden wegens het missen van de kans om deel te nemen aan die procedure om de betrokken opdracht te krijgen

Raad
van State

DE VEREISTE VAN ZORGVULDIG ALGEMEEN PRIJSNAZICHT

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK VOORZITTER VAN DE XIIe KAMER ARRESTnr. 259.723 van 14 mei 2024

De verzoekende partij voert de schending aan van de artikelen 4, eerste lid, 83 en 84 van de wet overheidsopdrachten 2016, de artikelen 35 en 76 van het koninklijk besluit van 8 april 2017 ‘plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren’ (hierna koninklijk besluit plaatsing 2017), artikel 3 van de wet van 29 juli 1991 ‘betreffende de uitdrukkelijke motivering van de “bestuurshandelingen”, het materiële motiveringsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel.

Zij acht deze bepalingen en beginselen geschonden,

“Doordat Verwerende Partij geen prijs- of kostenonderzoek heeft gevoerd naar de offerte van de weerhouden inschrijver ondanks de schijn van abnormaliteit van de ingediende totale offerteprijs, minstens volstrekt niet aantoonbaar dat zij dit onderzoek heeft gevoerd.

Dat Verwerende Partij evenmin aannemelijk maakt dat de offerte van de weerhouden inschrijver niet als onregelmatig had moeten worden geweerd. Terwijl de Verwerende Partij als zorgvuldig optredende aanbestedende overheid gehouden is steeds een algemeen prijzenonderzoek te voeren, ongeacht de gevoerde gunningsprocedure en aannemelijk moet maken dat een offerte, in geval van een schijnbaar abnormale lage prijs, alsnog als regelmatig kan worden aanvaard zonder de gelijke behandeling van de inschrijvers te miskennen. De Verwerende Partij er tevens moet op toezien dat de opdracht door de weerhouden inschrijver onder de gestelde voorwaarden kan worden uitgevoerd.”

Zij licht toe dat te dezen de totale offerteprijs van de gekozen inschrijver ten bedrage van 63.538 euro meer dan 52,50% afwijkt van het ramingsbedrag van 133.781 euro (btw niet inbegrepen). Ook indien deze totale offerteprijs wordt vergeleken met het gemiddelde van de totale offerteprijzen is er een substantieel verschil: de ingediende offerteprijs van de bv L.A. ligt dan 38,96 % lager dan het gemiddelde van de ingediende totale offerteprijzen, te weten

104.092,81 euro. Ook is er een substantieel prijsverschil van 34,75% tussen de totale offerteprijs van de verzoekende partij en deze van de gekozen inschrijver.

Ondanks dit kennelijk substantieel prijsverschil heeft de verwerende partij de bv L.A. hierover niet bevraagd en maakte zij zich blijkbaar de bedenking niet of een dergelijke lage totaalprijs wel nog tot een behoorlijke en kwaliteitsvolle uitvoering van de opdracht kon leiden, dan wel of deze prijs de uitvoering van de opdracht onder de gestelde voorwaarden nog zou mogelijk maken, mede in acht genomen dat zij in haar bestek had vooropgesteld dat er meerdere elementen in de prijzen moesten zijn inbegrepen. De verwerende partij heeft dit substantieel prijsverschil blijkbaar zonder meer aanvaard zonder enige inlichting bij de gekozen inschrijver in te winnen. Noch uit de bestreden gunningsbeslissing, noch uit het verslag van nazicht van de offertes kan immers worden afgeleid dat de verwerende partij dienaangaande enige inlichting zou hebben ingewonnen.

De verwerende partij heeft zich in het verslag van nazicht van de offertes, wat het algemeen prijs-of kostenonderzoek betreft, ertoe beperkt mee te delen dat er geen abnormale totaalprijzen of eenheidsprijzen werden vastgesteld. Deze mededeling kan niet als een afdoende motivering worden aanvaard. Hoewel er concrete feiten waren dat er sprake was van minstens een schijnbare abnormaliteit, heeft de verwerende partij dit niet nader onderzocht en evenmin afdoende gemotiveerd waarom, ondanks deze minstens schijnbaar abnormale totaalprijs, de offerte van de bv L.A. niet als onregelmatig moest worden geweerd.

6. In de nota **antwoordt de verwerende partij** dat in het gunningsverslag uitdrukkelijk wordt vermeld dat het algemeen prijsonderzoek werd gevoerd en dat het geen aanleiding gaf tot nader onderzoek, aangezien er geen (schijnbaar) abnormale totaal- of eenheidsprijzen werden vastgesteld. Zij benadrukt dat artikel 36, § 6, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 niet van toepassing is, noch van toepassing werd gemaakt, op deze opdracht.

Voorts geldt er volgens de verwerende partij geen algemene verplichting die de aanbestedende overheid oplegt om de inschrijvers te bevragen met toepassing van artikel 35 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 wanneer zij van oordeel is over voldoende gegevens te beschikken om het prijsonderzoek te kunnen uitvoeren.

De verwerende partij beschikt bij het betrokken prijsonderzoek in elk geval over een aanzienlijke beoordelingsruimte. De verzoekende partij toont niet aan dat de aanbestedende overheid te dezen onzorgvuldig handelde door te besluiten dat er geen sprake is van schijnbaar abnormale totaalprijzen, waarbij zij enkel wijst op de grote prijsverschillen tussen de inschrijvers, zonder aan de hand van concrete gegevens aan te tonen op grond waarvan zou kunnen worden getwijfeld aan de waarachtigheid van de vaststelling dat er een prijsonderzoek naar abnormale prijzen werd gevoerd. Het feit dat de inschrijvingsprijs van de begunstigde inschrijver merkkelijk lager ligt dan het geraamde bedrag van de opdracht, brengt immers niet automatisch met zich mee dat de aanbestedende overheid niet anders dan tot het besluit dient te komen dat de inschrijvingsprijs schijnbaar abnormaal is en een verregaander onderzoek noodzakelijk is op grond van voornoemd artikel 35, nu artikel 36 niet van toepassing is. Gelet op de vaststelling van de verwerende partij dat er geen schijnbaar abnormale prijzen zijn, lijkt enige bijkomende motivering dan die opgenomen in het gunningsverslag niet vereist.

Wat betreft de onderlinge verhouding tussen de totale offerteprijzen, kan er weliswaar niet om de vaststelling heen dat de totaalprijs van de offerte van de begunstigde inschrijver inderdaad een stuk lager is dan deze van de verzoekende partij. Er kan evenwel volgens de verwerende partij niet zomaar op grond van dit vastgestelde prijsverschil besloten worden dat één of meer inschrijvingsprijzen abnormaal zijn. Terloops merkt de verwerende partij op dat de totaalprijs van de verzoekende partij ten bedrage van 97.371,44 euro evenzeer beduidend lager lag dan het geraamde bedrag.

De verwerende partij erkent dat de vaststelling dat er sprake is van uiteenlopende totaalprijzen, een normaal zorgvuldige aanbestedende overheid op het eerste gezicht noopt tot enige voorzichtigheid bij het prijs- of kostenonderzoek. Niettemin dient in de context van de voorliggende zaak ook rekening gehouden te worden met het feit dat ook andere gunningscriteria spelen, die ook hun effect kennen op de prijszetting. De verwerende partij toont middels het vertrouwelijk stuk 'Intern nazicht der offertes' aan dat zij wel degelijk de offertes van zowel de begunstigde inschrijver als deze van de verzoekende partij heeft onderzocht. Uit dit intern verslag blijkt immers onomstotelijk dat:

“1) de vermeldingen in het plan van aanpak (zie gunningscriterium 2) van beide inschrijvers werden afgetoetst aan de bestekomschrijving (grotendeels letterlijk overeenstemmend waaruit onomstotelijk een besteksconforme uitvoering door beide inschrijvers kan worden afgeleid), 2) de nota van Verzoekende partij beter scoort met een maximum van 60 punten (is gedetailleerder en voorzien van extra's), hetgeen ook blijkt uit de puntentoekening in het verslag, [...] en dus ook een weerslag kent in de prijszetting (!), zonder dat besloten kan worden dat de offerte van de begunstigde inschrijver niet-besteksconform is, 3) een evaluatie werd gemaakt van de veelal hogere eenheidsprijzen van Verzoekende partij t.o.v. de begunstigde (op 2 na), waarbij o.m. steeds een extra conservatiestaat per graf wordt voorzien door Verzoekende partij, hetgeen niet werd voorgeschreven/opgelegd in het bestek (maar wel is voorzien en hogere prijzen verklaart), 4) dus niet steevast iedere post goedkoper is bij de begunstigde inschrijver (posten 5 en 9 zijn duurder), 5) de begunstigde inschrijver voor specifieke graven zelfs een extra beschrijving toevoegde in zijn plan van aanpak, waaruit wel degelijk een grondige analyse en studie blijkt, voorafgaand aan de offerteprijzen en opmaak van de offerte.”

De verwerende partij stelt dat zij dit gedetailleerd nazicht niet als bijlage bij het gunningsverslag heeft willen voegen omwille van de vertrouwelijkheid van de daarin opgenomen gegevens (eenheidsprijzen, gedetailleerde oplijsting plan van aanpak, ...). Voor zover nog dienstig, legt de verwerende partij de referentie van de begunstigde inschrijver van het restauratiedossier van de Mariagrot in Olsene neer, werk dat technisch correct werd uitgevoerd zonder aanzienlijke meerwerken, wat vertrouwen schenkt in de aanpak en in de degelijkheid van de begunstigde inschrijver in het algemeen.

7. Beoordeling

Artikel 84 van de wet overheidsopdrachten 2016 luidt:

“De aanbestedende overheid voert een prijzen- of kostenonderzoek uit op de ingediende offertes, overeenkomstig de door de Koning te bepalen nadere regels. De Koning kan in uitzonderingen voorzien op het prijzen of kostenonderzoek voor de door Hem te bepalen opdrachten. Op haar verzoek verstrekken de inschrijvers tijdens de plaatsingsprocedure alle nodige inlichtingen om dit onderzoek mogelijk te maken.”

Artikel 35 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 bevestigt dat de aanbestedende overheid de ingediende offertes aan een prijs- of kostenonderzoek onderwerpt en dat zij daartoe, overeenkomstig artikel 84, tweede lid, van de wet overheidsopdrachten 2016, de inschrijvers kan verzoeken alle nodige inlichtingen te verstrekken.

Artikel 36, § 1, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 bepaalt dat, indien uit dit algemeen prijs- of kostenonderzoek blijkt dat er prijzen of kosten worden aangeboden die abnormaal laag of hoog lijken, de aanbestedende overheid een bevraging uitvoert. Artikel 36, §§ 2 tot 4, bevat nadere bepalingen in verband met dat bijzonder onderzoek.

Overeenkomstig artikel 36, § 6, is artikel 36 echter niet van toepassing, behoudens andersluidende bepaling in de opdrachtdocumenten, op, onder meer, de

onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking voor een opdracht voor werken waarvan de geraamde waarde lager is dan 500.000 euro, zoals te dezen het geval is. 8. De verwerende partij was dus te dezen niet verplicht een prijsbevraging uit te voeren als bedoeld in artikel 36 van het koninklijk besluit plaatsing 2017.

Dit neemt niet weg dat de aanbestedende overheid ertoe gehouden is de ingediende offertes te onderwerpen aan het algemene prijs- en kostenonderzoek als bedoeld in artikel 35 van het voornoemde besluit. Dat onderzoek maakt immers een inherent onderdeel uit van het regelmatigheidsonderzoek van de offertes en dient steeds te worden uitgevoerd. Een aanbestedende overheid, die met naleving van het zorgvuldigheidsbeginsel wil handelen, is er immers toe gehouden om de regelmatigheid van een offerte na te gaan, en één van de elementen van regelmatigheid is dat de offerte geen abnormale prijzen bevat. In het kader van dat algemeen onderzoek moet de aanbestedende overheid de prijzen onderzoeken die in de offertes worden aangeboden, en moet zij beoordelen of die al dan niet abnormaal hoog of laag zijn. Zij kan daarbij, met toepassing van artikel 84 van de wet overheidsopdrachten 2016, de betrokken inschrijvers steeds vragen om concrete inlichtingen te verstrekken.

9. Indien een aanbestedende overheid in het kader van een algemeen prijs- en kostenonderzoek met toepassing van artikel 84 van de wet overheidsopdrachten 2016 en artikel 35 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 tot de vaststelling komt dat er geen abnormale prijzen zijn, lijkt **de formele motiveringsplicht niet te vereisen dat dit onderzoek *in extenso* wordt weergegeven in het gunningsverslag of in de bestreden beslissing.**

Op grond van de materiële motiveringsplicht moet echter wel uit het dossier blijken dat de aanbestedende overheid een ernstig algemeen prijs- en kostenonderzoek heeft verricht, onder meer **dat zij de prijzen van elke offerte op zorgvuldige wijze heeft nagekeken.** De motieven op grond waarvan zij alsdan van oordeel is dat de aangeboden prijzen niet abnormaal zijn, dienen uit het dossier te blijken zodat deze motieven aan de toetsing door de Raad van State kunnen worden onderworpen.

10. De verzoekende partij leidt uit het gunningsverslag af dat de totale offerteprijs van de gekozen inschrijver meer dan 52,5 % afwijkt van het ramingsbedrag. Voorts leidt zij eveneens uit het gunningsverslag af dat de totaalprijs van de gekozen inschrijver 38,9 % lager ligt dan het gemiddelde van de drie ingediende totale offerteprijzen, en 34,7 % lager dan de totaalprijs die zij zelf heeft aangeboden.

De raming van de waarde van de opdracht door de aanbestedende overheid vormt in beginsel een objectief en relevant vergelijkingspunt in het kader van het prijsonderzoek en de beoordeling van het al dan niet normaal karakter van de prijzen. De verwerende partij voert geen gegevens aan die de referentiewaarde van de raming lijken te moeten relativiseren. De omstandigheid dat de totaalprijs van de verzoekende partij eveneens lager lag dan het geraamde bedrag, namelijk 27,2 %, volstaat daartoe niet.

Wanneer een offerte wordt ingediend die 52,50% afwijkt van het ramingsbedrag, en daarenboven 34,7 % afwijkt van het bedrag van de tweede gerangschikte inschrijver, lijkt een dergelijke afwijking in beginsel door een normaal zorgvuldige aanbestedende overheid als een kennelijk substantieel prijsverschil ten opzichte van de raming te moeten worden aangemerkt.

De verzoekende partij kan dan ook worden bijgevalen waar zij doet gelden dat deze vaststelling van aard is enige argwaan te doen wekken bij een zorgvuldige aanbestedende overheid, in de zin dat deze totale offerteprijs wel erg laag lijkt in verhouding tot de uit te voeren prestaties, argwaan die aanleiding dient te geven tot een nader onderzoek van de offerte van de betrokken inschrijver, dan wel een doorgedreven inhoudelijke motivering vereist om over die schijnbare abnormaliteit heen te stappen.

11. Het gunningsverslag vermeldt betreffende het prijs- en kostenonderzoek enkel: “Er werden geen abnormale totaalprijzen of eenheidsprijzen vastgesteld”. Het administratief dossier bevat wel het volgende door de verwerende partij als vertrouwelijk aangemerkt stuk: ‘Intern nazicht der offertes’.

De verwerende partij stelt in haar nota dat uit dit intern nazicht blijkt dat het plan van aanpak van de beide inschrijvers werd getoetst aan de bestekvereisten, dat het plan van aanpak voorgesteld door de verzoekende partij beter scoort omdat het gedetailleerder is en voorzien is van extra's, wat zijn weerslag kent op de prijszetting, dat een evaluatie werd gemaakt van de eenheidsprijzen van de verzoekende partij, die (op twee na) hoger zijn dan die van de gekozen inschrijver, waarbij onder meer steeds een “extra conservatiestaat per graf” wordt gemaakt door de verzoekende partij wat de hogere prijzen verklaart, dat dus niet iedere post goedkoper is bij de gekozen inschrijver (posten 5 en 9 zijn duurder), en dat deze zelfs voor specifieke graven een extra beschrijving toevoegde in zijn plan van aanpak waaruit een grondige analyse en studie blijkt. Wat de vergelijking met de raming betreft, stelt de verwerende partij dat de totaalprijs van de verzoekende partij eveneens beduidend lager ligt dan het geraamde bedrag.

12. De Raad van State stelt vast dat in het voornoemd intern nazicht bij elk van de elf grafmonumenten wordt aangevinkt dat de restauratiewerken zoals omschreven in de technische bepalingen van het bestek in het plan van aanpak van elk van de beide inschrijvers zijn vermeld, alsook dat de prijs opgegeven door elk van de beide inschrijvers voor elk van de elf grafmonumenten wordt vermeld. Als algemene conclusie wordt gesteld, zoals bevestigd in de nota van de verwerende partij, dat uit het plan van aanpak van de verzoekende partij “een zeer omstandige tussenevaluatie” blijkt, “welke als dubbel werk wordt ervaren, met hogere prijszetting tot gevolg”, en dat de gekozen inschrijver blijkt “alle omschreven ingrepen (enkele details uitgezonderd) te hebben beschreven in plan van aanpak. [U]it de detailopmetingen betreffende graf 5 en 9 blijkt hun [gedetailleerde] prijszetting”.

Blijkens de ingevulde meetstaten, die vertrouwelijk zijn neergelegd maar die de Raad heeft kunnen inzien, is de prijs die de gekozen inschrijver heeft opgegeven voor de grafmonumenten nrs. 1 tot 4, nr. 6, en nrs. 8 tot 11, veel lager dan die opgegeven door de verzoekende partij, de prijs voor het grafmonument nr. 7 ongeveer gelijk, en de prijs voor het grafmonument nr. 5 veel hoger dan die opgegeven door de verzoekende partij. Dit laatste zou op het eerste gezicht kunnen worden verklaard door het feit dat de gekozen inschrijver, blijkens zijn plan van aanpak, een werk vooropstelt dat in het bestek niet zou zijn voorzien voor dit grafmonument nr. 5. Ook voor het grafmonument nr. 9 maakt deze inschrijver in zijn plan van aanpak een detailopmerking wat het uit te voeren werk betreft, doch de hiervoor opgegeven prijs is, anders dan de verwerende partij stelt, veel lager dan deze opgegeven door de verzoekende partij.

De enige verklaring die voor het prijsverschil tussen de beide offertes uit dit intern nazicht zou kunnen worden afgeleid, is bijgevolg het feit dat de verzoekende partij telkens een omstandige tussenevaluatie zou voorstellen, terwijl de gekozen inschrijver zich beperkt tot de essentie. Dit lijkt op het eerste gezicht steun te vinden in het plan van aanpak van de verzoekende partij waarin wordt voorgesteld om, vooraleer te starten met de restauratie, de conservatiestaat uitgebreid te documenteren en op basis van deze studie het vooropgestelde behandelingsvoorstel aan de laatste bevindingen te toetsen en indien nodig bij te stellen.

De verwerende partij kan evenwel niet worden bijgevallen waar zij in haar nota stelt dat “een extra conservatiestaat per graf” die wordt voorzien door de verzoekende partij, haar hogere prijzen verklaart. Elke restaurateur lijkt op het eerste gezicht, alvorens te starten met de restauratiewerken, de situatie ter plaatse te moeten evalueren. De omstandigheid dat de gekozen inschrijver in zijn plan van aanpak daarover niets vermeldt, en bijgevolg de indruk wekt geen tussenevaluatie uit te voeren alvorens de restauratiewerken te starten, lijkt op het

eerste gezicht niet te volstaan om het vastgesteld substantieel prijsverschil te kunnen rechtvaardigen.

13. Uit al het voorgaande leidt de Raad van State af dat het algemeen prijsonderzoek, dat volgens het gunningsverslag gevoerd is, op het eerste gezicht niet wordt geschraagd door deugdelijke en met de nodige zorgvuldigheid vastgestelde motieven. Met name lijken elementen voorhanden te zijn die de verwerende partij als een zorgvuldige aanbestedende overheid ertoe hadden moeten brengen om een nader onderzoek te doen naar het al dan niet abnormale karakter van de door de gekozen inschrijver aangeboden prijs. Van een zorgvuldig onderzoek van die aard geeft noch het gunningsverslag, noch het administratief dossier blijk.

14. Het tweede middel is ernstig.

RECHTSLEER STEVEN VAN GARSSE CONTROLE ABNORMALE PRIJZEN RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK XIIe KAMER ARREST nr. 259.685 van 2 mei 2024

In een interessant arrest van 2 mei jongstleden herinnert de Raad van State aan de doelstellingen en het toepassingsgebied van de controle op de abnormale prijzen. Door de verzoekende partijen werd naar aanleiding van een controle op een (abnormaal) negatieve prijs aangevoerd dat negatieve prijzen niet als abnormaal beschouwd mogen worden als er geen risico is voor een goede uitvoering van de opdracht. De Raad van State wijst vervolgens op het feit dat het doel van de controle in realiteit tweeledig is:

- enerzijds, de bescherming van de aanbestedende dienst, door hem in staat te stellen zich ervan te vergewissen dat de door de inschrijvers geboden prijs het werkelijk mogelijk maakt om te voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit het bijzonder bestek en elke speculatie ten koste van de fundamentele belangen van de aanbestedende dienst en de overheidsgelden uit te sluiten;
- anderzijds, de bescherming van de vereisten van een gezonde mededinging, door te vermijden dat de aanbestedende dienst gedragingen zou goedkeuren die in strijd zijn met een gezonde mededinging en dat overheidsopdrachten uiteindelijk gegund zouden worden aan inschrijvers die spotprijzen hebben ingediend en die daardoor het normale spel van de mededinging hebben verstoord.

Een abnormaal “negatieve” prijs houdt het risico in dat de inschrijver de opdracht niet op een rendabele wijze kan uitvoeren en dat hij zal kiezen voor een zo goedkoop mogelijke en eventueel zelfs een niet-besteksconforme uitvoeringswijze.

Net zoals bij ‘gewone’ prijzen geldt overigens ook bij een ‘negatieve’ prijs de regel dat een offerte substantieel onregelmatig is wanneer ze van aard is de inschrijver een discriminerend voordeel te bieden of tot concurrentievervalsing te leiden (artikel 76, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017).

Het is dan ook in bovenstaande context dat negatieve prijzen, die de totaalprijs omlaag halen, beoordeeld moeten worden. Het komt bijgevolg aan de aanbestedende overheid toe om te onderzoeken of de offerte voldoende betrouwbaar is en of de voorgestelde minprijzen geen gevolgen hebben voor de correcte uitvoering van de opdracht

**BEROEP OP ONDERAANNEMER inzake beroepsbekwaamheid
RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK VOORZITTER VAN
DE XIIe KAMER ARREST nr. 259.724 van 14 mei 2024**

“Doordat de bestreden beslissing in het kader van de selectie de [tussenkomen de partij] heeft weerhouden en opgenomen in de selectie van inschrijvers, omdat zij niet, maar een onderaannemer wel een erkenning als asbestverwijderaar heeft en de [tussenkomen de partij] derhalve voldoet aan deze, door het bestek voorgeschreven, minimale vereiste betreffende de geschiktheid om de beroepsactiviteit van asbestverwijderaar en dus ook de opdracht uit te voeren;

Terwijl de [tussenkomen de partij] niet aan het gestelde selectiecriteria voldoet omdat zij geen erkenning als asbestverwijderaar heeft en de erkenning van een onderaannemer als asbestverwijderaar niet ter zake doet, en derhalve de offerte van de [tussenkomen de partij] als onregelmatig dient te worden geweerd;

Zodat de bestreden beslissing de in het middel aangehaalde bepalingen en algemene rechtsregels reeds op het eerste gezicht zonder meer schendt.”

Beoordeling

10. Aangezien de aanbestedende overheid het best in staat is om haar eigen behoeften te beoordelen, beschikt zij over een beoordelingsruimte voor de vaststelling van de selectiecriteria. Overeenkomstig artikel 71 van de wet overheidsopdrachten 2016 beschikt zij dus over een zekere vrijheid om de voorwaarden voor deelneming aan de gunningsprocedure vast te stellen die naar haar oordeel verband houden met en in verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht, en kunnen garanderen dat een kandidaat of een inschrijver over de juridische en financiële middelen en de technische bekwaamheden en beroepsbekwaamheden beschikt om de te gunnen opdracht uit te voeren.

Bij de uitoefening van deze beoordelingsbevoegdheid kan de aanbestedende overheid besluiten om onder de selectiecriteria verplichtingen op te nemen die voortvloeien uit een bijzondere regelgeving die van toepassing is op activiteiten die in het kader van de uitvoering van de overheidsopdracht zullen moeten worden verricht.

11. In verband met het beroep op de draagkracht van andere entiteiten bevat artikel 78, eerste, derde en vierde lid, van de wet overheidsopdrachten 2016 de volgende bepalingen:

“Een ondernemer kan, in voorkomend geval en voor een bepaalde opdracht, zich beroepen op de economische en financiële draagkracht en de technische en beroepsbekwaamheid van andere entiteiten zoals bedoeld in artikel 71, eerste lid, 2° en 3°.

[...]

In het geval van overheidsopdrachten voor werken, diensten en plaatsings- of installatiewerkzaamheden in het kader van een opdracht voor leveringen kan de **aanbestedende overheid eisen dat bepaalde kritieke taken rechtstreeks door de inschrijver zelf worden verricht**, of wanneer de offerte door een combinatie van ondernemers als bedoeld in artikel 8, § 2, is ingediend, door een deelnemer aan die combinatie.

De Koning kan de nadere materiële en procedurele regels bepalen.”

Ter uitvoering van het laatste lid bepaalt artikel 73, § 1, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 het volgende:

“Overeenkomstig artikel 78 van de wet, kan een ondernemer zich eventueel en voor een welbepaalde opdracht beroepen op de draagkracht van andere entiteiten, ongeacht de

juridische aard van zijn band met die entiteiten, met betrekking tot de in artikel 67 bedoelde criteria inzake economische en financiële draagkracht en de in artikelen 68 en 70 bedoelde criteria inzake technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid. Wat betreft de in artikel 68, § 4, 6°, bedoelde criteria inzake de studie- en beroepskwalificaties, of inzake de relevante beroepservaring, mogen de ondernemers zich evenwel slechts beroepen op de draagkracht van andere entiteiten wanneer laatstgenoemde de werken of diensten waarvoor die draagkracht vereist is, zal uitvoeren. Wanneer een ondernemer zich op de draagkracht van andere entiteiten wil beroepen, toont hij ten behoeve van de aanbestedende overheid aan dat hij zal kunnen beschikken over de nodige middelen, met name door overlegging van een verbintenis daartoe van deze andere entiteiten.

De aanbestedende overheid gaat overeenkomstig de artikelen 73 tot 76 van de wet na of de entiteiten op wier draagkracht een ondernemer zich wil beroepen, aan de selectiecriteria voldoen en of voor hen uitsluitingsgronden bestaan, onverminderd de mogelijkheid tot corrigerende maatregelen overeenkomstig artikel 70 van de wet. De aanbestedende overheid eist dat de ondernemer een entiteit waartegen gronden tot uitsluiting bestaan als bedoeld in de artikelen 67 en 68 van de wet of die niet voldoet aan een toe te passen selectie criterium, vervangt. De aanbestedende overheid kan bovendien eisen dat de ondernemer een entiteit waarbij er niet-verplichte uitsluitingsgronden als bedoeld in artikel 69 van de wet aanwezig zijn, vervangt. Het niet ingaan op een verzoek tot vervanging geeft aanleiding tot een beslissing tot niet-selectie.

Onder dezelfde voorwaarden kan een combinatie van ondernemers zich beroepen op de draagkracht van de deelnemers aan de combinatie of van andere entiteiten.”

Punt 7.6 van het bestek gaat over het beroep op de draagkracht van een derde. Daarin wordt bepaald dat de inschrijver zich, “met het oog op het voldoen aan de voormelde selectiecriteria”, kan beroepen op “de economische en financiële draagkracht en/of de technische en beroepsbekwaamheid” van andere entiteiten, waaronder onderaannemers.

13. Punt 7.6 van het bestek, gelezen in samenhang met punt 7.1, is voor twee interpretaties vatbaar.

Volgens een **eerste interpretatie** zou de mogelijkheid om een beroep te doen op de draagkracht van andere entiteiten slechts bestaan met het oog op het voldoen aan de selectiecriteria inzake economische en financiële draagkracht en inzake technische en beroepsbekwaamheid. **A contrario zou die mogelijkheid dan niet bestaan met betrekking tot de selectiecriteria inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen.**

Volgens een **tweede interpretatie** zou de mogelijkheid om een beroep te doen op de draagkracht van andere entiteiten gelden met het oog op het voldoen aan “de”, dit wil zeggen **alle selectiecriteria**. Die mogelijkheid zou dan óók bestaan met betrekking tot de selectiecriteria inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen.

De eerste interpretatie sluit het nauwst aan bij de tekst van artikel 78, eerste lid, van de wet overheidsopdrachten 2016. Daarin wordt de mogelijkheid om zich te beroepen op de economische en financiële draagkracht en de technische en beroepsbekwaamheid van andere entiteiten gesitueerd in het kader van de selectiecriteria “bedoeld in artikel 71, eerste lid, 2° en 3°, [van de wet overheidsopdrachten 2016]”. Nog duidelijker is artikel 73, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017, volgens welke bepaling het beroep op de draagkracht van andere entiteiten mogelijk is “met betrekking tot de in artikel 67 bedoelde criteria inzake economische en financiële draagkracht en de in artikelen 68 en 70 bedoelde criteria inzake technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid”. Noch in artikel 78 van de wet overheidsopdrachten 2016, noch in artikel 73 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 wordt

bepaald dat het beroep op de draagkracht van andere entiteiten mogelijk is met betrekking tot de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen, bedoeld in artikel 71, eerste lid, 1°, van de wet overheidsopdrachten 2016 en artikel 66 van het koninklijk besluit plaatsing 2017. Op het eerste gezicht lijkt het beroep op de draagkracht van een onderaannemer aldus niet mogelijk te zijn voor het voldoen aan een selectie criterium inzake de geschiktheid om een beroep uit te oefenen. Punt 7.6 van het bestek wordt, voor wat volgt, in die zin geïnterpreteerd.

14. Zoals hiervoor aangegeven, staat het aan de aanbestedende overheid om de selectiecriteria te bepalen.

Te dezen heeft de verwerende partij het vereiste inzake de erkenning als asbestverwijderaar onder punt 7.1 van het bestek aangemerkt als een selectie criterium inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen. Op grond van het beginsel *patere legem quam ipse fecisti* dient de verwerende partij die eigen keuze te eerbiedigen, en daaruit de gevolgen te trekken die daaruit voortvloeien. Op straffe van onregelmatigheid van hun offerte, dienen ook de inschrijvers uit te gaan van de selectiecriteria zoals die in het bestek zijn bepaald. De omstandigheid dat de verwerende partij niet de bedoeling gehad zou hebben om de gevolgen te aanvaarden die voortvloeien uit de kwalificatie als selectie criterium inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen, lijkt *prima facie* irrelevant voor de beoordeling van de wettigheid van haar selectiebeslissing. Evenmin lijkt rekening gehouden te mogen worden met een andere kwalificatie die eventueel aan het litigieuze erkenningsvereiste gegeven zou kunnen worden, zoals voorgesteld door de tussenkomenende partij.

15. Er lijkt bovendien des te minder reden te zijn om de kwalificatie van het litigieuze erkenningscriterium als selectie criterium inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen, in twijfel te trekken, nu het gaat om een vereiste dat bij een specifieke regelgeving wordt opgelegd om werkzaamheden uit te oefenen die deel uitmaken van de betrokken overheidsopdracht.

Overeenkomstig artikel 6bis, tweede lid, van de welzijnswet dient elke werkgever die sloop- of verwijderingswerkzaamheden uitvoert waarbij belangrijke hoeveelheden asbest kunnen vrijkomen, met het oog op de bescherming van de werknemers waarop hij een beroep doet voor het uitvoeren van die werken, erkend te worden.

Artikel 6bis, derde lid, van de voornoemde wet bepaalt dat de Koning “de voorwaarden [bepaalt] waaronder en de nadere regels volgens welke” de bedoelde werkgevers erkend worden. In het bestek wordt te dezen, bij de vermelding in punt 7.1 van het vereiste van de erkenning voor het verwijderen van asbest, verwezen naar het “KB van 28/03/2007”, waarmee kennelijk het koninklijk besluit van 28 maart 2007 ‘betreffende de erkenning van ondernemingen en werkgevers die sloop- of verwijderingswerkzaamheden uitvoeren waarbij belangrijke hoeveelheden asbest kunnen vrijkomen’ wordt bedoeld. Dat besluit is evenwel opgeheven bij koninklijk besluit van 28 april 2017. De bepalingen van het voornoemde koninklijk besluit van 28 maart 2007 zijn thans terug te vinden in boek VI van de Codex over het welzijn op het werk, vastgesteld bij koninklijk besluit van 28 april 2017, meer bepaald in titel 4, ‘Erkenning van asbestverwijderaars’, van dat boek VI.

Overeenkomstig artikel VI.4-3 van de Codex over het welzijn op het werk mogen enkel de ondernemingen erkend volgens de bepalingen van titel 4 de benaming van “Onderneming voor asbestverwijdering erkend door de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg” dragen en sloop- of verwijderingswerkzaamheden verrichten waarbij belangrijke hoeveelheden asbest kunnen vrijkomen.

De bedoelde erkenning verleent aldus aan de houder ervan de wettelijke bekwaamheid om de in de reglementering bedoelde sloop- of verwijderingswerkzaamheden te verrichten. Aldus lijkt ze beschouwd te kunnen worden als een vereiste in verband met de geschiktheid van de houder om de bedoelde beroepsactiviteit uit te oefenen.

De erkenning is volgens de bedoelde reglementering slechts vereist voor sloop- of verwijderingswerkzaamheden waarbij “belangrijke hoeveelheden” asbest kunnen vrijkomen. Uit de opdrachtdocumenten kan niet afgeleid worden hoe belangrijk de verwachte hoeveelheid vrijkomend asbest is. De verwerende partij voert aan dat de opdracht hoofdzakelijk bestaat uit sloopwerken, en dat het verwijderen van asbest slechts een bijkomend aspect ervan is, maar zij lijkt niet te betwisten dat het inderdaad kan gaan om belangrijke hoeveelheden vrijkomende asbest. Als aanbestedende overheid lijkt zij overigens selectiecriteria te mogen opleggen die strengere eisen bevatten dan de minimumeisen die een specifieke regeling stelt.

16. Uit de samenlezing van de punten 7.1 en 7.6 van het bestek, geïnterpreteerd als hiervoor uiteengezet, lijkt te volgen dat het te dezen voor een inschrijver niet mogelijk is om een beroep te doen op de draagkracht van een andere entiteit, zoals een onderaannemer, om te voldoen aan het vereiste van de erkenning voor het verwijderen van asbest.

De verwerende partij en de tussenkomenende partij betwisten niet dat de tussenkomenende partij zelf niet beschikte over de bedoelde erkenning, maar daarvoor een beroep deed op de draagkracht van een onderaannemer, A.

Derhalve lijkt *prima facie* geconcludeerd te moeten worden dat de verwerende partij, door de tussenkomenende partij niettemin te selecteren, gehandeld heeft met miskennis van punt 7.6 van het bestek, artikel 78, eerste lid, van de wet overheidsopdrachten 2016, artikel 73, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017, en het algemeen beginsel *patere legem quam ipse fecisti*.

17. Ten slotte moet opgemerkt worden dat, anders dan de tussenkomenende partij aanvoert, uit artikel 73, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 niet lijkt voort te vloeien dat een combinatie van ondernemers zich niet kan beroepen op de draagkracht van één van de deelnemers aan de combinatie om te voldoen aan een selectie criterium inzake de geschiktheid om een beroepsactiviteit uit te oefenen.

Een dergelijke interpretatie lijkt immers afbreuk te doen aan de essentie zelf van een combinatie, die erin bestaat dat de draagkracht van de deelnemers samengevoegd wordt. In zoverre de tussenkomenende partij subsidiair opwerpt dat de verzoekende partijen geen belang hebben bij hun middel, op grond dat zij zelf niet zouden voldoen aan het selectie criterium bedoeld in punt 7.1 van het bestek, lijkt haar exceptie niet ernstig te zijn.

18. Het middel is in de besproken mate ernstig.

GELIJKE BEHANDELING EN TRANSPARANTIE
RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK XIIe KAMER
AR EST nr. 259.768 van 17 mei 2024

Overeenkomstig artikel 4, eerste lid, van de wet overheidsopdrachten 2016, behandelen de aanbesteders de ondernemers op gelijke en niet-discriminerende wijze en handelen zij op een transparante en proportionele wijze.

Het beginsel van de gelijke behandeling van de inschrijvers veronderstelt dat de gunningsprocedure op transparante wijze wordt gevoerd en dat openbaarheid de regel is. De inschrijvers moeten van de aanbestedende overheid een gelijke kans krijgen om de opdracht in de wacht te slepen, wat inhoudt dat zij zich zowel in de fase van voorbereiding van hun aanbiedingen als bij de beoordeling ervan door de aanbestedende overheid in een gelijke positie moeten bevinden. De gelijkheid die aan de gunning van overheidsopdrachten ten grondslag ligt, veronderstelt voorts dat degenen die voor gunning van de opdracht in aanmerking willen komen van tevoren weten wat zij daarvoor moeten doen of laten en dus met alle door de aanbestedende overheid cruciaal geachte gegevens rekening moeten kunnen houden bij het opstellen van hun offertes.

In het bestek wordt bij de beschrijving van de twee gunningscriteria bepaald dat zij elk op 50 punten staan, en dat de score voor het tweede gunningscriterium “zal worden berekend aan de hand van het voorstel van plan van aanpak en werkwijze voor de technische bepalingen (hoofdstuk 3)”.

13. In haar verzoekschrift stelt de verzoekende partij dat de verwerende partij ertoe verplicht is om de beoordelingsmethodiek “of de afwegingsregels” aan de hand waarvan de offertes volgens de gunningscriteria beoordeeld zullen worden, vooraf vast te stellen. Zij uit niet enkel kritiek op de toepassing van een niet op voorhand bekende ordinale schaal bij de punten-toekenning – en vervolgens op een andere toepassing ervan *in concreto* – maar ook op het gebruik van een vooraf niet aangekondigde “volledige inventaris [...] van de te beoordelen elementen”. In haar memorie van wederantwoord voegt zij daaraan toe dat niet alleen de inventaris op zich “maar ook de daaraan gekoppelde weging van 10 punten per onderdeel” haar volledig onbekend was op het ogenblik van het indienen van haar offerte, en dat, indien zij voorafgaand kennis had gehad van die “inventaris” en de daaraan gekoppelde scores, dit mogelijk een impact zou hebben gehad op de inhoud van haar offerte.

14. In het bestek wordt niet vermeld dat de betrokken elementen uit hoofdstuk 3 van de technische bepalingen, die het voorstel van plan van aanpak en werkwijze dient te bevatten, als subcriteria zullen worden beschouwd, dit wil zeggen als afzonderlijke toetsingselementen met een eigen afzonderlijke puntenquotering op 10 punten, zoals uiteindelijk in de beoordelingstabel in de bijlage bij het gunningsverslag blijkt te zijn gebeurd.

Aldus blijkt dat (drie van de vijf) beoordelingselementen vervat in de technische bepalingen worden omgevormd tot afzonderlijke subcriteria met een niet vooraf kenbaar gemaakte afzonderlijke weging.

Ook al maakt de verwerende partij aannemelijk dat elk van de beoordelingselementen opgenomen in de voornoemde beoordelingstabel overeenstemmen met een onderdeel van hoofdstuk 3 van de technische bepalingen van het bestek, blijkt uit het bestek niet dat de offertes op elk van die drie onderdelen afzonderlijk op 10 punten (en nader onderverdeeld telkens op 10 punten) zouden worden geciteerd. In ieder geval kan de gehanteerde planmatige toetsing niet worden afgeleid uit de zin in het bestek, aangehaald door de verwerende partij, dat de inschrijver “voor toewijzing [zal] worden beoordeeld” op de beschrijving “voor [het] volledige hoofdstuk” van zijn plan van aanpak en werkwijze. Daaruit dient eerder een beoordeling te worden afgeleid waarbij in een woordelijke motivering de

sterke en de zwakke punten van een offerte worden besproken in vergelijking met de andere offertes, waarna een globale beoordeling van de offerte voor dat criterium volgt.

De verzoekende partij maakt aannemelijk dat, indien de inschrijvers van tevoren geïnformeerd waren geweest over een planmatige wijze van beoordeling en een afzonderlijke weging voor de toetsing van de offertes aan het gunningscriterium ‘plan van aanpak’, zoals toegepast in het gunningsverslag, zij hun offerte op een andere manier zouden hebben opgesteld.

In zoverre de verzoekende partij in het eerste onderdeel en in het “[t]en eerste” van het tweede onderdeel de voornoemde handelwijze van de verwerende partij laakt, is het middel gegrond.

15. De verzoekende partij wijst er voorts terecht op dat de beoordelingsmethodiek, zoals voor het eerst vastgesteld in (de bijlage bij) het gunningsverslag, niet correct en niet consequent werd toegepast.

Er wordt vastgesteld dat in het bestek niet wordt vermeld dat de offertes zullen worden beoordeeld aan de hand van de ordinale schaal vermeld in de voornoemde bijlage. In zoverre de te dezen gehanteerde beoordelingsmethodiek al voorafgaand aan de opening van de offertes zou zijn bepaald – de verwerende partij brengt in dat verband geen enkel dienstig stuk bij –, dient in elk geval te worden vastgesteld dat de toegepaste beoordelingsmethodiek afwijkt van de omschrijving ervan in de bijlage ‘Evaluatie van de offertes’ bij het gunningsverslag.

Volgens deze omschrijving krijgt de offerte waarin “niets [wordt] gezegd over dit onderwerp” 0 %, en, gaandeweg, 100 % wanneer “voor elk aspect van de vraag [...] de werkwijze [is] uitgewerkt”. Eenmaal de scores werden toegekend op in totaal 30 punten, dienden deze verhoudingsgewijs te worden omgezet op 50 punten.

Door de offerte met de hoogste score voor dit gunningscriterium bovendien nog een score van 100 % toe te kennen, en de overige offertes een score met toepassing van de regel van drie, heeft de verwerende partij de voornoemde beoordelingsmethodiek niet correct en niet consequent toegepast. De verzoekende partij maakt aannemelijk, onder meer aan de hand van een cijfermatig voorbeeld, dat het eindresultaat mogelijk anders zou zijn geweest mocht de verwerende partij de methode correct hebben toegepast.

MINISTERRAAD

news.belgium

FOD Kanselarij van de Eerste Minister

Federale Overheidsdienst Beleid en Ondersteuning

Omzendbrief nr. 735. - Overzicht van maatregelen om BELANGENCONFLICTEN NA DRAAIDEURCONSTRUCTIES Te voorkomen

1. Doelstelling

Dit vademecum is bedoeld om federale overheidsorganisaties te ondersteunen in hun beleid om belangenconflicten na uitdiensttreding en draaideurconstructies te voorkomen. Wat gebeurt er als een personeelslid van de federale overheid uit dienst treedt? Wanneer levert dit een belangenconflict op, en in welke gevallen zijn er risico's op integriteitsschendingen? En zijn er grotere risico's bij draaideurconstructies?

In hoofdstuk 2 worden de definities gegeven van belangenconflict, belangenvermenging en draaideurconstructie.

In hoofdstuk 3 worden de aard en de kenmerken van belangenconflicten na uitdiensttreding toegelicht.

Hoofdstuk 4 biedt een overzicht van de bestaande maatregelen om belangenconflicten te voorkomen.

In hoofdstuk 5 wordt het thema van de handhaving en de sanctionering behandeld.

In hoofdstuk 6 wordt een overzicht gegeven van mogelijke elementen van een preventief beleid rond belangenconflicten na uitdiensttreding en draaideurconstructies.

Het Bureau Integriteit van de FOD BOSA staat ten dienste van onder meer de organisaties van het Federaal Administratief Openbaar Ambt om hen bij te staan in hun integriteitsbeleid.

2. Definities

2.1. De definitie van een belangenconflict na uitdiensttreding

Een belangenconflict na uitdiensttreding is: "een situatie waarin nadat het dienstverband met een personeelslid formeel is beëindigd, de persoonlijke, private en/of organisationele belangen conflicteren met de behartiging van het algemeen belang en waar het risico bestaat dat deze persoonlijke, private en/of organisationele belangen de behartiging van het algemeen belang oneigenlijk en niet-legitiem beïnvloeden omdat oud-personeelsleden gebruik kunnen maken van kennis, informatie, vaardigheden en contacten die werden opgebouwd bij de voormalig werkgever."¹

Een belangenconflict gaat bijgevolg expliciet over een risico op belangenvermenging, wat wordt geïnterpreteerd als oneigenlijke of niet-legitieme beïnvloeding van het algemeen belang door een ander (persoonlijk, privaat of organisationeel) belang.

Bij belangenvermenging is er al sprake van een illegitieme beïnvloeding, wat een integriteitsschending inhoudt. Bij het risico op belangenvermenging is er enkel sprake van een belangenconflict, en is er bijgevolg nog geen sprake van een integriteitsschending. Ook de schijn van een belangenconflict na uitdiensttreding is problematisch en moet worden vermeden.

2.2. De definitie van een draaideurconstructie

Bij een draaideurconstructie gaat het er om dat een persoon als personeelslid van een werkgever een functionele relatie onderhoudt met diens vorige werkgever, én dit in het domein waarvoor de persoon bij die voormalige werkgever ook verantwoordelijk voor was. Vertaald naar het federaal bestuur komt een draaideurconstructie neer op een situatie waarin "een personeelslid vertrekt bij de federale overheid (soms na een lange voorbereiding waarbij hij staatsmiddelen aanwendt) om vervolgens voor de Staat (vaak als enige klant) of zelfs voor zijn oorspronkelijke overheidsorganisatie diensten te leveren als consultant of als private firma."²

De behartiging van het algemeen belang staat centraal in de beoordeling van concrete praktijken. Net zoals bij belangenconflicten na uitdiensttreding worden draaideurconstructies beschouwd als situaties waarin een risico bestaat dat het algemeen belang oneigenlijk wordt beïnvloed door een persoonlijk, privaat of organisatiebelang.

2.3. Belangenconflicten na uitdiensttreding: een grijs gebied

Belangenconflicten na uitdiensttreding vinden hun oorsprong in het wederzijdse voordeel dat samenwerking tussen sectoren en organisaties oplevert voor individuen en hun werkgever(s). Deze praktijken zijn een logisch gevolg van de toenemende samenwerking tussen publieke en private partijen, onder andere in publiek-private samenwerking (PPS), coproductie, outsourcing, sponsoring, betoelaging en toenemende mobiliteit van personeel. In die optiek bestaan er twee visies op de overstap van de overheid naar de private sector. De 'quid pro quo' hypothese, enerzijds, legt de nadruk op integriteitsrisico's die ontstaan wanneer ambtenaren de overstap maken naar private bedrijven. Volgens deze visie nemen

bedrijven personeelsleden uit de publieke sector in de eerste plaats namelijk niet in dienst omwille van hun specifieke expertise, maar omwille van hun sociaal netwerk binnen de overheid.

Anderzijds benadrukt de 'human capital' hypothese de gunstige effecten die een overstap van de publieke naar de private sector (kunnen) hebben. Het kan immers leiden tot meer begrip en betere communicatie tussen beide sectoren. Bovendien trekken bedrijven volgens deze visie ambtenaren wel aan omwille van hun specifieke kennis en expertise, omdat die een nuttige bijdrage kunnen hebben in de private sector.

Op voorhand kan dus moeilijk worden bepaald wanneer er sprake is van enerzijds oneigenlijk of niet-legitiem gebruik en anderzijds nuttig gebruik van de kennis, informatie, vaardigheden en contacten die het personeelslid heeft opgebouwd tijdens het dienstverband. Morele normen en waarden zijn contextgebonden, dynamisch en sociaal geconstrueerd. Bij belangenconflicten na uitdiensttreding is er bijgevolg sprake van een groot 'grijs gebied'. De omgang hiermee vergt een voortdurende dialoog tussen de betrokken partijen.

3. De aard en kenmerken van belangenconflicten na uitdiensttreding

3.1. Kenmerken van belangenconflicten na uitdiensttreding

Belangenconflicten na uitdiensttreding kunnen ontstaan vanuit a) het willen uitoefenen van invloed, b) winstbejag, c) vleierij of d) draaideurconstructies.

Bij het eerste type ('influence') is er sprake van collusie met oud-collega's. Een voormalig personeelslid doet dan beroep op oud-collega's om voordeel te behalen voor de nieuwe werkgever. Vaak gaat het dan om het proberen te ontfutselen van geheime of vertrouwelijke informatie om daarmee de belangen van de nieuwe werkgever te behartigen. Collusie is overigens niet altijd een bewust proces, maar kan ook het gevolg zijn van een onbewuste psychosociale dynamiek of organisatiecultuur in organisaties, wat het lastig maakt om hier maatregelen tegen te nemen.

Bij het tweede type, belangenconflicten uit winstbejag ('profiteering'), maakt het oud-personeelslid ook gebruik van kennis als voormalig 'insider' van de overheid, maar dan om persoonlijk voordeel te behalen. Een vaak genoemd voorbeeld is het opstarten van een eigen bedrijf en vervolgens je diensten aanbieden aan je oud-werkgever, daarbij gebruik makend van de voordeelpositie die je hebt omdat je de organisatie van binnenuit kent en weet waar de eventuele zwakke punten zijn die je vanuit je eigen bedrijf zou kunnen versterken. Gelijkaardige risico's spelen bij de privatisering of 'outsourcing' van overheidstaken.

Met het derde type vleierij ('ingratiation') kunnen belangenconflicten ook al eerder spelen, namelijk als het personeelslid nog in dienst is. Het betreft situaties waarin personeelsleden hun positie misbruiken om hun kansen op het krijgen van een nieuwe baan in een andere organisatie te vergroten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het ten onrechte bevoordelen van de potentieel toekomstige werkgever om daar zelf voordeel uit te halen. Als er inderdaad een

reële kans bestaat dat de ambtenaar een baan krijgt aangeboden, is het risico op belangenvermenging groot.

Belangenconflicten na uitdiensttreding komen vaak voort uit een draaideurconstructie. Dat is bijvoorbeeld het geval als ambtenaren de overstap maken naar een organisatie in de private sector die zij voorheen reguleerden of andersom. Het gaat dus om het veranderen van kant ('switching sides'). Dit gebeurt ook als personeelsleden gebruik maken van subsidies of betrokken zijn bij een project toegekend door de voormalig werkgever. Een integriteitsrisico is hier 'regulatory capture'. In dat geval laten personen die werkzaam zijn bij regulerende instanties zich meer leiden door specifieke belangen van private organisaties die ze controleren dan door het algemeen belang. Vaak leidt dit tot een meer gunstige behandeling van het dossier van de voormalig werkgever, maar het omgekeerde effect is ook mogelijk. Een ambtenaar die vanuit een regulerende dienst de overstap zal (of wil) maken naar een nieuwe werkgever gaat zich soms net strenger opstellen naar de toekomstige werkgever of de sector waarin die zich bevindt om te laten zien dat hij of zij gekwalificeerd is.

Tot slot, de overstap van de overheid naar lobbygroepen houdt integriteitsrisico's in op het uitoefenen van ongewenste druk op oud-collega's, wat dan weer kan leiden tot een voorkeursbehandeling of andere integriteitsschendingen zoals schending van het ambtsgeheim of het aanvaarden van geschenken en voordelen. In al deze gevallen is het algemeen belang in het geding en is er dus sprake van een mogelijk belangenconflict.

3.2. Twee belangrijke risico's op belangenconflicten

De risico's op schendingen bij belangenconflicten na uitdiensttreding zijn heel reëel. Twee typen van belangenconflicten na uitdiensttreding in het bijzonder houden aanzienlijke integriteitsrisico's in, namelijk:

a. het gebruik of misbruik van vertrouwelijke (dossier)kennis of kennis over systemen, procedures en werkmethodes.

Het kan hier gaan over zowel vertrouwelijke kennis uit dossiers, als kennis van systemen of de interne manier van werken. Dossierkennis meenemen wordt weliswaar grotendeels voorkomen door toegang tot systemen te beperken en het beroepsgeheim. Bij kennis over systemen, procedures, werkmethodes of beleidsstrategieën (bv. vijfjarenplan over geplande investeringen) zijn er minder duidelijke regels en is het soms moeilijker om vast te stellen dat deze kennis misbruikt werd, bijvoorbeeld om de nieuwe werkgever oneerlijk voordeel te geven bij een overheidsopdracht. Ook kunnen oud-personeelsleden de kennis vermarkten, als zij een consultancybedrijf oprichten, of kunnen zij 'de vuile was buiten hangen' en zo de reputatie van de dienst schaden.

b. beroep doen op oud-collega's, o.a. bij de behoeftebepaling van overheidsopdrachten.

Het kan dan gaan over pogingen om deze te beïnvloeden bij overheidsopdrachten. Dat kan spelen bij de behoeftebepaling, maar ook in de beslissing om een opdracht aan hen toe te kennen. Hierbij kunnen oud-personeelsleden gebruik maken van hun vroegere gezagsrelatie tot de oud-collega of een collegiale band die zij doorheen de jaren hebben opgebouwd.

Het risico op dit soort belangenconflicten kan soms al ontstaan als het personeelslid nog in

dienst is. Zo kan zich een situatie voordoen waarbij er door personeelsleden, terwijl ze nog voor de overheidsdienst werken, bepaalde voordelen kunnen verstrekt worden of bepaalde beslissingen genomen worden in het voordeel van een bedrijf omdat ze dan hopen om voor dat bedrijf te gaan werken wanneer ze de overheidsdienst verlaten.

3.3. Gevoelige functies & domeinen

Belangenconflicten na uitdiensttreding komen voor in alle lagen van de organisatie, zowel bij uitvoerende als ondersteunende functies, en zowel bij leidinggevende als niet-leidinggevende posities. Hierbij kunnen bepaalde functies kwetsbaarder zijn voor belangenconflicten na uitdiensttreding, zoals:

- personeelsleden in controle- en inspectiefuncties, waaronder inspecteurs en personen die licenties toekennen (zeker als zij na uitdiensttreding in de sector gaan werken die zij voorheen controleerden)
- personeelsleden met veel dossierkennis
- personeelsleden die met externe leveranciers werken of betrokken zijn bij overheidsopdrachten
- hogere functies, en dit om verschillende redenen:
  - o omwille van de ruimere besluitvormingsbevoegdheid
  - o omwille van een breder netwerk
  - o omwille van grotere toegang tot informatie
  - o omdat zij in de praktijk moeilijker te sanctioneren zijn.
- functies met een tijdelijk mandaat;
- juristen;
- knelpuntberoepen, zeker als die in de private sector een betere verloning krijgen dan bij de overheid, zoals IT'ers en ingenieurs.

In bepaalde domeinen³ bestaan er hogere risico's op belangenconflicten en mogelijke belangenvermenging. Het gaat dan met name over:

- overheidsopdrachten;
- IT sector;
- veiligheidssector;
- bouwsector;
- farmaceutische sector;
- consultancy;
- lobbyen;
- logistiek;
- belastingen.

Het risico op belangenconflicten is het grootst bij de overstap tussen de publieke sector en de privésector. Toch bestaan er ook risico's bij een overstap binnen de federale overheid. Het gaat dan o.a. over personen in een audit- of toezichtfunctie die onderzoeken doen naar gevoelige materie binnen verschillende entiteiten, en dan de overstap maken naar die entiteit. Ook andersom zouden personen die vanuit een entiteit overstappen naar een audit- of toezichtfunctie een belangenconflict (kunnen) ervaren als zij onderzoek zouden doen in

hun vorige entiteit. Zij hebben dan immers 'inside' kennis over wat er allemaal niet goed gaat en kunnen zelfs 'revanche' nemen voor bepaalde zaken die in het verleden gebeurd zijn.

4. Geldende maatregelen om belangenconflicten te voorkomen

4.1. Maatregelen ter voorkoming van belangenconflicten na uitdiensttreding

4.1.1. Tijdelijk verbod op overstap

Voor specifieke functies bij de federale overheid geldt een tijdelijk verbod om over te stappen naar een bepaalde functie in de private sector, namelijk:

- binnen drie jaar na uitdiensttreding van een politie- of inlichtingendienst naar de private veiligheidssector waarbij het onmiddellijk erna uitoefenen van een functie in de private veiligheid een gevaar oplevert voor de Staat of voor de openbare orde (wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid);
- binnen vijf jaar na uitdiensttreding van een politie- of inlichtingendienst naar een functie als privédetective (wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privédetective; wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten)
- binnen vijf jaar na uitdiensttreding van een militair of openbaar ambt dat voorkomt op een door de Koning bepaalde lijst naar een functie als privédetective (of tien jaar bij afzetting of ontslag van ambtswege) (wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privédetective);
- leden van de kansspelcommissie bij de Federale Overheidsdienst Justitie mogen binnen vijf jaar na de beëindiging van hun mandaat geen functie uitoefenen in een kansspelinrichting of enige adviesactiviteit of bezigheid als consultant, al dan niet bezoldigd, uitoefenen voor een natuurlijke of rechtspersoon die actief is in de kansspelsector (wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers; wet van 7 mei 2019 tot wijziging van de wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers);
- leden van de Raad van het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT) mogen noch direct of indirect, gratis of bezoldigd, enige functie uitoefenen of enige dienst verrichten in de ondernemingen die actief zijn op de markt van de telecommunicatie of de postdiensten gedurende één jaar na uitdiensttreding (wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector).

4.1.2. Afkoelingsperiode

Voor bepaalde activiteiten geldt een afkoelingsperiode voor samenwerking met oud-collega's na uitdiensttreding:

1. Voor ambtenaren van de administratie der douane en accijnzen geldt dat zij gedurende drie jaar na uitdiensttreding (of pensionering) geen activiteiten mogen uitoefenen voor rekening van een douane-expediteur of van derden "welke hen in aanraking brengen met het personeel van de administratie der douane en accijnzen in dienstactiviteit" (algemene

wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen). Dit houdt dus een verbod in op samenwerking met oud-collega's gedurende een bepaalde termijn.

2. Wat overheidsopdrachten betreft, is er in de klassieke sectoren ook een afkoelingsperiode. Gedurende twee jaar na uitdiensttreding is het oud-personeelsleden van de aanbestedende overheid verboden om tussen te komen bij activiteiten rondom een overheidsopdracht. Het gaat dan o.a. over het opstellen van de offerte, het indienen van de aanvraag, de deelname aan onderhandelingen, en de uitvoering van de opdracht (koninklijk besluit van 18 april 2017 plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren). Deze afkoelingsperiode geldt weliswaar enkel als er een verband is tussen de vroegere activiteiten en de verrichtingen in het kader van de overheidsopdracht. Na de periode van 2 jaar wordt geacht dat de band met de voormalig werkgever minder sterk is, waardoor samenwerking met oud-collega's dus geen belangenconflicten meer oplevert.

De hoger genoemde afkoelingsperiode bij overheidsopdrachten geldt expliciet niet voor overheidsopdrachten in zogenaamde 'speciale sectoren'. Dit betreft aanbestedende entiteiten, zijnde overheidsbedrijven, personen die genieten van bijzondere of exclusieve rechten en aanbestedende overheden die activiteiten uitvoeren in de sectoren water, vervoer (luchthavens, havens, vervoersdiensten), energie (gas, warmte en elektriciteit) en postdiensten.

De reden waarom hier niet gekozen werd voor het opnemen van de clausule ter preventie van draaideurconstructies is dat dit ten koste zou gaan van de arbeidsmobiliteit van personeelsleden in overheidsbedrijven (koninklijk besluit van 18 juni 2017 over plaatsing overheidsopdrachten in de speciale sectoren).

Gelijkaardige uitzonderingen zijn opgenomen in het koninklijk besluit van 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden toegestaan aan de personeelsleden van de rijksbesturen dat ambtenaren de mogelijkheid biedt om tijdelijk de overheid te verlaten en te gaan werken in de private sector.

4.1.3. De private sector

In de wet van 8 mei 2007 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de corruptie gaat het ook over maatregelen die door de privésector kunnen worden genomen.

Artikel 12.2 van deze wet voorziet enkele maatregelen die privébedrijven kunnen - maar dus niet moeten - nemen om belangenconflicten ten gevolge van draaideurconstructies te voorkomen. De inschatting of dit noodzakelijk is, moet worden gedaan door de private organisatie zelf, wat uiteraard een kwetsbaarheid inhoudt:

- "de bevordering van de uitwerking van normen en procedures tot bescherming van de integriteit van de betrokken private entiteiten, daaronder begrepen van gedragscodes die ervoor zorgen dat bedrijven en alle betrokken beroepen hun activiteiten op correcte, waardige en adequate wijze uitoefenen, belangenconflicten worden voorkomen en de toepassing van goede handelspraktijken door de bedrijven onderling, alsmede in hun contractuele relaties met de Staat, wordt aangemoedigd"
- "de voorkoming van belangenconflicten door het opleggen, voor zover nodig en gedurende

een redelijke periode, van beperkingen aan de uitoefening van beroepsactiviteiten door voormalige ambtenaren of aan de indienstneming door de private sector van ambtenaren na hun ontslag of pensionering, wanneer voornoemde activiteiten of voornoemde indiensttreding een rechtstreeks verband hebben met de functie die deze voormalige ambtenaren uitoefenden of superviseerden toen zij nog werkten."

Hierbij aansluitend voorziet het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten dat ondernemers een verklaring doen op erewoord over belangenconflicten die ze hebben of gehad hebben in de afgelopen 3 jaar.

Ook de wet van 21 december 2013 voorziet maatregelen die moeten worden genomen door personen die een opdracht doen bij "instanties bevoegd op vlak van de volksgezondheid, de ziekteverzekering, de veiligheid van de voedselketen en het leefmilieu". Als personen een consultancy-opdracht uitvoeren die uitgaat van een dergelijke instantie, moeten zij een algemene belangenverklaring invullen. Deze instanties moeten overigens ook een eigen systeem hebben voor het beheer van potentiële belangenconflicten met een gedragscode en een specifiek Comité dat per instantie potentiële belangenconflicten beoordeelt en uitspraak doet over de deelname van de personen aan werkzaamheden, beraadslagingen en stemmingen. Het koninklijk besluit waarin moet worden bepaald over welke instanties het precies gaat, is er echter nog niet.

4.1.4. Geheimhoudingsplicht

Risico's op belangenconflicten houden ook verband met het gebruik van informatie. In dat verband is de geheimhoudingsplicht, voorzien in het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel relevant. Artikel 10 van dit koninklijk besluit bepaalt uitdrukkelijk dat de rijksambtenaar het recht op vrijheid van meningsuiting heeft ten aanzien van de feiten waarvan hij/zij kennis heeft uit hoofde van zijn ambt.

Echter, dit spreekrecht van ambtenaren geldt niet absoluut maar wordt beperkt door de plicht om vertrouwelijke informatie geheim te houden voor derden die niet bevoegd zijn om er kennis van te nemen. Het voormeld artikel 10 vermeldt de beperkingen op de vrijheid van meningsuiting in die zin dat het de ambtenaar enkel verboden is die feiten bekend te maken die betrekking op:

- de veiligheid van het land;
- de bescherming van de openbare orde;
- de financiële belangen van de overheid;
- het voorkomen en het bestraffen van strafbare feiten;
- het medisch geheim;
- de rechten en vrijheden van de burger;
- de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Dit verbod geldt bovendien voor feiten die betrekking hebben op de voorbereiding van alle beslissingen zolang er nog geen eindbeslissing is genomen evenals voor feiten die, wanneer zij bekend worden gemaakt, de belangen van de overheidsdienst waarin de ambtenaar is tewerkgesteld, kunnen schaden.

Dit artikel 10 is enkel van toepassing op de ambtenaren tijdens hun loopbaan. Echter, dit betekent evenwel niet dat oud-ambtenaren zomaar elke informatie, waarvan zij kennis hadden uit hoofde van hun ambt, zonder gevolg openbaar kunnen maken.

Ten eerste zijn sommigen van hen gebonden door de strafrechtelijke geheimhoudingsplicht uit artikel 458 van het Strafwetboek:

"Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen."

Dit artikel is niet specifiek voor ambtenaren. Sommige ambtenaren vallen echter wel onder het toepassingsgebied van deze bepaling. Het gaat bijvoorbeeld om:

- ambtenaren die werken als bedrijfsgeneesheer
- preventieadviseurs en vertrouwenspersonen
- de ambtenaren bedoeld in artikel 337 van het Wetboek van de Inkomstenbelasting (artikel 453 WIB).

Ten tweede kunnen de oud-ambtenaren ook burgerrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor het openbaar maken van bepaalde informatie waarvan zij kennis hadden uit hoofde van hun ambt. In dit geval zal het noodzakelijk zijn om schade, fout en causaal verband aan te tonen.

Voor de contractuele personeelsleden is de geheimhoudingsplicht geregeld in artikel 17, 3° van de wet op de arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978, dat bepaalt:

"De werknemer is verplicht:

3° zowel gedurende de overeenkomst als na het beëindigen daarvan, zich ervan te onthouden:

a) een bedrijfsgeheim in de zin van artikel I.17/1, 1°, van het Wetboek van economisch recht, waarvan hij in de uitoefening van zijn beroepsarbeid kennis kan krijgen, op onrechtmatige wijze te verkrijgen, te gebruiken of openbaar te maken in de zin van artikel XI.332/4 van hetzelfde Wetboek, alsook geheimen in verband met persoonlijke of vertrouwelijke aangelegenheden, waarvan hij in de uitoefening van zijn beroepsarbeid kennis kan hebben, bekend te maken;

b) daden van oneerlijke concurrentie te verrichten of daaraan mede te werken."

Gelijkaardige bepalingen worden ook voor specifieke groepen voorzien. Zo geldt het beroepsgeheim voor personeelsleden van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector expliciet ook na uitdiensttreding (wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector).

4.1.5. Stimulerende maatregelen rond belangenconflicten na uitdiensttreding

Naast de controlerende maatregelen zijn er stimulerende maatregelen die vertrekkende

personeelsleden alert moeten maken voor belangenconflicten na uitdiensttreding. De omzendbrief 706 van 7 juli 2022 'Hernieuwde aandacht voor het deontologisch kader voor federale ambtenaren' stelt dat personeelsleden die van plan zijn de organisatie te verlaten hun leidinggevende op de hoogte brengen van een overstap naar de private sector waarin zij zakelijke contacten zullen hebben met de overheidsdienst.

De suggestie wordt ook gegeven om in die gevallen concrete afspraken te maken over de samenwerking. Dit wordt aangegeven met een concreet voorbeeld: "Volgende maand krijgt mijn loopbaan een nieuwe wending: ik start als jurist gespecialiseerd in publiek recht op een gerenommeerd advocatenkantoor dat regelmatig opdrachten uitvoert voor de organisatie waar ik nu nog werk. Om misverstanden te voorkomen heb ik uiteraard mijn huidige werkgever hierover geïnformeerd. Met mijn nieuwe werkgever kwam ik overeen om de eerstkomende twee jaar geen opdrachten uit te voeren voor deze overheidsdienst."

De Deontologische code voor openbare mandatarissen (wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare mandatarissen in te voegen) poneert dat eerlijkheid en kiesheid in acht moet worden genomen bij het aanvaarden van bepaalde ambten of voordelen na afloop van het mandaat.

De term 'openbare mandataris' wordt breed ingevuld in de wet en verwijst o.a. naar leidinggevendenden van FOD's, hoofden van beleidscellen en leden van bestuursorganen of raden van bestuur.

4.2. Bepalingen die gericht zijn op belangenconflicten van nieuwe personeelsleden

De volgende bepalingen zijn specifiek gericht op belangenconflicten die nieuwe personeelsleden (kunnen) ervaren door de overstap uit een andere organisatie of sector naar de federale overheid.

Voor nieuwe personeelsleden van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) geldt dat bij aanwerving moet worden nagegaan of er sprake is van een belangenconflict door een overstap uit een onverenigbare functie. Dit is voorzien in het koninklijk besluit van 8 maart 2004 tot bepaling van de bijzondere aanwervingsvoorwaarden van het statutaire en het contractuele personeel van het FAVV en tot regeling van de dienst met het oog op het voorkomen van belangenconflicten.

Nieuwe personeelsleden van het FAVV worden gehoord over mogelijke belangenconflicten als zij komen uit functies die onverenigbaar zijn voor personeelsleden van het FAVV. Het gaat o.a. over organisaties waarop het FAVV toezicht houdt, beroepsorganisaties of -verenigingen die deze organisaties vertegenwoordigen en certificerings- of inspectieorganisme van operatoren of producten welke binnen de bevoegdheden van het FAVV vallen.

Bij functies van niveau 1 of controleurs geldt dit voor nog meer functies, zoals een commerciële activiteit in een sector die onder de bevoegdheden van het FAVV valt, een landbouwbedrijf en een functie op vlak van diergeneeskunde. De gedelegeerd bestuurder of zijn afgevaardigde onderzoekt of er sprake is van een belangenconflict of dat de objectiviteit en onafhankelijkheid van het toekomstig personeelslid gehinderd kan worden. Daarna wordt

beslist of de aanwerving al dan niet kan plaatsvinden.

De leden van de kansspelcommissie bij de Federale Overheidsdienst Justitie mogen geen functie hebben uitgeoefend in een kansspelinrichting (wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers; wet van 7 mei 2019 tot wijziging van de wet van 7 mei 1999 op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers).

Voor de werving van personeelsleden in andere diensten van de federale overheid waarvoor geen bepalingen bestaan die specifiek gericht zijn op het voorkomen van belangenconflicten of belangenvermenging, gelden wel de algemene maatregelen op vlak van belangenconflicten voor interne personeelsleden gelet op artikel 9 van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel.

4.3. Bepalingen die gericht zijn op belangenconflicten van interne personeelsleden

4.3.1. Maatregelen rond belangenconflicten van interne personeelsleden

Waar er relatief weinig algemene bepalingen zijn die gericht zijn op het voorkomen van belangenconflicten of belangenvermenging na uitdiensttreding, zijn er wel veel bepalingen die bedoeld zijn om belangenconflicten van interne personeelsleden te voorkomen of hier goed mee om te gaan.

Voor stagiairs en statutaire personeelsleden van de federale overheid geldt dat zij zich niet in een situatie van een belangenconflict mogen (laten) plaatsen, zoals voorzien in artikel 16, eerste lid 5° van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel. Hiermee verwijst het koninklijk besluit naar "een toestand waarin hij door zichzelf of door een tussenpersoon een persoonlijk voordeel heeft dat van dien aard is om de onpartijdige en objectieve uitoefening van zijn ambt te beïnvloeden of de gewettigde verdenking te doen ontstaan van zulke invloed."

Voor federale ambtenaren geldt aanvullend dat zij, aldus het deontologisch kader (Omzendbrief 706 van 7 juli 2022 - Hernieuwde aandacht voor het deontologisch kader voor federale ambtenaren), niet enkel een concreet belangenconflict trachten te vermijden, maar ook de schijn daarvan, want ook als slechts de indruk wordt gewekt dat een persoonlijk belang de onpartijdige en objectieve manier van werken in gevaar brengt, heeft dat nefaste gevolgen.

4.3.2. Maatregelen rond de samenwerking met oud-personeelsleden of externe personen/organisaties

Daarnaast zijn er bepalingen die zich vooral richten op de samenwerking met oud-personeelsleden of met externe personen/organisaties in het algemeen.

Het deontologisch kader vermeldt bijvoorbeeld expliciet dat het "niet toegestaan [is] om aan voormalige collega's voordelen toe te kennen die gelinkt zijn aan de job die zij voorheen uitoefenden", wat indirect belangenvermenging bij oud-personeelsleden kan voorkomen (Omzendbrief 706 van 7 juli 2022- Hernieuwde aandacht voor het deontologisch kader voor federale ambtenaren).

Sommige FOD's hebben ook een eigen deontologische code die een gelijkaardige bepaling

bevat. Dat geldt o.a. voor de FOD Financiën. De deontologische leidraad van de FOD Financiën van 2020 stelt: "Ik stel bij de uitoefening van mijn functie geen persoonlijke belangen of belangen van familie, kennissen, vrienden... voorop. Ik vermijd dus situaties die belangenconflicten kunnen veroorzaken of die de schijn ervan kunnen wekken."

Andere bepalingen zijn meer algemeen en richten zich op samenwerking met externe organisaties. Als bij die organisaties oud-personeelsleden betrokken zijn, kunnen deze bepalingen indirect bijdragen aan het voorkomen van belangenvermenging. Zo voorziet de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten een verbod op oneerlijke mededinging. De aanbesteder mag dus bepaalde ondernemers niet ten onrechte bevoordelen of benadelen, en ondernemers mogen geen afspraken maken of overeenkomsten sluiten die ingaan tegen de mededingingsvoorwaarden.

Op dit vlak voorziet de FOD Financiën een bijkomende toelichting aan de hand van een overzicht van 'Frequently Asked Questions' (FAQ) op het intranet over de samenwerking met aannemers, leveranciers en dienstverleners in het kader van overheidsopdrachten. Zo wordt vermeld in deze FAQ: "Ik behandel in het kader van overheidsopdrachten alle aannemers, leveranciers en dienstverleners op gelijke en transparante manier. Ik neem in het kader van mijn functie geen geschenken, maaltijden, beloningen of voordelen aan. Ik vraag aan mijn functionele chef toestemming als ik in het kader van mijn functie voor congressen of evenementen uitgenodigd word. Gaat het om congressen of evenementen op kosten van derden met wie ik besprekingen of onderhandelingen voer in het kader van mijn functie of opdracht, dan wijs ik de uitnodiging af."

Ook de deontologische Code van Sciensano van 13 september 2021 voorziet een bepaling om de onafhankelijkheid ten opzichte van externen te garanderen: "Personeelsleden behouden zowel bij publieke als bij private partnerschappen hun wetenschappelijke onafhankelijkheid op vlak van hun programma, methodologische keuze, wetenschappelijke resultaten, formulering van conclusies en publicatie. Om die wetenschappelijke onafhankelijkheid te waarborgen, worden de samenwerkingsvoorwaarden vooraf expliciet vastgelegd in het contract tussen de opdrachtgever en Sciensano. Daarin moeten onder andere de gedragsregels met betrekking tot wetenschappelijke integriteit, belangenconflicten, eigendom van resultaten, publicaties en andere vormen van communicatie over resultaten worden opgenomen."

4.4. Melding van belangenconflicten

Verder zijn er verschillende bepalingen die aangeven wat personeelsleden moeten doen die een belangenconflict menen te hebben.

Het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel legt met artikel 9 de ambtenaren de plicht op om hiervan melding te doen aan hun hiërarchisch meerdere. Wanneer blijkt dat er inderdaad sprake is van een belangenconflict, neemt de leidinggevende passende maatregelen om het te beëindigen. De ambtenaar kan ook advies inwinnen bij de voorzitter van het directiecomité over een potentieel belangenconflict (dus een situatie die zich in de toekomst kan voordoen). De voorzitter geeft dan binnen de maand advies.

De omzendbrief van 7 juli 2022 - Hernieuwde aandacht voor het deontologisch kader voor federale ambtenaren verduidelijkt ook wat leidinggevenden moeten doen als personeelsleden een melding doen van een (mogelijk) belangenconflict. Zij bevestigen schriftelijk dat zij in kennis zijn gesteld van de melding en nemen meteen de nodige maatregelen die niet enkel gericht zijn op het doen verdwijnen van het (schijnbare) belangenconflict, maar ook om dit in de toekomst te voorkomen.

Voor specifieke diensten zijn er aanvullende maatregelen. Zo geldt voor personeelsleden van de Federale Interne Audit aanvullend dat de dienst een register moet bijhouden om toezicht te houden op mogelijke belangenconflicten van auditoren (koninklijk besluit van 15 mei 2022 betreffende de organisatiebeheersing binnen sommige diensten van de federale uitvoerende macht, en tot wijziging van de koninklijk besluiten van 4 mei 2016 tot oprichting van de Federale Interneauditdienst en van 17 augustus 2007 tot oprichting van het Auditcomité van de Federale Overheid). Van een belangenconflict is sprake "wanneer de onpartijdige en objectieve uitoefening van de interne auditactiviteiten in het gedrang komt om gezinsredenen, affectieve redenen, beroepsredenen, van economisch of financieel belang of om elke andere reden van belangengemeenschap of tegenstelling met de verantwoordelijken van de geëvalueerde processen."

Specifiek voor personen die betrokken zijn bij beslissingen over de gunning van en het toezicht op de uitvoering van overheidsopdrachten stelt de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten in art. 6. § 1: "De aanbesteder treft de nodige maatregelen om tijdens de plaatsing en de uitvoering belangenconflicten doeltreffend te voorkomen, te onderkennen en op te lossen, teneinde vertekening van de mededinging te vermijden en de gelijke behandeling van alle ondernemers te verzekeren."

"De omzendbrief van 21 juni 2010 Overheidsopdrachten. - Deontologie. -

Belangenvermenging" vermeldt verder dat betrokkenen bij overheidsopdrachten een schriftelijke verklaring moeten afleggen "voor elke individuele overheidsopdracht waarvoor zij menen zich in een mogelijke toestand van belangenvermenging te bevinden".

Het doel van deze verklaring is sensibilisering voor mogelijke belangenconflicten. Deze verklaring is niet vereist wanneer het gaat over louter uitvoerende taken, maar enkel taken die een "beoordelingsbevoegdheid" of "kennisname van vertrouwelijke gegevens" inhouden. Deze verklaring wordt meegedeeld aan de leidinggevende van de betrokkene en aan de aanbestedende overheid. Is er inderdaad sprake van belangenconflict, dan moet het personeelslid zich wraken (wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten).

Verder benoemt de omzendbrief verschillende strategieën die de leidinggevende of de aanbestedende overheid kan nemen in reactie op de melding van belangenconflict, namelijk:

- het personeelslid verzoeken zichzelf te wraken voor de procedure in kwestie
- het personeelslid verzoeken zijn privébelang terug te dringen of er afstand van te doen
- het beperken van de toegang van het personeelslid tot bepaalde informatie
- het overplaatsen van het personeelslid naar een functie die geen risico op belangenvermenging inhoudt

- het herdefiniëren van de opdrachten en bevoegdheden van het personeelslid
- het personeelslid verzoeken de functies die hij als privépersoon uitoefent, neer te leggen.

4.5. Maatregelen rond nevenwerkzaamheden

4.5.1. Statutaire ambtenaren

In algemene zin stelt het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel in zijn artikel 12 dat stagiairs en statutair benoemde ambtenaren voor iedere bezoldigde nevenactiviteit eerst toestemming moeten vragen aan de hiërarchisch meerdere. Die eventuele toestemming geldt voor maximum vier jaar, en kan daarna voor verlenging worden voorgelegd. Bij de aanvraag moet bovendien worden bevestigd dat de nevenactiviteit geen belangenconflict inhoudt. Dit wordt bevestigd in het deontologisch kader voor federale ambtenaren (Omzendbrief nr. 706 van 7 juli 2022 - Hernieuwde aandacht voor het deontologisch kader voor federale ambtenaren).

De deontologische Code voor openbare mandatarissen (wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare mandatarissen in te voegen) stelt dat zij "geen nevenactiviteiten [mogen verrichten] die gericht zijn tegen de rechtmatige belangen van de instelling waarbinnen zij mandaat uitoefenen".

4.5.2. Personeelsleden van het FAVV

Voor bepaalde functies of diensten gelden bijkomende beperkingen op nevenwerkzaamheden. Dat geldt bijvoorbeeld voor personeelsleden van het FAVV).

4.5.3. Raadsleden en personeelsleden van het BIPT

De wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector voorziet dat raadsleden en personeelsleden van het instituut BIPT geen belang mogen hebben en geen functie mogen uitoefenen (ook niet onbezoldigd) bij ondernemingen die onder de BIPT sector vallen.

4.6. Specifieke maatregelen voor de omgang met belangenconflicten

Verder zijn er binnen specifieke diensten of voor bepaalde doelgroepen aanvullende bepalingen over de omgang met belangenconflicten.

Openbare mandatarissen, moeten op basis van hun Deontologische Code, belangenconflicten die zij ervaren tijdens hun mandaat delen met bevoegde instanties en vormen bij beslissingen over potentiële belangenconflicten waarden als eerlijkheid, trouw, kiesbaarheid, rechtschapenheid, billijkheid, onpartijdigheid en onomkoopbaarheid "de ethische grondslag" (wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare mandatarissen in te voegen).

Voor het FAVV stelt artikel 2 van het koninklijk besluit van 8 maart 2004 tot bepaling van de bijzondere aanwervingsvoorwaarden van het statutaire en het contractuele personeel van het FAVV en tot regeling van de dienst met het oog op het voorkomen van belangenconflicten, dat personeelsleden zowel actuele als potentiële belangenconflicten

moeten melden bij een meerdere: " § 1. Elk personeelslid is ertoe gehouden om spontaan en onmiddellijk om het even welke gebeurtenis, belang, omstandigheid of situatie, aan zijn hiërarchische meerdere aan te geven, waardoor, gelet op zijn functies, zijn professionele onafhankelijkheid en objectiviteit in gevaar zouden kunnen worden gebracht en een belangenconflict zou kunnen ontstaan."

De hiërarchisch meerdere onderzoekt deze verklaringen en kan besluiten om geen actie te ondernemen, maatregelen te nemen om het conflict te beëindigen of het geval voor te leggen aan de gedelegeerd bestuurder.

Deze procedure kan ook worden opgestart als het FAVV op de hoogte wordt gebracht van feiten die de objectiviteit of zelfstandigheid van een personeelslid hinderen. De waardencode van het FAVV van 3 maart 2015 benoemt onder de waarde 'integriteit' eveneens dat personeelsleden belangenconflicten tijdig melden;

De deontologische Code van Sciensano van 13 september 2021 bevat een gelijkaardige bepaling en voorziet ook dat er maatregelen getroffen worden wanneer twee diensten door tegenstrijdige belangen in conflict kunnen raken.

5. HANDHAVING EN SANCTIONERING

5.1. Het belang van handhaven en sanctioneren

Een integriteitsbeleid dat goed functioneert bestaat niet enkel uit een passende combinatie tussen controlerende instrumenten en stimulerende maatregelen, maar ook uit een combinatie tussen preventieve en repressieve instrumenten. Handhaving en sanctionering zijn ook voor beleid rond belangenconflicten erg belangrijk. Als er ondanks preventieve maatregelen toch belangenvermenging optreedt, moet hierop gereageerd (kunnen) worden met passende sancties. Dat bepaalt ook de wet van 8 mei 2007 houdende instemming met het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de corruptie. Gelet op artikel 8.6 moeten landen in het nationaal recht disciplinaire of andere maatregelen voorzien ten aanzien van ambtenaren die opgestelde codes of normen schenden.

5.2. Sancties gericht op belangenvermenging

5.2.1. Detectie van belangenvermenging

Om tot sancties gericht op belangenvermenging over te gaan moeten de inbreuken uiteraard eerst gedetecteerd worden. Hiervoor zijn in de eerste plaats de diensten die instaan voor organisatiebeheersing verantwoordelijk⁴.

5.2.2. Sancties

Er zijn enkele sancties die specifiek gericht zijn op belangenvermenging in het kader van overheidsopdrachten. De wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten bepaalt dat inbreuken die leiden tot een vertekening van de normale mededingingsvoorwaarden gesanctioneerd worden door de wering van de offerte of de verbreking van de opdracht. Hierop zijn uitzonderingen mogelijk door de aanbestedende overheid.

Daarnaast zijn er ook sancties voorzien als er inbreuken zijn op de hoger opgelijste verbodsbepalingen voor de overstap van specifieke diensten of functies naar de private sector:

- de wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen bepaalt dat inbreuken op de verboden overstap kunnen leiden tot een ontzegging van de toegang tot de lokalen van of onder toezicht van de douane, en bij herhaling een geldboete. Elke daaropvolgende overtreding leidt tot een verdubbelde geldboete en gevangenisstraf van acht tot dertig dagen.
- de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid voorziet diverse mogelijke sancties bij een overstap binnen drie jaar na uitdiensttreding van een politie- of inlichtingendienst naar de private veiligheidssector waarbij het onmiddellijk erna uitoefenen van een functie in de private veiligheid een gevaar oplevert voor de Staat of voor de openbare orde. Het gaat dan over een waarschuwing, minnelijke schikking of administratieve geldboete.
- bij inbreuken op de regelingen voor de kansspelcommissie kan (tijdelijk of definitief) de vergunning worden ingetrokken voor exploitatie van één of meer kansspelen.
- inbreuken tegen het verbod om binnen een jaar na uitdiensttreding van de raad van het BIPT een functie uit te oefenen in de telecommunicatie- of postsector worden bestraft met een geldboete (Wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector).

5.3. Sancties ten aanzien van private partijen

Private partijen kunnen ook gesanctioneerd worden bij inbreuken op bepalingen die gelden voor de samenwerking met de overheid.

De wet van 21 december 2013 tot versterking van de transparantie, de onafhankelijkheid en de geloofwaardigheid van de beslissingen en adviezen op het vlak van de gezondheid, de ziekteverzekering, de veiligheid van de voedselketen en het leefmilieu voorziet sancties voor personen die een consultancy-opdracht uitvoeren die uitgaat van een instantie bevoegd op vlak van de volksgezondheid, de ziekteverzekering, de veiligheid van de voedselketen en het leefmilieu maar geen algemene belangenverklaring opstellen na de ambtsaanvaarding of bij aanvang van de opdracht.

Een algemene belangenverklaring is overeenkomstig artikel 2.4: "een verklaring op erewoord waarmee de persoon op wie deze wet van toepassing is de in artikel 3 bedoelde instantie inlicht over alle belangen die verband houden met de activiteiten van dat orgaan, die ten minste in de afgelopen drie jaar werden vastgesteld; de Koning bepaalt het model van de algemene belangenverklaring, evenals de nadere regels voor de indiening, bijwerking, bewaring en openbaarmaking, na advies van de in artikel 3 bedoelde instanties en van de in de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens bedoelde Commissie tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer".

De straffen die kunnen worden opgelegd zijn een gevangenisstraf van 8 dagen tot een maand of geldboete van 100 - 1000 euro. Daarnaast zijn er straffen voorzien voor het

verstrekken van onjuiste en misleidende informatie of het verdoezelen van informatie tijdens de werkzaamheden, namelijk een gevangenisstraf van een maand tot een jaar of geldboete van 200 tot 15.000 euro. Er is nog geen uitvoeringsbesluit voor deze wet, waardoor niet duidelijk is over welke instanties het precies gaat.

5.4. Sancties voor inbreuken op bepalingen inzake onverenigbare nevenfuncties

Voor de inbreuken op de hoger bepalingen rond onverenigbare nevenfuncties voor personeelsleden van het FAVV en het BIPT gelden sancties.

- Het blijven voortbestaan van de onverenigbaarheid bij het FAVV leidt tot ontslag, bij contractuele personeelsleden, en bij statutaire personeelsleden tot het verlies van deze hoedanigheid (het KB van 8 maart 2004 tot bepaling van de bijzondere aanwervingsvoorwaarden van het statutaire en het contractuele personeel van het FAVV en tot regeling van de dienst met het oog op het voorkomen van belangenconflicten)
- Bij onverenigbaarheden voor personeelsleden van het BIPT of leden van de raad, kan een geldboete worden opgelegd (wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector).

5.5. Sancties: stagiairs en statutaire personeelsleden

Voor stagiairs en statutaire personeelsleden kan het tuchtrecht worden ingeroepen bij belangenvermenging. Als ambtenaren uit dienst zijn, geldt het tuchtrecht uiteraard niet meer, maar kunnen ernstige inbreuken wel nog tot sancties uit het strafrecht leiden. Dat is bijvoorbeeld het geval bij financieel misbruik, corruptie, schendingen van het beroepsgeheim of collusie.

6. HET ONTWIKKELEN VAN PREVENTIEF BELEID ROND BELANGENCONFLICTEN NA UITDIENSTTREDING EN DRAAIDEURCONSTRUCTIES

6.1. Een samenhangend beleid op maat

De maatregelen over belangenconflicten na uitdiensttreding worden best ingebed in een samenhangend en integraal beleid, dat is afgestemd op het bredere integriteitsbeleid en expliciet verbonden met primaire werkprocessen, zoals HRM en risicomanagement. Het bredere integriteitsbeleid waar het 'post-employment' beleid ingebed wordt, moet overigens bestaan uit een gepaste mix van controlerende maatregelen en stimulerende instrumenten, zodat personeelsleden niet enkel gecontroleerd maar ook ondersteund worden in de omgang met belangenconflicten na uitdiensttreding.

Met het oog op het ontwikkelen en bepalen van een beleid rond belangenconflicten na uitdiensttreding hebben de volgende actoren een rol en bevoegdheid:

- De integriteitsactoren5:
  - Het Bureau Integriteit binnen de FOD BOSA;
  - De integriteitscoördinator in elke organisatie van het Federaal Administratief Openbaar Ambt;

- Het Federaal Netwerk van de Integriteitscoördinatoren.

- De actoren op het vlak van organisatiebeheersing:

- De Risk officer;
- De Coördinator organisatiebeheersing;
- Het Netwerk interne controle (ICAN);
- De Federale Interneauditdienst (FIA).

Maatwerk is van belang: het beleid moet zich toespitsen op domeinen, sectoren en functies waarin belangenconflicten vooral kunnen optreden en waar de integriteitsrisico's het grootst zijn. Verbodsbepalingen moeten proportioneel zijn en helder gecommuniceerd aan betrokkenen, en procedures moeten steeds transparant zijn.

Het is tot slot essentieel dat de effectiviteit van het beleid regelmatig geëvalueerd wordt, en dat het beleid wordt bijgestuurd indien nodig.

In dit onderdeel wordt een overzicht gegeven van maatregelen en goede praktijken die organisaties kunnen toepassen om belangenconflicten na uitdiensttreding te voorkomen.

6.2. Mogelijke maatregelen

6.2.1. Risicoanalyse

Een eerste bouwsteen voor het ontwikkelen van een beleid op het vlak van de preventie en repressie van belangenconflicten na uitdiensttreding, is het uitvoeren van een risicoanalyse. Een risicoanalyse is nodig om na te gaan welke bijkomende maatregelen nodig zijn en om deze af te stemmen op de specifieke noden in de praktijk. Dit moet leiden tot een 'best-fit' beleid en maatwerk.

Deze risicoanalyse bevat typisch een inventarisatie van kwetsbare functies en taken door de diensten die instaan voor organisatiebeheersing bij de specifieke federale organisaties. De in dit vademecum vermelde gevoelige domeinen en functies vormen hiervoor een nuttig vertrekpunt.

De FOD BOSA (zie infra) kan instaan voor coördinatie en ondersteuning, o.a. door het voorzien van checklists en 'red flags'. Van belang is dat ook de hr-verantwoordelijken hierbij betrokken worden, omdat zij zicht hebben op redenen waarom personeelsleden vertrekken en eventueel ook de sectoren waarnaar zij uitstromen. Op vlak van overheidsoverheidsopdrachten kan een risicoanalyse worden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de (mogelijke) belangenconflicten bij aankopers.

6.2.2. Inroepen van ondersteuning

Leidinggevend en personeelsleden kunnen ondersteuning krijgen in de omgang met belangenconflicten.

Wat betreft mandatarissen, kan de Federale Deontologische Commissie naar aanleiding van deontologische vragen advies uitbrengen en generieke aanbevelingen formuleren (wet van 15 juli 2018 tot wijziging van de wet van 6 januari 2014 houdende oprichting van een Federale Deontologische Commissie om er de Deontologische Code voor de openbare

mandatarissen.)

Het Bureau Integriteit kan eveneens niet-bindend advies geven over risico's op belangenvermenging op verzoek van een hiërarchisch meerdere. Verder kan het Bureau Integriteit op verzoek van de voorzitter van het directiecomité ondersteuning bieden in de aanpak van de problematiek van belangenvermenging.

6.2.3. De afkoelingsperiode

Eenmaal is gekend dat een personeelslid een overstap maakt, kunnen afspraken gemaakt worden in het kader van een afkoelingsperiode. Zo kunnen met het personeelslid afspraken gemaakt worden dat, zolang zij nog in dienst is, er niet langer toegang wordt gegeven tot bepaalde dossiers die gevoelig zijn voor belangenconflicten in het kader van de overstap. Tevens kunnen met het personeelslid afspraken gemaakt worden die ervoor zorgen dat bedrijven nieuwe personeelsleden niet inschakelen voor taken waarin zij een belangenconflict hebben met de vorige werkgever, en dat voor een bepaalde periode.

6.2.4. Case-by-case assessment

Als topambtenaren uit dienst gaan, kan worden overwogen een 'case-by-case assessment' te laten plaatsvinden door specialisten op dit terrein zonder professionele relaties met de persoon in kwestie. Bij een dergelijke 'assessment' kunnen mogelijke integriteitsrisico's op een onafhankelijke manier worden vastgesteld.

6.2.5. Exitgesprekken

Het systematisch organiseren van exitgesprekken kan helpen om integriteitsrisico's te voorkomen.

Dit kan door in exitgesprekken met vertrekkende personeelsleden (mogelijke) belangenconflicten of de schijn ervan expliciet ter sprake te brengen en zo bewustwording te creëren. Tijdens dergelijke gesprekken kan ook benadrukt worden dat de geheimhoudingsplicht blijft bestaan.

Hiervoor is samenwerking nodig tussen de integriteitscoördinator(en) en de hr-verantwoordelijken. Indien nodig kunnen specifieke afspraken gemaakt worden bij een gevoelige overstap, met de nieuwe werkgever of het oud-personeelslid.

6.2.6. Maatregelen die integer gedrag stimuleren

Deze maatregelen houden verband met organisatiecultuur en leiderschap, zoals het creëren van een open communicatie- en dialoogcultuur waarin integriteit bespreekbaar is, er geen angst is om belangenconflicten te melden, en personeelsleden bewust zijn van het beleid rondom belangenconflicten. Dergelijke maatregelen kunnen zich focussen op doelgroepen waar een groter risico bestaat op belangenconflicten.

Het thema belangenconflicten kan bijvoorbeeld bespreekbaar gemaakt worden door het te agenderen op stafvergaderingen, werkoverleggen en functioneringsgesprekken. Het kan tevens regelmatig aan bod komen tijdens opleidingen. Personeelsleden kunnen geïnformeerd worden dat ze om raad kunnen vragen bij het Bureau Integriteit, de integriteitscoördinator of in het geval van mandatarissen, bij de Federale Deontologische Commissie.

Een specifieke ethische of deontologische code kan een zinvol stimulerend instrument zijn om bewustzijn te creëren en concrete handvatten te geven om met belangenconflicten na uitdiensttreding om te gaan.

6.2.7. Screening van nieuwe personeelsleden

Overheidsorganisaties kunnen bij het aanwerven van nieuwe personeelsleden nagaan of er sprake is van een belangenconflict na uitdiensttreding bij de vorige werkgever.

Nota's

(1) Loyens, K., Bruul J. & Huijgen, J., Draaideurconstructies en belangenconflicten, een verkennende studie naar risico's en beleidsmaatregelen op vlak van belangenconflicten na uitdiensttreding bij het federaal administratief ambt en de beleidscellen, Universiteit Utrecht, 2023, p. 20-21.

(2) Bureau voor ambtelijke ethiek en deontologie. Beheer van belangenconflicten in het Belgisch federaal administratief openbaar ambt, 2009, p. 61.

Bureau d'éthique et de déontologie administratives. Gestion des conflits d'intérêts dans la fonction publique administrative fédérale belge, 2009, p. 61.

(3) Loyens, K., Bruul J. & Huijgen, J., Draaideurconstructies en belangenconflicten, een verkennende studie naar risico's en beleidsmaatregelen op vlak van belangenconflicten na uitdiensttreding bij het federaal administratief ambt en de beleidscellen, Universiteit Utrecht, 2023, p. 43-44 ;

(4) Zie de omzendbrief van 21 juni 2010 betreffende de overheidsopdrachten - Deontologie - Belangenconflicten - Verklaringen op erewoord. De bijzondere aandacht voor het voorkomen van belangenconflicten moet worden gezien in de context van de organisatiebeheersing en het koninklijk besluit van 4 mei 2016 tot oprichting van de Federale Interneauditdienst.

Voir la circulaire du 21 juin 2010 relative aux marchés publics - Déontologie - Conflit d'intérêts - Déclarations sur l'honneur. L'attention particulière apportée à la prévention des conflits d'intérêts doit être accordée dans le cadre de la maîtrise de l'organisation et l'arrêté royal du 4 mai 2016 portant création du Service fédéral d'audit interne.

(5) Zoals bepaald in het koninklijk besluit van 18 april 2023 betreffende het integriteitsbeleid en het integriteitsmanagement binnen sommige organisaties van de federale uitvoerende macht en tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 februari 2017 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Beleid en Ondersteuning.

Tels que définis dans l'arrêté royal du 18 avril 2023 relatif à la politique d'intégrité et à la gestion de l'intégrité au sein de certaines organisations du pouvoir exécutif fédéral et modifiant l'arrêté royal du 22 février 2017 portant création du Service public fédéral Stratégie et Appui.

INDEXCIJFER VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN VAN DE MAAND JUNI 2024

De Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie deelt mee dat het indexcijfer van de consumptieprijzen voor de maand juni 2024, 131.87 punten bedraagt, tegenover 131.58 punten in mei 2024, hetgeen een stijging van 0.29 punt of 0.22 % betekent.

De gezondheidsindex, zoals bedoeld in de wet van 23 april 2015 (Belgisch Staatsblad van 27 april 2015), bedraagt 131.92 punten voor de maand juni 2024.

De afgevlakte gezondheidsindex zoals bedoeld in de wet van 23 april 2015 (Belgisch Staatsblad van 27 april 2015), bedraagt 128.86 punten voor de maand juni 2024.

ONS AANBOD VOOR INTERNE OPLEIDINGEN OP UW MAAT

ALL-IN TARIEVEN GEDURENDE HET ACADEMIEJAAR 2023. 2024

De opleidingen welke we op uw maat in uw instelling kunnen verzorgen, en dit zowel nederlandstalig als franstalig vindt u terug op onze website : <https://www.caru-commv.be>

Voor al deze seminaries voorzien we een **syllabus en power point** presentatie welke digitaal (gratis) ter beschikking worden geseld van de deelnemers.

De opgegeven prijzen blijven onveranderd van toepassing tot eind 2024.

Aanvragen voor deze sessies kunnen **bij eenvoudige mail** gericht worden aan info@caru-commv.be OF rudiclaeys@telenet.be met vermelding van de gewenste sessie en de vooropgestelde uitvoeringsperiode

De exacte uitvoeringsdata worden dan in gemeen overleg afgesproken.

U dient enkel eren passend lokaal te voorzien, wij zorgen voor laptop en beamer ter ondersteuning van de sessie.

NOG BESCHIKBARE HANDBOEKEN

HANDBOEK masterclass 2022 “ADMINISTRATIEF EENVOUDIGER STRUCTUREN VAN HET AANKOOPPROCES VIA INTERNE DELEGATIE ”

Voor de geïnteresseerden zijn **nog een paar exemplaren beschikbaar** van het handboek van masterclass 2022 DELEGATIE EN STRUCTUREN AANKOOPPROCES
Kostprijs : 30,00€. Inclusief verzending
Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

HANDBOEK masterclass 2023 EERSTE DEEL

“ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO CAPITA SELECTA”

AANSPRAKELIJKHEID MANDATARISSEN EN BESTUURDERS
VERPLICHT RAMING
PRIJSNAZICHT EN ABNORMALE PRIJZEN
CONTRACTUELE BEPALINGEN BIJ ONDERAANNEMING

Kostprijs : 50,00€. Inclusief verzending
Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

HANDBOEK masterclass 2023 TWEEDE DEEL

“ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO SELECTIE EN GUNNINGCRITERIA”

Kostprijs : 50,00€. Inclusief verzending
Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

HANDBOEK BIJ DE VOORBIJE STUDIEDAG MAART 2024 DERDE DEEL

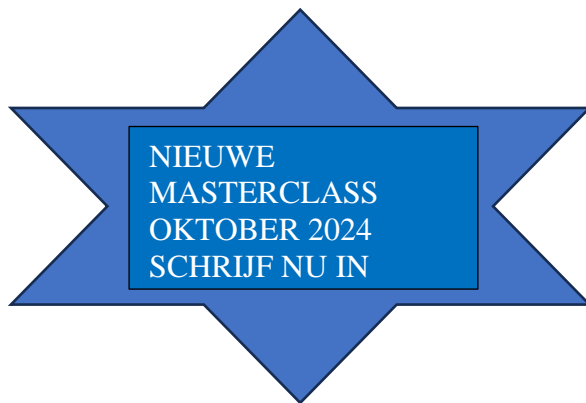
“ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO DE JUISTE KEUZE VAN

GUNNINGWIJZEN EN GUNNINGMETHODES EN PRAKTIJK VAN HET ONDERHANDELEN

Is vanaf nu ook beschikbaar

Kostprijs : 50,00€. Inclusief verzending

Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

MASTERCLASS 2024 VIERDE DEEL

**“ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO
van administratieve ergernis naar performanter BESTEK”**

Nieuwe clausules tengevolge van de aangepaste wetgeving
Aanpassingen voor vermindering administratieve lasten
Invulling van inhoudelijke bepalingen welke ontbreken in
modelbestekken en digitale tools

**DINSDAG 22 OKTOBER 2024 GENT Hotel VANDERVALK (GHELAMCO)
DONDERDAG 24 OKTOBER HASSELT Hotel HILIDAY INN**

Deelnamekost: 250,00 euro inbegrepen handboek, warm en koud buffet, en ter beschikkingstelling clausules in word format

inschrijvingen via mail aan info@caru-commv.be

programma en inschrijvingsformulier vindt U hierna

DAGPROGRAMMA MASTERCLASS OKTOBER 2024

PROGRAMMA

Vanaf 8u 30 **welkomstkoffie** Versgemalen koffiebereidingen, tea corner met verschillende soorten thee, sinaasappelsap & smoothie volgens seizoen. Yoghurt met granola, crackers van hazelnoot, rode peper of rozemarijn,... Voor wie het wat zoeter wil: ovenverse mini koekjes.

9.00 u. **Eerste sessie : inleidend overzicht en indeling van de studiedag, de kernpunten van het bestek en de vereiste administratieve bepalingen met bijzondere aandacht voor samenwerking en delegatie**

10.30 u. **netwerkingspauze** Versgemalen koffiebereidingen, tea corner met verschillende soorten thee, sinaasappelsap, smoothie volgens seizoen, fruitwater met een variatie van gebakjes.

10.45 u. **Tweede sessie : de bepalingen betreffende de plaatsing van de overheidsopdracht, het belang van goede selectiecriteria naast de gunningcriteria, met aandacht voor de verplichte duurzaamheidseisen en organisatie van de onderhandelingen**

12.30 u **Lunch** : Uitgebreid koud en warmbuffet met als afsluiter een dessertbuffet + frisdrank, water, koffie of thee

13.15 u. **Derde sessie : de rubrieken in het bestek met betrekking tot de uitvoering van de opdracht, performante preventieve maatregelen en opvolging van de tijdige uitvoering en de impact van de nieuwe regelgeving op de onderaanneming**

15 .00 u. **netwerkingspauze** Versgemalen koffiebereidingen, tea corner met verschillende soorten thee, sinaasappelsap, smoothie volgens seizoen, fruitwater met een variatie van gebakjes.

15.15 u. **Vierde sessie : het technisch dossier en de vereiste documenten voor het gunningdossier waarbij de grote principes van concurrentie en gelijke behandeling centraal staan**

Einde studiedag 16 u 30 ...

INSCHRIJVINGSFORMULIER

CARU MASTERCLASS 2024:
“VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING VAN DE W.O.O.
’ Van administratieve ergernis naar performanter BESTEK”
DINSDAG 22 OKTOBER 2024 GENT Hotel VANDERVALK
DONDERDAG 24 OKTOBER HASSELT Hotel HILIDAY INN

te mailen aan info@caru-commv.be of rudiclaeys@telenet.be

INSCHRIJVING VOOR GENT

INSCHRIJVING VOOR HASSELT

GEGEVENS DEELNEMENDE ORGANISATIE

Maatschappelijke benaming :
Ondernemingsnummer

CURSIST
Naam en voornaam:

E-mail

FACTURATIEADRES:

Maatschappelijke benaming:
KBO nummer
Straat en nummer:
Postcode en gemeente:
Bestelbonnummer

Het bestuur verbindt er zich toe het inschrijvingsgeld **ALL-IN** ten belope van 250,00 € te betalen na ontvangst van de factuur.

In het tarief zijn zowel uw deelname aan de studiedag , de catering , als het Handboek “ VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING VAN DE WET OVERHEIDSOPDRACHTEN” DEEL IV zn digitaal in Word format de clausules aangepast aan de recente wetgeving en deze welke ontbreken in de algemene digitale tools

Let op!

Gratis annuleren kan tot 5 oktober 2024. Nadien wordt het volledige inschrijvingsgeld gefactureerd.

datum,

handtekening, functie